

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ”**

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра цивільного та господарського права

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

дисципліни

ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО

Дніпропетровськ
НГУ
2015

Кострюков С.В.

Навчально-методичне забезпечення дисципліни “Енергетичне право” / С.В. Кострюков ; М-во освіти і науки України ; Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2015. – 213 с.

Автор

С.В. Кострюков, д-р філос. наук, проф.

Затверджено до видання редакційною радою ДВНЗ “НГУ” (протокол № 2 від 27.11.2014) за поданням навчально методичної комісії з напряму підготовки 6.030401 Правознавство (протокол № 3 від 28.10.2014).

Відповідальний за випуск завідувач кафедри цивільного та господарського права В.І. Андрейцев, д-р юрид. наук, проф.

ЗМІСТ

1. Навчальна програма нормативної дисципліни “Енергетичне право”	4
Передмова	5
1.1. Вступ	6
1.2. Галузь використання	8
1.3. Нормативні посилання	8
1.4. Базові дисципліни	9
1.5. Обсяг дисципліни	9
1.6. Компетенції, що набуваються та зміст дисципліни	10
1.7. Зміст тем дисципліни	13
1.8. Індивідуальне завдання	16
1.9. Форма підсумкового контролю	20
1.10. Вимоги до навчально-методичного забезпечення дисципліни	21
1.11. Вимоги до засобів діагностики	21
1.12. Рекомендована література	22
1.13. Відповідальність за якість викладання та інформаційно методичного забезпечення	22
2. Робоча навчальна програма з нормативної дисципліни “Енергетичне право”	23
2.1. Опис навчальної дисципліни	25
2.2. Мета та завдання навчальної дисципліни	26
2.3. Програма навчальної дисципліни	27
2.4. Структура навчальної дисципліни	28
2.5. Теми практичних занять	29
2.6. Самостійна робота. Контрольні питання	32
2.7. Індивідуальні завдання	36
2.8. Методи навчання	40
2.9. Методи контролю	41
2.10. Розподіл балів, які отримують студенти	42
2.11. Методичне забезпечення	42
2.12. Рекомендована література	43
2.13. Інформаційні ресурси	45
3. Курс лекцій з дисципліни “Енергетичне право”	46
Додатки	102
Закон України “Про електроенергетику”	102
Закон України “Про енергозбереження”	149
Закон України “Про теплопостачання”	163
Закон України “Про альтернативні джерела енергії”	187
Закон України “Про альтернативні види палива”	194
Закон України “Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу”	205

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад “Національний гірничий університет”

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО”

*освітньо-професійної програми підготовки магістрів
за спеціальністю 8.03040101 Правознавство*

Чинний від 2013.01.01

Видання офіційне

Дніпропетровськ
НГУ
2015

ПЕРЕДМОВА

I. РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО

Кафедрою цивільного та господарського права

2. ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

наказом ректора Національного гірничого університету
від ____ 20 р. № ____

3. ВВЕДЕНО

вперше

4. РОЗРОБНИК СТАНДАРТУ

Кострюков Сергій Володимирович, професор кафедри цивільного та господарського права, доктор філософських наук.

Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований та розповсюджений без дозволу Державного вищого навчального закладу “Національний гірничий університет”.

1.1. ВСТУП

Кожен рік в світі збільшується споживання електроенергії і одночасно збільшується кількість шкідливих викидів, що приводе до екологічних проблем, але при цьому зменшуються і паливно-енергетичні ресурси (далі в тексті – ПЕР).

Головним джерелом енергії, покищо, залишаються невідновлювані викопні види органічного палива.

Україна відноситься до енергодефіцитних країн (задовольняє свої потреби в енергетичних ресурсах за рахунок власного виробництва менше ніж на 50 %). Поряд із цим, ефективність використання ПЕР в економіці країни низька, енергоємність внутрішнього валго продукту в три рази вища за енергоємність промислово розвинених країн світу.

У складі єдиного народногосподарського комплексу електроенергетика, як галузь економіки України, що забезпечує споживачів енергією, займає особливе місце і є однією з базових галузей виробництва, що формують інфраструктуру соціально-економічного розвитку держави.

Об'єднана енергетична система України – сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, які об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом створює необхідні умови для постійного функціонування суспільного виробництва й комплексного розвитку всіх його галузей.

Забезпечення економіки і соціальної сфери країни основними видами енергоносіїв покладається на паливно-енергетичний комплекс України (далі в тексті – ПЕК). ПЕК об'єднує понад 500 підприємств і організацій різних форм власності. Роль ПЕК в народному господарстві й надалі буде зростати.

За сучасних умов питання електроспоживання і енергозбереження стають одним з визначальних факторів успішного переходу до сталого розвитку.

Водночас важливого значення набуває проблема подальшого розвитку та вдосконалення правового регулювання електроенергетики, енергозбереження, визначення місця для норм енергетичного права в правовій системі держави, підготовки відповідних фахівців у енергетичній галузі. Звичайно, що в цьому напрямку проводиться відповідна робота: приймаються нові закони, поповнюється нормативна база, але разом з тим, відсутні дослідження процесів правового забезпечення енергетичної діяльності на рівні юридичних праць.

Навчальна дисципліна „Енергетичне право”, передбачає вивчення системи енергетичного права України, енергетично-правових норм, організаційно-правових основ діяльності в електроенергетиці, державного управління, нагляду та правового регулювання діяльності в ПЕК, загальних положень законодавства про альтернативні види палива.

В умовах становлення та розвитку ринкової економіки, що характеризуються постійним розширенням господарських зв'язків, великого значення набувають відносини в електроенергетиці. Особливістю регулювання відносин в електроенергетиці є постійне і безперервне збалансування виробництва і споживання електричної енергії. Метою законодавства про

енергозбереження є регулювання відносин між господарськими суб'єктами, а також між державою і юридичними та фізичними особами у сфері енергозбереження. Ефективне функціонування Об'єднаної енергетичної системи України також залежить від правильності застосування норм відповідного національного законодавства. Цьому сприяє вивчення такої дисципліни, як „Енергетичне право”.

Метою навчально-методичного забезпечення дисципліни є надання допомоги студентам денної, вечірньої та заочної форм навчання у вивченні зазначеної дисципліни.

Завданням дисципліни – є набуття студентами таких знань та навичок: знати та вміти аналізувати загальні положення та сфери дії законодавства про електроенергетику, енергозбереження, альтернативні види палива; державного управління, нагляду і контролю та регулюванню діяльності в електроенергетиці; знати та вміти застосовувати порядок накладення на суб'єктів господарської діяльності штрафів за порушення законодавства про електроенергетику, порядок застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику.

Мета вивчення дисципліни полягає у засвоєнні студентами обсягу теоретичних знань, щодо вивчення системи енергетичного права України, особливостей правового регулювання в енергетиці; набутті практичних навичок, щодо кваліфікованого застосування норм енергетичного права у конкретних практичних ситуаціях, а також навичок самостійної роботи, необхідних для подальшого поглиблення й своєчасного оновлення професійних юридичних знань з енергетичного законодавства; формуванні правосвідомості і правової культури у майбутніх правників.

Вивчивши курс „Енергетичне право” студент повинен знати:

- поняття енергетичного права як галузі права України та його місце в системі права України;
- поняття, предмет та систему енергетичного права;
- принципи державної політики в електроенергетиці, з енергозбереження, у ПЕК;
- поняття і класифікація джерел енергетичного права;
- роль і значення об'єднаної енергетичної системи України;
- особливості регулювання правовідносин в енергетиці та законодавстві про енергозбереження;
- порядок проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії в Україні;
- види правопорушень та види відповідальності за порушення законодавства про електроенергетику, про енергозбереження та про альтернативні види палива;
- процес досудового врегулювання і судового розв'язання господарських спорів у сфері енергетики;

уміти:

- тлумачити норми енергетичного права, застосовувати їх у розв'язанні конкретних практичних завдань;
- вступати у відносини з юридичними і фізичними особами при укладанні, виконанні та розірванні договорів про енергопостачання;
- застосовувати отримані знання при прийнятті рішення в конкретних ситуаціях з питань енергетичного права;
- оперативно орієнтуватися і знаходити необхідні нормативно-правові акти з питань енергетичного права;
- складати, подавати претензії і позови для задоволення вимог за невиконання зобов'язань.

1.2. ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

Стандарт поширюється на кафедри НГУ, що ведуть викладання нормативної дисципліни “Енергетичне право”.

Стандарт встановлює:

- компетенції, що має опанувати магістр, який навчається на базі ОПІ бакалавра з права;
- перелік змістових модулів, що опосередковує освітні та професійні компетенції;
- розподіл навчального матеріалу за видами занять;
- норми часу на викладання та засвоєння інформаційної бази для заочної форми навчання;
- форму підсумкового контролю;
- відповідальність за якість освітньої та професійної підготовки;
- інформаційно-методичне забезпечення навчальної дисципліни;
- вимоги до засобів діагностики.

Стандарт придатний для цілей сертифікації фахівців та атестації випускників вищих навчальних закладів.

1.3. НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

1.3.1. Закон України “Про вищу освіту”.

1.3.2. Освітньо-професійна програма вищої освіти підготовки магістрів за напрямом 8.03040101 Правознавство.

1.3.3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.07.2009 № 642. “Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента”.

1.3.4. СВО НГУ ІМЗ-05. Організація видання інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2009. – 60 с.

1.3.5. СВО НГУ НМЗ-05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2005. – 138 с.

1.4. БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ

“Теорія держави і права”;
“Конституційне право України”;
“Адміністративне право”;
“Цивільне право”;
“Господарське право”.

1.5. ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний обсяг – 2 кредити ECTS (72 академічні години).
Аудиторні заняття – 0.611 кредити ECTS (22 академічні години).
Самостійна робота – 1.389 кредити ECTS (50 академічних годин).

1.6. КОМПЕТЕНЦІЇ, ЩО НАБУВАЮТЬСЯ, ТА ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Модулі	Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі	Розподіл часу		
			Аудиторн ий	самостійн а робота	загальний
1	2	3	4	5	6
№ 1	Визначати поняття енергії, паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР); енергетики як основної галузі економіки України. Визначати ергетичне право як галузь права, як юридичну науку, як галузь законодавства та як навчальну дисципліну. Класифікувати джерела енергетичного права. Визначати стратегію енергозбереження. Характеризувати ПЕР, паливно-енергетичний комплекс (ПЕК), об'єднану енергетичну систему України. Класифікувати структуру власності в ПЕК. Аналізувати принципи державної політики в енергетиці Характеризувати органи, що здійснюють управління в ПЕК.	Лекції – II семестр, (1...12 тиждень) Аудиторні – 1 година на тиждень			
		1. Вступ в Енергетичне право.	2	4	6
		2. Поняття, предмет, метод та система Енергетичного права України.	2	1	3
		3. Джерела Енергетичного права.	2	10	12
		4. Економічний механізм енергозбереження.	2	6	8
		5. Поняття та структура власності в ПЕК.	2	6	8
		6. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.	2	3	5
		Модульний контроль - лекційна контрольна робота: 13 тиждень.	1		1
		Разом:	13	30	43

Модулі	Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі	Розподіл часу		
			Аудиторн ий	самостійн а робота	загальний
1	2	3	4	5	6
№ 2	Зображувати принципові схеми та вирішувати практичні завдання. Оцінювати які відносини охоплює енергетичне право. Аналізувати структуру системи енергетичного права. Характеризувати принципи державної політики в електроенергетиці. Формулювати загальні принципи встановлення тарифів на енергію. Доводити права, обов'язки та підстави відповідальності споживачів енергії. Характеризувати взаємну економічну відповідальність постачальників і споживачів ПЕК. Аналізувати основні принципи державної політики енергозбереження. Характеризувати об'єкти і суб'єкти правового регулювання відносин у сфері енергозбереження. Застосовувати економічні заходи для забезпечення енергозбереження. Формулювати шляхи стимулювання енергозбереження. Формулювати основні завдання Державних органів управління, нагляду та регулюванню діяльності в ПЕК. Визначати порядок проведення державної експертизи з енергозбереження об'єктів, які підлягають експертизі.	Практичні заняття – І семестр, (1...12 тиждень) Аудиторні – 1 година на тиждень.			
		1. Поняття, предмет та система Енергетичного права.	2	1	3
		2. Загальні положення та сфера дії законодавства про електроенергетику .	2	4	6
		3. Загальні положення законодавства про енергозбереження.	2	6	8
		4. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.	4	3	7

Модулі	Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі	Розподіл часу		
			Аудиторн ий	самостійн а робота	загальний
1	2	3	4	5	6
	Складати Постанови про накладення штрафу на суб'єктів господарювання за порушення законодавства про електроенергетику. Характеризувати види правопорушень та органи, які накладають штрафи за порушення законодавства про електроенергетику.	5. Порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства про електроенергетику	2	2	4
		Модульний контроль - практичний за розкладом занять: 13 тиждень.	1	-	1
		Разом:	13	16	29
		Разом по дисципліні	26	46	72
		Частка навантаження	0,3 61	0,6 39	1,0

1.7. ЗМІСТ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ВСТУП В ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО

1.1. *Поняття енергії*

Поняття енергії. Джерела енергії, поняття та види. Юридичне визначення енергії. Основні види енергоресурсів.

1.2. *Енергетика як основна галузь економіки України*

Поняття енергетики. Паливно-енергетичний комплекс України. Його структура і стисла характеристика.

ТЕМА 2. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА СИСТЕМА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

2.1. *Поняття енергетичного права України*

Історичний розвиток і становлення енергетичного права. Місце енергетичного права в системі права України. Риси, завдяки яким можна доводити, що енергетичне право – це галузь права. Взаємозв'язок енергетичного права з іншими галузями права. Енергетичне право – як наука. Енергетичне право – як навчальна дисципліна.

2.2. *Предмет, метод та система енергетичного права України*

Суспільні відносини, що виступають предметом правового регулювання у Енергетичному праві. Методи правового регулювання у Енергетичному праві. Система Енергетичного права. Функції і принципи Енергетичного права.

ТЕМА 3. ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

3.1. *Класифікація джерел енергетичного права*

Поняття Енергетичного законодавства. Класифікація джерел енергетичного права.

3.2. *Конституція України та Закони України “Про електроенергетику”, “Про енергозбереження”, “Про теплопостачання” – основні джерела енергетичного права*

3.3. *Енергетичне законодавство*

Зміст, структура та склад енергетичного законодавства.

ТЕМА 4. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА СФЕРА ДІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКУ

4.1. *Електроенергетичне законодавство*

Зміст, структура та склад електроенергетичного законодавства.

4.2. *Загальні положення електроенергетичного законодавства*

Визначення термінів електроенергетичного законодавства. Поняття об'єднаної енергетичної системи України. Об'єкти та суб'єкти електроенергетики. Особливості регулювання відносин в електроенергетиці. Принципи державної політики в електроенергетиці. Особливості права власності в електроенергетиці.

4.3. *Компетенція органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в електроенергетиці*

Державне управління та нагляд (контроль) в електроенергетиці. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у відносинах із суб'єктами електроенергетики.

4.4. Державне регулювання діяльності в електроенергетиці

Загальні аспекти державного регулювання діяльності в електроенергетиці. Ліцензування діяльності в електроенергетиці.

4.5. Економічні та організаційні основи діяльності в електроенергетиці

Управління та розвиток об'єднаної енергетичної системи України. Оптовий ринок електричної енергії України та порядок проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії. Загальні принципи встановлення тарифів на енергію та особливості антимонопольних обмежень в сфері електроенергетики. Поняття, величина та коефіцієнт “зеленого” тарифу. Охорона об'єктів електроенергетики та навколишнього природного середовища. Особливості умов праці та застосування страйків на підприємствах електроенергетики. Права, обов'язки та відповідальність енергопостачальників. Права, обов'язки та підстави відповідальності споживачів енергії. Види правопорушень та види відповідальності за порушення законодавства про електроенергетику.

ТЕМА 5. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

5.1. Законодавство про енергозбереження

Зміст, структура та склад законодавства про енергозбереження.

5.2. Загальні положення законодавства про енергозбереження

Визначення термінів законодавства про енергозбереження. Завдання законодавства про енергозбереження та основні принципи державної політики енергозбереження. Об'єкти та суб'єкти правового регулювання відносин у сфері енергозбереження. Види правопорушень та види відповідальності за порушення законодавства про енергозбереження.

ТЕМА 6. ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

6.1. Поняття енергозбереження

Поняття енергозбереження. Мета і завдання економічного механізму енергозбереження. Пріоритетні напрями енергозбереження.

6.2. Державне управління у сфері енергозбереження

Особливості управління у сфері енергозбереження. Державне управління у сфері енергозбереження. Державний контроль у сфері енергозбереження.

6.3. Заходи, завдяки яким можливе зниження енергоємності

Економічні заходи для забезпечення енергозбереження. Джерела формування Державного фонду енергозбереження. Шляхи стимулювання енергозбереження. Заходи, завдяки яким можливе зниження енергоємності. Взаємна економічна відповідальність постачальників і споживачів ПЕР. Охарактеризуйте питання міжнародного співробітництва України у сфері електроенергетики та енергозбереження.

ТЕМА 7. ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ВЛАСНОСТІ В ПЕК

7.1. Позичування України на міжнародних енергетичних ринках

Переваги, недоліки та структура ПЕК.

7.2. Електроенергетична галузь

Сучасний стан та структура власності теплових електростанцій, гідроелектростанцій, атомних електростанцій, вітрових електростанцій, об'єднаної енергетичної системи України. Проблеми та перспективи розвитку електроенергетичної галузі.

7.3. Паливна промисловість

Сучасний стан та структура власності вугільної промисловості, нафтогазового комплексу, атомної промисловості. Висновки, проблеми та перспективи розвитку паливної промисловості.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, НАГЛЯД ТА РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕК

8.1. Державне управління в ПЕК

Принципи державної політики в ПЕК. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.

8.2. Органи, що здійснюють управління ПЕК, їхня структура і повноваження.

Класифікація органів, що здійснюють управління ПЕК, їхня роль в управлінні енергетичною галуззю. Компетенція Верховної Ради України в управлінні ПЕК. Повноваження Кабінету Міністрів України щодо державного управління та регулювання ПЕК. Основні повноваження Міненерговугілля України в ПЕК. Основні завдання та повноваження НКРЕ (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики) України. Повноваження Голови НКРЕ України. Основні завдання та права Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України. Повноваження Голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України. Правовий статус Державної інспекції ядерного регулювання України. Повноваження Голови Державної інспекції ядерного регулювання України. Завдання, склад та повноваження Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії (Держенергонагляд). Повноваження Головного державного інспектора України з енергетичного нагляду. Основні завдання державного нагляду в електроенергетиці. Основні функції Державної інспекції з ЕЕСМ (експлуатації електричних станцій і мереж.). Права державних інспекторів з ЕЕСМ. Повноваження Державного підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України. Визначення, мету, основні завдання Державної експертизи з енергозбереження. Наведіть порядок проведення державної експертизи з енергозбереження об'єктів, які підлягають експертизі.

8.3. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у відносинах із суб'єктами енергетики

ТЕМА 9. ПОРЯДОК НАКЛАДЕННЯ НА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ШТРАФІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКУ

9.1. Порядок накладення штрафів на суб'єктів господарювання за порушення законодавства про електроенергетику

Підстави для накладення штрафів на суб'єктів господарювання за порушення законодавства про електроенергетику. Порядок накладення на

суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства про електроенергетику. Складання Постанови про накладення штрафу на суб'єктів господарювання за порушення законодавства про електроенергетику.

9.2. Порядок застосування санкцій на суб'єктів господарювання за порушення законодавства про електроенергетику

Підстави для застосування санкцій на суб'єктів господарювання за порушення законодавства про електроенергетику. Порядок застосування санкцій на суб'єктів господарювання за порушення законодавства про електроенергетику.

9.3. Призначення керуючого (тимчасової адміністрації) для управління енергопостачальником

Правовий статус керуючого (тимчасової адміністрації) для управління енергопостачальником. Зупинення дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території. Анулювання дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території.

1.8. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Мета виконання індивідуального завдання полягає у поглибленому самостійному вивченню енергетичного права, чинного законодавства в галузі електронергетики та сфері теплопостачання, функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України, передачі електроенергії магістральними та міжнародними електричними мережами, передачі електроенергії місцевими (локальними) електромережами.

Виконання індивідуального завдання необхідно починати з вивчення відповідних розділів підручників, навчальних посібників, нормативно-правових актів, практичних матеріалів, які студент повинен знайти і опрацювати самостійно.

Обсяг роботи повинен становити 12-15 сторінок печатного тексту.

Номера тем індивідуального завдання видаються студенту викладачем.

Модульний контроль індивідуального завдання здійснюється через захист студентом реферату за обраною з переліку рекомендованих тем з актуальних проблем енергетичного права.

Загальні вимоги, що забезпечують максимальну оцінку виконання індивідуального завдання:

- ♦ актуальність теми і правильність побудови змісту роботи (аналіз історії та сучасного стану законодавства по темі, визначення проблемних питань та шляхів їх вирішення);
- ♦ повнота розкриття структурних елементів змісту (вступ, загальна частина, постановка проблеми, пропозиції щодо її вирішення, висновки);
- ♦ грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;

- ♦ оформлення відповідно до методичних рекомендацій та чинних стандартів;
- ♦ наявність посилань на джерела інформації (нормативна база, монографії, наукові статті, науково-практичні коментарі, матеріали судової практики, законопроекти, міжнародне законодавство);
- ♦ самостійність виконання (діагностується під час захисту).

Теми індивідуальних завдань:

Тема 1. Характеристика основних видів енергоресурсів в Україні

Природні енергоресурси, які включають в себе енергоресурси надр, енергію сонця, вітра, енергію потоків та інші. Похідні енергоресурси, які уявляють собою добути корисні копалини та продукти їх переробки, електричну і теплову енергію. Дати пропозиції щодо зменшення рівня енергозалежності України.

Тема 2. Місце енергетичного права в системі права України

Навести підстави, завдяки яким можна доводити, що енергетичне право – це галузь права. Довести, що енергетичне право – це комплексна галузь права. Дати аналіз взаємозв'язку енергетичного права з адміністративним, цивільним, господарським та кримінальним правом.

Тема 3. Загальні положення та сфера дії законодавства про електроенергетику

Об'єкти і суб'єкти електроенергетики. Державна політика та особливості регулювання відносин в електроенергетиці. Особливості права власності в електроенергетиці.

Тема 4. Державне управління та регулювання діяльності в електроенергетиці

Загальна характеристика державного управління та нагляду (контролю) в електроенергетиці. Загальні аспекти державного регулювання діяльності в електроенергетиці. Компетенція органів виконавчої влади в електроенергетиці. Повноваження органів місцевого самоврядування у відносинах із суб'єктами електроенергетики. Ліцензування діяльності в електроенергетиці. Дати пропозиції щодо покращення роботи Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж.

Тема 5. Економічні та організаційні основи діяльності в електроенергетиці

Управління об'єднаною енергетичною системою України. Оптовий ринок електричної енергії в Україні. Порядок проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії. Загальні принципи встановлення тарифів на енергію. Антимонопольні обмеження в сфері електроенергетики. Поняття, величина та коефіцієнт “зеленого” тарифу.

Тема 6. Особливості організаційної діяльності в електроенергетиці

Організація охорони об'єктів електроенергетики. Охорона навколишнього природного середовища підприємствами електроенергетики. Особливості умов праці та застосування страйків в електроенергетиці. Права, обов'язки та відповідальність споживачів енергії. Юридична відповідальність за порушення законодавства про електроенергетику.

Тема 7. Загальні положення законодавства про енергозбереження

Поняття енергозбереження. Енергозберігаюча політика. Принципи державної політики енергозбереження. Об'єкти і суб'єкти правового регулювання відносин у сфері енергозбереження. Державні програми, освіта і виховання в сфері енергозбереження.

Тема 8. Правове регулювання енергозбереження в Україні

Правове регулювання енергозбереження в Україні. Визначення пріоритетних напрямів енергозбереження. Об'єкти і завдання державної експертизи з енергозбереження. Поняття енергетичного аудиту. Юридична відповідальність за порушення законодавства про енергозбереження. Дати аналіз основним завданням та правам Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України щодо організації діяльності з енергозбереження. Роль державної експертизи з енергозбереження у правовому регулюванні енергозбереження в Україні.

Тема 9. Економічний механізм енергозбереження

Завдання та заходи для забезпечення енергозбереження. Взаємна економічна відповідальність постачальників і споживачів паливно-енергетичних ресурсів. Характеристика енергетичних стандартів, норм та нормативів витрат паливно-енергетичних ресурсів. Стимулювання енергозбереження. Охарактеризуйте питання міжнародного співробітництва України у сфері електроенергетики та енергозбереження.

Тема 10. Поняття та структура власності в Електроенергетичній галузі

Сучасний стан та структура власності теплових електростанцій, гідроелектростанцій, атомних електростанцій, вітрових електростанцій, об'єднаної енергетичної системи України. Проблеми та перспективи розвитку електроенергетичної галузі.

Тема 11. Поняття та структура власності в Паливній промисловості

Сучасний стан та структура власності вугільної промисловості, нафтогазового комплексу, атомної промисловості. Висновки, проблеми та перспективи розвитку паливної промисловості.

Тема 12. Принципи державної політики, управління, нагляду та регулювання діяльності в паливно-енергетичному комплексі України

В електроенергетиці. З енергозбереження. У сфері теплопостачання. В нафтогазовій галузі. У сфері альтернативних видів палива. У сфері альтернативних джерел енергії. У сфері використання когенераційних установок. Дати характеристику і аналіз цим принципам, а також пропозиції і доповнення до діючого законодавства.

Тема 13. Органи, що здійснюють управління паливно-енергетичним комплексом України

Роль Верховної Рада України, Кабінету Міністрів України, галузевих Міністерств, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в управлінні паливно-енергетичним комплексом України. Правовий статус відомств, служб, комітетів, Державних інспекцій та відповідних комісій, що здійснюють управління паливно-енергетичним комплексом України.

Тема 14. Порядок здійснення державного регулювання Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ)

Основні завдання та повноваження НКРЕ. Основні функції та особливості роботи НКРЕ. Повноваження Голови НКРЕ.

Тема 15. Загальні положення законодавства про альтернативні види палива

Ознаки альтернативних видів палива, його споживачів, порядок їх визначення. Економічний механізм стимулювання у сфері альтернативних видів палива. Дати пропозиції та доповнення до діючого законодавства щодо поширення використання альтернативних видів палива. Юридична відповідальність за порушення законодавства про альтернативні види палива.

Тема 16. Порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання

Уповноважені органи (особи), які мають право штрафувати та на яких підставах відбувається накладення штрафів. Акти перевірки дотримання законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання. Постанова або розпорядження про накладення штрафу за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання. Дати пропозиції та доповнення до діючого законодавства з метою зменшення кількості правопорушень в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання.

Тема 17. Порядок застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику

Підстави та порядок застосування санкцій. Призначення керуючого (тимчасової адміністрації) для управління енергопостачальником. Зупинення та анулювання дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території.

Тема 18. Правове забезпечення енергетичної галузі

Історико-правовий аналіз становлення енергетичної галузі. Порівняльний аналіз сучасного стану вітчизняного та міжнародного законодавства в енергетиці. Дати пропозиції та доповнення до діючого законодавства в енергетичній галузі.

1.9. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни “Трудове право” проводиться з метою оцінки результатів навчання.

Семестровий контроль проводиться в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою на II курсі III семестру.

Нормативна форма підсумкового контролю – залік.

Модульний контроль здійснюється через оцінювання рівня сформованості компетенцій, що визначені у даному стандарті.

Підсумковий контроль здійснюється без участі студента на підставі результатів усіх модульних контролів через визначення середньозваженого балу результатів усіх модульних контролів.

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота												Сума
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T1	T2	T3	T4	100
8	7	8	7	8	7	8	7	10	10	10	10	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	відмінно	зараховано
82 - 89	добре	
74 - 81		
64 - 73	задовільно	
60 - 63		
35 - 59	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

1.10. ВИМОГИ ДО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. № 2984-III.
2. Указ Президента України «Про Національну програму правової освіти населення» від 18 жовтня 2001 р. № 992/2001.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» від 13 грудня 2006 р. № 1719.
4. Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003:2010 станом на 1 вересня 2012 року (із змінами, затвердженими наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16 серпня 2012 року N 923).
3. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності» ДК 009:2010 (чинний від 01.01.2012 р.).

1.11. ВИМОГИ ДО ЗАСОБІВ ДІАГНОСТИКИ

Засоби діагностики рівня сформованості компетенцій лекційних модулів мають бути подані у вигляді теоретичних питань та/або закритих тестів чи ситуаційних вправ.

Оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється через коефіцієнт засвоєння:

$$K_3 = N/P,$$

де N - правильно виконані істотні операції рішення (відповіді),
 P – загальна кількість визначених істотних операцій.

Критерії визначення оцінок:

“відмінно” -	$K_3 > 0,9$;
“добре” -	$K_3 = 0,8...0,9$;
“задовільно” -	$K_3 = 0,7...0,8$;
“незадовільно” -	$K_3 < 0,7$.

При остаточній оцінці результатів виконання завдання необхідно враховувати здатність студента:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- застосовувати правила, методи, принципи, аналогії, закони у конкретних ситуаціях;
- коментувати положення нормативно-правових актів, інтерпретувати дії та події;
- аналізувати і оцінювати факти, діяння та прогнозувати очікувані наслідки і результати від прийнятих рішень;
- викладати матеріал на папері логічно, послідовно, з дотриманням вимог чинного законодавства і стандартів.

1.12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вершинин А.П. Энергетическое право. Учебно-практический курс. СПб.: Изд. дом СПбГУ, 2007, 243 с.
2. Городов О.А. Введение в энергетическое право: учебное пособие. – Москва: Проспект, 2012. – 224 с.
3. Енергетичне законодавство. Основні законодавчі акти. Ч І. Правове регулювання електроенергетики України /Упоряд.: Р.С. Кірін, С.В. Кострюков, А.Я. Рибалко. – Д. Національний гірничий університет, 2009 – 123 с.
4. Енергетичне законодавство. Основні законодавчі акти /Упоряд. С.В. Кострюков. – Д. Національний гірничий університет, 2013 – Ч І - 82 с.
5. Зеркалов Д.В. Правова основа енергозбереження: Довідник. – К.: Дакор. 2008. – 480 с.
6. Навчально-методичний комплекс дисципліни “Енергетичне право” /Упоряд. С.В. Кострюков. – Д. Національний гірничий університет, 2012 – 82 с.

1.13. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЯКІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення несе завідувач кафедри.

**Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий
університет»**

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра цивільного та господарського права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри

доктор юрид. наук, проф. Андрейцев В.І.
“ _____ ” _____ 2014 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ

нормативної

«Енергетичне право»

для підготовки магістрів за спеціальністю 8.03040101 Правознавство

2015 р.

Робоча навчальна програма нормативної дисципліни «Енергетичне право» для
підготовки магістрів за спеціальністю 8.03040101 Правознавство

Розробник: С.В. Кострюков, д-р. філос. наук, професор.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри цивільного та господарського права

Протокол від “ ____ ” _____ 20__ року № ____

Завідувач кафедри (голова циклової комісії) доктор юрид. наук, проф.

_____ (Андрейцев В.І.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

2.1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2 кредити ЄКТС	Галузь знань неюридична	Нормативна	
	Напрямок підготовки юридичний (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність: юридична	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ - _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 72 години.		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 4 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	12 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	4 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		46 год.	62 год.
		Індивідуальні завдання:	
		0 год.	
		Вид контролю:	
	залік	залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 0,523

для заочної форми навчання – 0,161

2.2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення дисципліни «Енергетичне право» особливої актуальності набуває з огляду та проведення правової реформи, в процесі якої планується прийняття багатьох нових законів, створення ефективної національної правової системи, що дасть змогу інтегруватися в Європейське правове поле, сформувати ефективні інститути громадянського суспільства та побудувати дійсно демократичну соціально-правову державу.

Навчальна дисципліна „Енергетичне право”, передбачає вивчення системи енергетичного права України; загальних положень та сфери дії законодавства про електроенергетику, про енергозбереження, про теплопостачання, про альтернативні види палива, про альтернативні джерела енергії; застосування економічного механізму енергозбереження; структури власності в ПЕК; державного управління, нагляду та регулювання діяльності в ПЕК: порядку накладення на суб’єктів господарювання санкцій за порушення законодавства про електроенергетику.

Мета вивчення дисципліни полягає у засвоєнні студентами обсягу теоретичних знань, щодо вивчення системи енергетичного права України, особливостей правового регулювання в енергетиці; набутті практичних навичок, щодо кваліфікованого застосування норм енергетичного права у конкретних практичних ситуаціях, а також навичок самостійної роботи, необхідних для подальшого поглиблення й своєчасного оновлення професійних юридичних знань з енергетичного законодавства; формуванні правосвідомості і правової культури у майбутніх правників.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни „Енергетичне право” – є набуття студентами таких знань та навичок: знати та вміти аналізувати загальні положення та сфери дії законодавства про електроенергетику, енергозбереження, альтернативні види палива; державного управління, нагляду і контролю та регулюванню діяльності в електроенергетиці; знати та вміти застосовувати порядок накладення на суб’єктів господарської діяльності штрафів за порушення законодавства про електроенергетику, порядок застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- поняття енергетичного права як галузі права України та його місце в системі права України;
- поняття, предмет та систему енергетичного права;
- принципи державної політики в електроенергетиці, з енергозбереження, у ПЕК;
- поняття і класифікація джерел енергетичного права;
- роль і значення об’єднаної енергетичної системи України;
- особливості регулювання правовідносин в енергетиці та законодавстві про енергозбереження;
- порядок проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії в Україні;

- види правопорушень та види відповідальності за порушення законодавства про електроенергетику, про енергозбереження та про альтернативні види палива;
- процес досудового врегулювання і судового розв'язання господарських спорів у сфері енергетики.

Вміти:

- тлумачити норми енергетичного права, застосовувати їх у розв'язанні конкретних практичних завдань;
- вступати у відносини з юридичними і фізичними особами при укладанні, виконанні та розірванні договорів про енергопостачання;
- застосовувати отримані знання при прийнятті рішення в конкретних ситуаціях з питань енергетичного права;
- оперативно орієнтуватися і знаходити необхідні нормативно-правові акти з питань енергетичного права;
- складати, подавати претензії і позови для задоволення вимог за невиконання зобов'язань.

2.3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Лекції

Тема № 1. Вступ в енергетичне право.

Тема № 2. Поняття, предмет, метод та система Енергетичного права.

Тема № 3. Джерела Енергетичного права.

Тема № 6. Економічний механізм енергозбереження.

Тема № 7. Поняття та структура власності в ПЕК.

Тема № 8. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.

Змістовий модуль 2. Практичні заняття

Тема № 2. Поняття, предмет, метод та система Енергетичного права.

Тема № 4. Загальні положення та сфера дії законодавства про електроенергетику.

Тема № 5. Загальні положення законодавства про енергозбереження.

Тема № 8. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.

Тема № 8. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.

Тема № 9. Порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства про електроенергетику.

2.4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		Л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Лекції.												
Тема 1. Вступ в енергетичне право.	6	2	0	0	0	4	6	0,5	0	0	0	5,5
Тема 2. Поняття, предмет, метод та система Енергетичного права.	3	2	0	0	0	1	3	0,5	0	0	0	2,5
Тема 3. Джерела Енергетичного права.	12	2	0	0	0	10	12	1	0	0	0	11
Тема 6. Економічний механізм енергозбереження.	8	2	0	0	0	6	8	0,5	0	0	0	7,5
Тема 7. Поняття та структура власності в ПЕК.	8	2	0	0	0	6	8	1	0	0	0	7
Тема 8. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.	5	2	0	0	0	3	5	0,5	0	0	0	4,5
Разом за змістовим модулем 1	43	13	0	0	0	30	43	4	0	0	0	39
Змістовий модуль 2. Практичні заняття.												
Тема 2. Поняття, предмет, метод та система Енергетичного права.	3	0	2	0	0	1	3	0	0,5	0	0	2,5
Тема 4. Загальні положення та сфера дії законодавства про електроенергетику.	6	0	2	0	0	4	6	0	0,5	0	0	5,5
Тема 5. Загальні положення законодавства про енергозбереження.	8	0	2	0	0	6	8	0	0,5	0	0	7,5
Тема 8. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.	7	0	4	0	0	3	7	0	1,5	0	0	5,5
Тема 9. Порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства про електроенергетику.	4		2	0	0	2	4		1			3

Разом за змістовим модулем 2	29	0	13	0	0	16	29	0	4	0	0	25
Усього годин	72	13	13	0	0	46	72	4	4	0	0	64

2.5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття, предмет, метод та система Енергетичного права.	2
2.	Загальні положення та сфера дії законодавства про електроенергетику.	2
3.	Загальні положення законодавства про енергозбереження.	2
4.	Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК.	4
5.	Порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства про електроенергетику.	2

Практичне заняття № 1

Тема: Поняття, предмет, метод та система Енергетичного права

1. Джерела енергії. Поняття та види. Основні види енергоресурсів.
2. Охарактеризуйте паливно-енергетичний комплекс України.
3. Місце Енергетичного права в системі права України, його взаємозв'язок з АП, ЦП, ГП, КП.
4. Дайте аналіз об'єднаний енергетичній системі України. Її функціонування в особливий період.
5. Особливості регулювання відносин в електроенергетиці, охарактеризуйте її об'єкти та суб'єкти. Особливості права власності в електроенергетиці.
6. Наведіть принципи державної політики в електроенергетиці. Державне управління та нагляд (контроль) в електроенергетиці.

Практичне заняття № 2

Тема: Загальні положення та сфера дії законодавства про електроенергетику

1. Охарактеризуйте оптовий ринок електричної енергії України. Розкрийте порядок проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії.
2. Сформулюйте загальні принципи встановлення тарифів на енергію та особливості антимонопольних обмежень в сфері електроенергетики.

3. Поняття, величина та коефіцієнт “зеленого” тарифу.
4. Дайте характеристику питанням охорони об’єктів електроенергетики та охорони навколишнього природного середовища.
5. Розкрийте права, обов’язки та відповідальність енергопостачальників.
6. Наведіть права, обов’язки та підстави відповідальності споживачів енергії.

Практичне заняття № 3

Тема: Загальні положення законодавства про енергозбереження

1. Розкрийте завдання законодавства про енергозбереження та основні принципи державної політики енергозбереження.
2. Дайте характеристику об’єктам та суб’єктам правового регулювання відносин у сфері енергозбереження.
3. Розкрийте економічні заходи для забезпечення енергозбереження та сформулюйте шляхи стимулювання енергозбереження.
4. Охарактеризуйте взаємну економічну відповідальність постачальників і споживачів ПЕР.
5. Сформулюйте види правопорушень та види відповідальності за порушення законодавства про енергозбереження.
6. Охарактеризуйте питання міжнародного співробітництва України у сфері електроенергетики та енергозбереження.

Практичне заняття № 4

Тема: Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК

1. Проаналізуйте стан державного регулювання в електроенергетиці. Роль Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, Міністерств в управлінні енергетичною галуззю.
2. Сформулюйте основні завдання та повноваження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП). Повноваження Голови НКРЕКП.
3. Наведіть основні завдання та права Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України. Повноваження Голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України.
4. Правовий статус Державної інспекції ядерного регулювання України. Повноваження Голови Державної інспекції ядерного регулювання України.
5. Завдання, склад та повноваження Держенергонагляду. Повноваження Голови Держенергонагляду.
6. Сформулюйте основні завдання та порядок здійснення державного нагляду в електроенергетиці.

Практичне заняття № 5

Тема: Тема: Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК

1. Розкрийте основні функції Державної інспекції з ЕЕСМ (експлуатації електричних станцій і мереж).
2. Сформулюйте права державних інспекторів з ЕЕСМ.
3. Розкрийте порядок проведення Державного енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії.
4. Розкрийте повноваження Державного підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське оперативно-технологічне управління об'єднаною енергетичною системою України.
5. Проаналізуйте повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в регулюванні режимів енергоспоживання.
6. Поняття, визначення, мета, основні завдання державної експертизи з енергозбереження.
7. Охарактеризуйте організації, які проводять державну експертизу з енергозбереження.
8. Наведіть порядок проведення державної експертизи з енергозбереження об'єктів, які підлягають експертизі.

Практичне заняття № 6

Тема: Порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства про електроенергетику.

1. Проаналізуйте правопорушення в електроенергетиці.
2. Сформулюйте види відповідальності суб'єктів господарювання за правопорушення в електроенергетиці.
3. Наведіть порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання.
4. Підстави та порядок застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику.
5. Проаналізуйте підстави призначення керуючого для управління енергопостачальником.
6. Зупинка дії ліцензії на проведення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території.
7. Анулювання дії ліцензії на проведення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території.

2.6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття, предмет та систкма трудового права. Джерела трудового права.	0
2.	Колективні договори і угоди.	0
3.	Укладення трудового договору.	6
4.	Зміна трудового договору.	6
5.	Припинення трудового договору.	6
6.	Робочий час і час відпочинку.	4
7.	Оплата праці. Гарантійніта компенсаційні виплати.	4
8.	Дисципліна праці. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.	4
9.	Охорона праці. Трудові спори. Нагляд і контроль за дотриманням трудового законодавства.	0
	Разом	30

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО»

1. Охарактеризуйте поняття та види джерел енергії. Дайте аналіз основним видам енергоресурсів.
2. Дайте поняття паливно-енергетичних ресурсів, їх характеристика.
3. Проаналізуйте структуру ПЕК (паливно-енергетичний комплекс) України.
4. Поняття Енергетичного права. Місце Енергетичного права в системі права України.
5. „Взаємозв’язок Енергетичного права з іншими галузями права (АП, ЦП, ГП, КП).
6. Предмет, метод та система Енергетичного права.
7. Поняття джерел Енергетичного права, їх особливості та класифікація.
8. Розкрийте систему законів, що регулюють правовідносини в енергетиці.
9. Розкрийте смисл підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини в енергетиці.
10. Розкрийте сферу дії Закону України "Про електроенергетику".
11. Закон України “Про альтернативні джерела енергії”: структура, зміст, основні положення.
12. Закон України “Про альтернативні види палива”: структура, зміст, основні положення.
13. Закон України “Про нафту і газ”: структура, зміст, основні положення.

14. Закон України “Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу”: структура, зміст, основні положення.
15. Закон України “Про функціонування паливно-енергетичного комплексу в особливий період”: структура, зміст, основні положення.
16. Закон України “Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу”: структура, зміст, основні положення.
17. Поняття, особливості управління та розвитку об'єднаною енергетичною системою України. Її функціонування в особливий період.
18. Розкрийте особливості регулювання відносин в електроенергетиці. Охарактеризуйте об'єкти та суб'єкти електроенергетики. Особливості права власності в електроенергетиці.
19. Наведіть принципи державної політики в електроенергетиці. Державне управління та нагляд (контроль) в електроенергетиці.
20. Охарактеризуйте загальні аспекти державного регулювання діяльності в електроенергетиці.
21. Розкрийте питання ліцензування діяльності в електроенергетиці.
22. Охарактеризуйте оптовий ринок електричної енергії України та розкрийте порядок проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії.
23. Сформулюйте загальні принципи встановлення тарифів на енергію та особливості антимонопольних обмежень в сфері електроенергетики.
24. Охарактеризуйте поняття, величину та коефіцієнт “зеленого” тарифу.
25. Дайте характеристику питанням охорони об'єктів електроенергетики та охорони навколишнього природного середовища.
26. Наведіть особливості умов праці та застосування страйків в електроенергетиці.
27. Розкрийте питання забезпечення енергопостачання в умовах надзвичайного стану та особливого періоду, дайте визначення надзвичайній ситуації в державі.
28. Сформулюйте права, обов'язки та охарактеризуйте відповідальність енергопостачальників.
29. Наведіть права, обов'язки та підстави відповідальності споживачів енергії.
30. Сформулюйте види правопорушень та види відповідальності за порушення законодавства про електроенергетику.
31. Розкрийте зміст, структуру та склад законодавства про енергозбереження.
32. Розкрийте завдання законодавства про енергозбереження та охарактеризуйте основні принципи державної політики енергозбереження.
33. Дайте характеристику об'єктам і суб'єктам правового регулювання відносин в сфері енергозбереження.
34. Сформулюйте види правопорушень та види відповідальності за порушення законодавства про енергозбереження.

35. Поняття енергозбереження. Мета і завдання економічного механізму енергозбереження. Пріоритетні напрями енергозбереження.
36. Особливості управління у сфері енергозбереження. Державне управління у сфері енергозбереження. Державний контроль у сфері енергозбереження.
37. Розкрийте економічні заходи для забезпечення енергозбереження та сформулюйте шляхи стимулювання енергозбереження.
38. Проаналізуйте джерела формування Державного фонду енергозбереження. Наведіть заходи, завдяки яким можливе зниження енергоємності.
39. Охарактеризуйте взаємну економічну відповідальність постачальників і споживачів ПЕР.
40. Охарактеризуйте питання міжнародного співробітництва України у сфері електроенергетики та енергозбереження.
41. Позичування України на міжнародних енергетичних ринках. Переваги, недоліки та структура ПЕК.
42. Охарактеризуйте сучасний стан та структуру власності в електроенергетичній галузі (теплові електростанції, гідроелектростанції, атомні електростанції, вітрові електростанції, об'єднана енергетична система України). Проблеми та перспективи розвитку електроенергетичної галузі.
43. Охарактеризуйте сучасний стан та структуру власності в паливній промисловості (вугільна промисловість, нафтогазовий комплекс, атомна промисловість, біопаливна промисловість). Висновки, проблеми та перспективи розвитку паливної промисловості.
44. Проаналізуйте принципи державної політики в ПЕК (в електроенергетиці, з енергозбереження, у сфері тепlopостачання, в нафтогазовій галузі, у сфері альтернативних джерел енергії, у сфері використання когенераційних установок).
45. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК (в електроенергетиці, з енергозбереження, у сфері тепlopостачання, в нафтогазовій галузі, у сфері альтернативних видів палива, у сфері альтернативних джерел енергії, у сфері використання когенераційних установок).
46. Наведіть класифікацію органів, що здійснюють управління ПЕК, проаналізуйте їхню роль в управлінні енергетичною галуззю.
47. Проаналізуйте компетенції Верховної Ради України в управлінні ПЕК.
48. Проаналізуйте повноваження Кабінету Міністрів України щодо державного управління та регулювання ПЕК.
49. Проаналізуйте основні повноваження Міненерговугілля України в ПЕК.
50. Сформулюйте основні завдання та повноваження НКРЕКП (Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах і енергетики та комунальних послуг) України.
51. Розкрийте повноваження Голови НКРЕКП України та особливості роботи НКРЕКП України.

52. Сформулюйте основні завдання та права Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України.
53. Розкрийте повноваження Голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України.
54. Правовий статус Державної інспекції ядерного регулювання України. Повноваження Голови Державної інспекції ядерного регулювання України.
55. Завдання, склад та повноваження Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії (Держенергонагляд).
56. Правовий статус Головного державного інспектора України з енергетичного нагляду.
57. Сформулюйте основні завдання та порядок здійснення державного нагляду в електроенергетиці.
58. Розкрийте основні функції Державної інспекції з ЕЕСМ (експлуатації електричних станцій і мереж.).
59. Сформулюйте права державних інспекторів з ЕЕСМ.
60. Розкрийте повноваження Державного підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське оперативно-технологічне управління об'єднаною енергетичною системою України.
61. Проаналізуйте повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в регулюванні режимів енергоспоживання.
62. Охарактеризуйте визначення, мету, основні завдання державної експертизи з енергозбереження.
63. Наведіть порядок проведення державної експертизи з енергозбереження об'єктів, які підлягають експертизі.
64. Завдання, склад та повноваження Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії (Держенергонагляд).
65. Сформулюйте основні завдання державного нагляду в електроенергетиці та охарактеризуйте Державну інспекцію з ЕЕСМ (експлуатації електричних станцій і мереж.).
66. Розкрийте основні функції Державної інспекції з ЕЕСМ.
67. Сформулюйте права державних інспекторів з ЕЕСМ.
68. Сформулюйте підстави для застосування санкцій на суб'єктів господарювання за порушення законодавства про електроенергетику.
69. Розкрийте порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання.
70. Наведіть загальні положення порядку застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику.
71. Охарактеризуйте порядок призначення керуючого (тимчасової адміністрації) для управління енергопостачальником.

72. Наведіть умови зупинення та анулювання дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території.
73. Сформулюйте випадки зупинення дії та анулювання ліцензії із здійснення підприємницької діяльності з постачання електроенергії за врегульованим тарифом.
74. Розкрийте особливості адміністративної відповідальності за недотримання вимог щодо ефективного використання ПЕР.
75. Охарактеризуйте Правила користування електричною енергією для населення.
76. Сформулюйте основні положення Енергетичної стратегії України на період до 2030 р.

2.7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Мета виконання індивідуального завдання полягає у поглибленому самостійному вивченню енергетичного права, чинного законодавства в галузі електронергетики та сфері теплопостачання, функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України, передачі електроенергії магістральними та міжнародними електричними мережами, передачі електроенергії місцевими (локальними) електромережами.

Виконання індивідуального завдання необхідно починати з вивчення відповідних розділів підручників, навчальних посібників, нормативно-правових актів, практичних матеріалів, які студент повинен знайти і опрацювати самостійно.

Обсяг роботи повинен становити 12-15 сторінок печатного тексту.

Номера тем індивідуального завдання видаються студенту викладачем.

Модульний контроль індивідуального завдання здійснюється через захист студентом реферату за обраною з переліку рекомендованих тем з актуальних проблем енергетичного права.

Загальні вимоги, що забезпечують максимальну оцінку виконання індивідуального завдання:

- ♦ актуальність теми і правильність побудови змісту роботи (аналіз історії та сучасного стану законодавства по темі, визначення проблемних питань та шляхів їх вирішення);
- ♦ повнота розкриття структурних елементів змісту (вступ, загальна частина, постановка проблеми, пропозиції щодо її вирішення, висновки);
- ♦ грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;
- ♦ оформлення відповідно до методичних рекомендацій та чинних стандартів;
- ♦ наявність посилань на джерела інформації (нормативна база, монографії, наукові статті, науково-практичні коментарі, матеріали судової практики, законопроекти, міжнародне законодавство);
- ♦ самостійність виконання (діагностується під час захисту).

Теми індивідуальних завдань:

Тема 1. Характеристика основних видів енергоресурсів в Україні

Природні енергоресурси, які включають в себе енергоресурси надр, енергію сонця, вітра, енергію потоків та інші. Похідні енергоресурси, які уявляють собою добути корисні копалини та продукти їх переробки, електричну і теплову енергію. Дати пропозиції щодо зменшення рівня енергозалежності України.

Тема 2. Місце енергетичного права в системі права України

Навести підстави, завдяки яким можна доводити, що енергетичне право – це галузь права. Довести, що енергетичне право – це комплексна галузь права. Дати аналіз взаємозв'язку енергетичного права з адміністративним, цивільним, господарським та кримінальним правом.

Тема 3. Загальні положення та сфера дії законодавства про електроенергетику

Об'єкти і суб'єкти електроенергетики. Державна політика та особливості регулювання відносин в електроенергетиці. Особливості права власності в електроенергетиці.

Тема 4. Державне управління та регулювання діяльності в електроенергетиці

Загальна характеристика державного управління та нагляду (контролю) в електроенергетиці. Загальні аспекти державного регулювання діяльності в електроенергетиці. Компетенція органів виконавчої влади в електроенергетиці. Повноваження органів місцевого самоврядування у відносинах із суб'єктами електроенергетики. Ліцензування діяльності в електроенергетиці. Дати пропозиції щодо покращення роботи Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж.

Тема 5. Економічні та організаційні основи діяльності в електроенергетиці

Управління об'єднаною енергетичною системою України. Оптовий ринок електричної енергії в Україні. Порядок проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії. Загальні принципи встановлення тарифів на енергію. Антимонопольні обмеження в сфері електроенергетики. Поняття, величина та коефіцієнт “зеленого” тарифу.

Тема 6. Особливості організаційної діяльності в електроенергетиці

Організація охорони об'єктів електроенергетики. Охорона навколишнього природного середовища підприємствами електроенергетики. Особливості умов праці та застосування страйків в електроенергетиці. Права, обов'язки та відповідальність споживачів енергії. Юридична відповідальність за порушення законодавства про електроенергетику.

Тема 7. Загальні положення законодавства про енергозбереження

Поняття енергозбереження. Енергозберігаюча політика. Принципи державної політики енергозбереження. Об'єкти і суб'єкти правового регулювання відносин у сфері енергозбереження. Державні програми, освіта і виховання в сфері енергозбереження.

Тема 8. Правове регулювання енергозбереження в Україні

Правове регулювання енергозбереження в Україні. Визначення пріоритетних напрямів енергозбереження. Об'єкти і завдання державної експертизи з енергозбереження. Поняття енергетичного аудиту. Юридична відповідальність за порушення законодавства про енергозбереження. Дати аналіз основним завданням та правам Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України щодо організації діяльності з енергозбереження. Роль державної експертизи з енергозбереження у правовому регулюванні енергозбереження в Україні.

Тема 9. Економічний механізм енергозбереження

Завдання та заходи для забезпечення енергозбереження. Взаємна економічна відповідальність постачальників і споживачів паливно-енергетичних ресурсів. Характеристика енергетичних стандартів, норм та нормативів витрат паливно-енергетичних ресурсів. Стимулювання енергозбереження. Охарактеризуйте питання міжнародного співробітництва України у сфері електроенергетики та енергозбереження.

Тема 10. Поняття та структура власності в Електроенергетичній галузі

Сучасний стан та структура власності теплових електростанцій, гідроелектростанцій, атомних електростанцій, вітрових електростанцій, об'єднаної енергетичної системи України. Проблеми та перспективи розвитку електроенергетичної галузі.

Тема 11. Поняття та структура власності в Паливній промисловості

Сучасний стан та структура власності вугільної промисловості, нафтогазового комплексу, атомної промисловості. Висновки, проблеми та перспективи розвитку паливної промисловості.

Тема 12. Принципи державної політики, управління, нагляду та регулювання діяльності в паливно-енергетичному комплексі України

В електроенергетиці. З енергозбереження. У сфері теплопостачання. В нафтогазовій галузі. У сфері альтернативних видів палива. У сфері альтернативних джерел енергії. У сфері використання когенераційних установок. Дати характеристику і аналіз цим принципам, а також пропозиції і доповнення до діючого законодавства.

Тема 13. Органи, що здійснюють управління паливно-енергетичним комплексом України

Роль Верховної Рада України, Кабінету Міністрів України, галузевих Міністерств, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в управлінні паливно-енергетичним комплексом України. Правовий статус відомств, служб, комітетів, Державних інспекцій та відповідних комісій, що здійснюють управління паливно-енергетичним комплексом України.

Тема 14. Порядок здійснення державного регулювання Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ)

Основні завдання та повноваження НКРЕ. Основні функції та особливості роботи НКРЕ. Повноваження Голови НКРЕ.

Тема 15. Загальні положення законодавства про альтернативні види палива

Ознаки альтернативних видів палива, його споживачів, порядок їх визначення. Економічний механізм стимулювання у сфері альтернативних видів палива. Дати пропозиції та доповнення до діючого законодавства щодо поширення використання альтернативних видів палива. Юридична відповідальність за порушення законодавства про альтернативні види палива.

Тема 16. Порядок накладення на суб'єктів господарювання штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання

Уповноважені органи (особи), які мають право штрафувати та на яких підставах відбувається накладення штрафів. Акти перевірки дотримання законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання. Постанова або розпорядження про накладення штрафу за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання. Дати пропозиції та доповнення до діючого законодавства з метою зменшення кількості правопорушень в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання.

Тема 17. Порядок застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику

Підстави та порядок застосування санкцій. Призначення керуючого (тимчасової адміністрації) для управління енергопостачальником. Зупинення та анулювання дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території.

Тема 18. Правове забезпечення енергетичної галузі

Історико-правовий аналіз становлення енергетичної галузі. Порівняльний аналіз сучасного стану вітчизняного та міжнародного законодавства в

енергетиці. Дати пропозиції та доповнення до діючого законодавства в енергетичній галузі.

2.8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Найбільш поширеною в дидактиці є класифікація методів навчання за наступними групами: I група - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; II група - методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності; III група - методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності; IV група - бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

I підгрупа за джерелом передачі навчальної інформації включає в себе:

- **словесні методи** - розповідь-пояснення, бесіду, лекцію.
За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.
Бесіда відноситься до найдавніших і найпоширеніших методів дидактичної роботи. Її майстерно використовував ще Сократ. Провідною функцією даного методу є мотиваційно-стимулююча. Бесіда - це діалог між викладачем та студентом, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати студентів на активізацію отриманих знань. Учені виділяють індуктивну та дедуктивну бесіду. Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність студентів, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.
Лекція служить для пояснення важкої та складної теми; її типовими ознаками є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.
- **наочні методи** - ілюстрація, демонстрація.
Ілюстрація - допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки. Засоби ілюстрації (картинки, таблиці, моделі, малюнки тощо) є нерухомими, вони мають «оживати» в розповіді викладача. Дидактики не рекомендують вивішувати або виставляти засіб ілюстрації заздалегідь (на початку заняття), щоб не привернути до нього увагу студентів, щоб ілюстрація не була достроковою до того моменту, коли для викладача настане час скористатися наочним посібником.
Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування: навчальна телепередача або кіно-відеофільм чи його фрагмент.
- **практичні методи**: досліди, вправи, навчальна праця, практичні роботи, реферати студентів.
Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а служать лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше

набутих знань. Більшість студентів активніше сприймають практичні методи, ніж словесні.

II підгрупа (С. Шаповаленко) - за логікою передачі та сприймання навчальної інформації. Ці методи поділяються на індуктивні та дедуктивні.

- **Індуктивні методи.** Термін «індукція» походить від латинського *inductio* - зведення, вид узагальнення, який пов'язаний із передбаченням спостережень та експериментів на основі даних досвіду. У практичній педагогіці індукція втілюється у принципі: від часткового до загального, від конкретного до абстрактного.
- **Дедуктивний метод**, як уважають вчені - дидакти, активніше розвиває абстрактне мислення, сприяє засвоєнню навчального матеріалу на основі узагальнень.

III підгрупа (М. Данилов, Б. Єсіпов) - за ступенем самостійного мислення студентів у процесі оволодіння знаннями, формуванням умінь і навичок. У даному випадку методи поділяються на репродуктивні та точні, проблемно-пошукові:

- проблемно-пошукові методи (М. Скаткін, І. Лернер) визначають порівняно вищий щабель процесу навчання, особливо там, де він організований на вищому рівні. Проблемно-пошукова методика, на відміну від репродуктивної, пояснювально-ілюстративної, має спиратися на самостійну, творчу пізнавальну діяльність студентів. Як відомо, поняття «творчість» - це створення нового, оригінального, суспільно-цінного матеріального або духовного продукту.

Проблемний метод навчання наближений до творчості, він нібито стоїть на межі між репродукцією, розумовим формуванням і творчістю.

IV підгрупа (П. Підкасистий, В. Паламарчук) - за ступенем керівництва навчальною роботою поділяють методи на два види:

- навчальна робота під керівництвом викладача - самостійна робота в аудиторії: складання задач, самостійні письмові роботи з інструктуванням, допомогою викладача, у результаті чого студенти набувають навичок самостійності, закріплюючи індивідуальний стиль діяльності;
- самостійна робота студентів поза контролем викладача - самостійна робота вдома. Мова йде про домашні завдання - усні та письмові. Домашні завдання мають позитивний вплив на розумовий розвиток, виховання та самовиховання студента, сприяють виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності.

2.9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни «Трудове право» проводиться з метою оцінки результатів навчання.

Семестровий контроль проводиться в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою на відповідних курсах певних семестрах.

Нормативна форма підсумкового контролю – залік.

Модульний контроль здійснюється через оцінювання рівня сформованості компетенції, що визначені у даному стандарті.

Підсумковий контроль здійснюється без участі студента на підставі результатів усіх модульних контролів через визначення середньозваженого балу результатів усіх модульних контролів.

2.10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота												Сума
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T1	T2	T3	T4	100
8	7	8	7	8	7	8	7	10	10	10	10	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	відмінно	зараховано
82 - 89	добре	
74 - 81		
64 - 73	задовільно	
60 - 63		
35 - 59	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

2.11. МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. № 2984-III.
2. Указ Президента України «Про Національну програму правової освіти населення» від 18 жовтня 2001 р. № 992/2001.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» від 13 грудня 2006 р. № 1719.
4. Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003:2010 станом на 1 вересня 2012 року (із змінами, затвердженими наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16 серпня 2012 року N 923).

3. Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності» ДК 009:2010 (чинний від 01.01.2012 р.).

2.12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. (із змінами і доповненнями від 08.12.2004 р.).
2. Закон України „Про електроенергетику” 16.10.1997 р.
3. Закон України „Про енергозбереження” 01.07.1994 р.
4. Закон України „Про тепlopостачання” 02.06.2005 р.
5. Закон України “Про альтернативні джерела енергії” 20.02.2003 р.
6. Закон України “Про альтернативні види палива” 14.01.2000 р. (в редакції 21.05.09 р.).
7. Закон України “Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу” 05.04.2005 р.
8. Закон України “Про нафту і газ” 12.07.2001 р.
9. Закон України “Про функціонування паливо-енергетичного комплексу в особливий період” 02.11.2006 р.
10. Закон України “Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливо-енергетичного комплексу” 23.06.2005 р.
11. Закон України “Про засади функціонування ринку електричної енергії України” 24.10.2013 р.
12. Закон України “Про засади функціонування ринку природного газу” 08.07.2010 р.
13. Указ Президента України „Про Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України” № 382 від 06.04.2011 р.
14. Указ Президента України „Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг” № 694 від 27.08.2014 р.
15. Указ Президента України „Про затвердження Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг” № 715 від 10.09.2014 р.
16. Указ Президента України „Про Державне агенство з енергоефективності та енергозбереження України” № 462 від 013.04.2011 р.
17. Указ Президента України „Про Положення про Державну інспекцію ядерного регулювання України” № 403 від 06.04.2011 р.
18. Постанова Кабінету Міністрів України „Про державну експертизу з енергозбереження” № 1094 від 15.07.1998 р.
19. Постанова Кабінету Міністрів України „Питання Державної інспекції з енергозбереження” № 1039 від 29.06.2000 р.

20. Постанова Кабінету Міністрів України „Питання Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів” № 412 від 03.04.2006 р.
21. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду в електроенергетиці” № 189 від 15.02.1999 р.
22. Постанова Кабінету Міністрів України „Про посилення контролю за режимами споживання електричної та теплової енергії” № 929 від 07.08.1996 р.
23. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику” № 1139 від 19.07.2000 р.
24. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про порядок накладення на суб'єктів (суб'єкта) господарювання штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання” № 1312 від 21.07.1999 р.
25. Постанова Кабінету Міністрів України „Про невідкладні заходи щодо стабілізації фінансового становища підприємств електроенергетичної галузі” № 441 від 24.03.1999 р.
26. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Правил користування електричною енергією для населення” № 1357 від 26.07.1999 р.
27. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення № 630 від 21.07.2005 р.
28. Постанова Кабінету Міністрів України „Про схвалення Концепції функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України” № 1789 від 16.11.2002 р.
29. Розпорядження Кабінету Міністрів України „Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року” № 1071-р від 24.07.2013 р.
30. Розпорядження Кабінету Міністрів України „Про схвалення Концепції розвитку, модернізації і переоснащення газотранспортної системи України на 2009-2015 роки” № 1417-р від 21.10.2009 р.
31. Розпорядження Кабінету Міністрів України „Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки” № 1446-р від 19.11.2008 р.
32. Розпорядження Кабінету Міністрів України „Про схвалення Концепції створення в Україні мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів на період до 2020 року” № 1498-р від 08.12.2009 р.
33. Наказ Мінфіна „Про визначення пріоритетних напрямів енергозбереження” № 631 від 04.07.2006 р.
34. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг „Про затвердження Умов та

Правил здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії за регульованим тарифом” № 15/1 від 13.06.1996 р.

35. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг „Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами” № 152 від 11.10.1996 р.
36. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг „Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами” № 15 від 13.06.1996 р.
37. Вершинин А.П. Энергетическое право. Учебно-практический курс. СПб.: Изд. дом СПбГУ, 2007, 243 с.
38. Городов О.А. Введение в энергетическое право: учебное пособие. – Москва: Проспект, 2012. – 224 с.
39. Энергетичне законодавство. Основні законодавчі акти. Ч I. Правове регулювання електроенергетики України /Упоряд.: Р.С. Кірін, С.В. Кострюков, А.Я. Рибалко. – Д. Національний гірничий університет, 2009 – 123 с.
40. Энергетичне законодавство. Основні законодавчі акти /Упоряд. С.В. Кострюков. – Д. Національний гірничий університет, 2013 – Ч I - 82 с.
41. Зеркалов Д.В. Правова основа енергозбереження: Довідник. – К.: Дакор. 2008. – 480 с.
42. Навчально-методичний комплекс дисципліни “Енергетичне право” /Упоряд. С.В. Кострюков. – Д. Національний гірничий університет, 2012 – 82 с.

2.13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

www.rada.gov.ua

www.kmu.gov.ua

www.bank.gov.ua

www.president.gov.ua

www.court.gov.ua

3. КУРС ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ “ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО”

Тема I. ВСТУП В ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО

Завдання даного курсу – дати студентам поглиблені знання про особливості правового регулювання підприємницької діяльності в енергетичній сфері. Для цього необхідно розкрити зміст основних нормативно-правових актів, які складають правову основу забезпечення належного розвитку і функціонування паливно-енергетичного кооплексу (далі в тексті – ПЕК) держави і енергетики в цілому.

В результаті вивчення даного курсу студенти **повинні отримати** систему наукових і практичних знань і навичок в сфері правового забезпечення енергетичного бізнесу, зрозуміти юридичну складову основних категорій енергетичного права, таких як енергія, енергетика, енергозбереження та інші.

Поняття енергії

У більшості людей поняття “енергія” пов’язано в першу чергу зі світлом та теплом – електричною і тепловою енергією, можливо, механічною енергією, бо багато з нас їздять на автомобілях; згадають ядерну та хімічну, обов’язково, сонячну енергію і енергію вітра.

Сучасна цивілізована людина сприймає енергію як само собою розуміюче. По нашому менталітету – так воно і повинно бути – тепло в оселях, “світ у віконцях”, газова чи електрична плита на кухні, працює ліфт, бензин у баку, працює персональний комп’ютер, електронна пошта, дивовижні досягнення Інтернет, метро, лікарні, банки, біржі – все це далеко не повний перелік того, існування чого неможливо без енергії.

Наша залежність від енергії багатогранна і усюди проникаюча. Енергія проникає у всі сфери, образно кажучи, енергією пропитане все наше життя. Вживання енергії є обов’язковою умовою існування людства. Як підкреслює лауреат Нобелівської премії, академік АН СРСР П.Л. Капица: “Майбутнє людства залежить від того, як воно буде забезпечувати себе енергією”.

Але, що ж таке “енергія”? Це на перший погляд всім нам давно і добре відомо, тому як ми часто, іноді не звертаючи на це увагу, у повсякденному житті та у наукових дослідженнях вживаємо слово “енергія”. Чи завжди ми віддаємо собі звіт у тому, що воно означає? І головне – звідки береться. Звичайний середнестатистичний громадянин наврядчи замислюється о таких поняттях, як “запаси енергоресурсів” та “збереження енергії”.

В науковому світі прийнято вважати, що у науковий обіг це поняття було введено Аристотелем. Великий давньогрецький філософ вважав, “що життя є діяльність (energeia); діяльність, активність є життя. Призначення людини – в розумній діяльності, сообразній з добродіємністю”.

Давньокитайська філософія вважала енергію “ці”, яка поруч людської істоти переходить в його прану, фундаментальною субстанцією, яка лежить в основі будівлі Всесвіту. Енергетична оболочка фізичного тіла має назву аура.

У ХУІІІ сторіччі М.В. Ломоносовим був відкрит фундаментальний закон збереження енергії. У середині ХІХ сторіччя було дане суворе “формулювання” цього закону, відповідно якому енергія у природі не виникає з нічого і не зникає; вона може тільки перетворюватися з однієї форми в іншу. На підставі існування закону збереження енергії поняття “енергія” пов’язує воедино усі явища природи.

Як фундаментальне природньо-наукове поняття “енергія” означає кількісну міру руху матерії, або інакше – можливість виконувати роботу.

На думку російського вченого В.В. Бушуєва “енергія” (грец. *energeia* – дію, здійснюю (на справі) – термін давньогрецької філософії, який означає:

- 1) дію, здійснення;
- 2) дійсність.

Сказане означає, що термін “енергія” використовується і вживається не тільки в природніх науках, але має і більш загальне філософське значення. “Енергія” є всяка дія, здійснення, в протигагу потенції (*potentia*) як можливості, а енергетика по великому рахунку – система, яка реалізує потенціал, що має, перетворюючи його в енергію, в дії, які направлені на досягнення бажаного результату. “Тому всяка розумна діяльність людини є енергетичне перетворення природнього потенціалу в блага цивілізації”.

І, нарешті, згідно зі ст. 1. ЗУ “Про електроенергетику,” **енергія** – це електрична чи теплова енергія, що виробляється на об’єктах електроенергетики і є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу.

Отже, повернемось до енергії як можливості виконувати роботу; її видам і формам; її джерелам, її використанню і застосуванню та існуючому і в перспективі можливому правовому регулюванні енергетичних відносин.

Енергія, як предмет правового регулювання характеризується унікальними особливостями і ознаками, які відрізняють її від інших предметів і явищ матеріального світу. Ці особливості в більшості надають можливість визначати необхідність самостійного регулювання енергетичних відносин, включаючи весь комплекс проблем, що пов’язані з переходом енергії природних ресурсів в блага людства.

Енергія, як можливість виконувати роботу, як свойство матерії знаходиться (існує, реалізується) в певних формах. Головними з них для нас є: електрична, механічна, хімічна, теплова, ядерна енергія.

Кожна із форм енергії володіє своїми властивостями, які відрізняються. Вони накладають певні особливості у правовому регулюванні її використанню (вимоги техніки безпеки, зміст енергетичного господарства, порядок і спосіб доставки (передачі) енергії, визначення її якості та інш.).

Унікальною властивістю енергії є її можливість перетворення з однієї форми в іншу, що також потребує відповідних правових особливостей в регулюванні енергетичних відносин.

Джерела енергії. Поняття та види

Енергія береться з природних ресурсів, тобто з речовини. Між енергією і речовиною існує взаємозв’язок. Цей взаємозв’язок уявляє собою спосіб

видобутку користі з потенційної енергії речовини, метод отримання з речовини роботи, яку ми зможемо використовувати. Перебудова речовини в енергію відбувається в процесі паливних циклів. Природні ресурси розвідуються, видобуваються, транспортуються, переробляються, а потім використовуються. Така модель може застосовуватися до нафти, природного газу, вугілля, ядерного палива та деяких інших ресурсів.

На різних етапах розвитку людства роль і значення, відсоток використання окремих джерел енергії (енергоносіїв) змінювався. Ланцюжок енергоносіїв, якими користується людство, в історичному плані виглядає наступним чином: деревина, вугілля, нафта, газ, атомна енергія плюс альтернативні, відновлювальні джерела енергії: вітрова, сонячна, геотермальна, океанська термальна, енергія приливів і відливів, енергія біомаси, синтетичне паливо і деякі інші. Унікальною є гідроенергетика: енергетика великих і малих річок.

Основні види енергоресурсів

1. Природні енергоресурси, які включають в себе енергоресурси надр, енергію сонця, вітра, енергію потоків та інші.
2. Похідні енергоресурси, які уявляють собою добути корисні копалини та продукти їх переробки, електричну і теплову енергію.
3. Енергозбереження, як свого роду “факультативний” енергетичний ресурс.

Кожен рік в світі збільшується споживання електроенергії і одночасно збільшується кількість шкідливих викидів, що приводить до екологічних проблем, але при цьому зменшуються і паливно-енергетичні ресурси. А в Україні, доречі, за 10 місяців 2009 р. споживання електроенергії зменшилось на 13 % - до 139 млрд. кВт годин, приблизно до рівня 2000 р. (“Діло”).

Паливно-енергетичні ресурси – сукупність всіх природних і перетворених видів палива та енергії, які використовуються в національному господарстві.

Головним джерелом енергії, покищо, залишаються невідновлювані викопні види органічного палива. Розглянемо їх більш детально.

Нафта – це багатоцільове (універсальне) джерело енергії, тому що нафта є частиною практично усіх кінцевих енергетичних продуктів. Як вважає Ергін Деніел, американський вчений: “Увесь світ нафти поділяється на три частини. “Апстрім” – включає розвідування і видобуток. “Мідстрім” – танкери і трубопроводи, які доставляють сиру нафту на нафтопереробні комплекси. “Даунстрім” – включає переробку, маркетинг і дистрибуцію – практично до АЗС і господарського магазину.

Особливість статусу (ролі) нафти заключається в тому, що нафта надала нам можливість пересування; все: машини, повітряні судна, морські та річкові судна, кораблі дякуючі нафті представляють те, що ми сьогодні бачимо. Крім

того, нафтопродукти використовуються для виділення тепла (обогрів приміщень), а також у якості палива для генерації (виробництва) електроенергії.

Природний газ перетворився з небажаного продукта, що супроводжує нафту в основне джерело задоволення потреб в енергії. Широкому расповсюдженню природного газу за великим рахунком допомогло створення магістральних трубопроводів і здійснення межконтинентальних перевезень газу у зжиженому стані через океан, тому що це дозволило використовувати газ за сотні міль від району його видобутку.

Позитивним аспектом використання природного газу є його екологічна чистота (безпека) в порівнянні з іншими джерелами енергії. Під час горіння газ виділяє мінімум шкідливих речовин. Це пояснює його найбільшу привабливість для мети використання у промисловості в порівнянні з іншими викопними джерелами. Як підкреслюють фахівці, у XXI ст. газ повинен зайняти провідну роль у ЖКГ, виробничих секторах і у виробництві електроенергії. Наприклад, у США 95 % електростанцій працюють на газі, і, по самим консервативним оцінкам, попит на нього у США в найближчі 15-20 років подвоїться. Прорив у цьому напрямку потребує політичної волі, створення флоту спеціалізованих великоовантажних газозовів, будівництво підприємств по зжиженню газу і нової портової інфраструктури. Не дивлячись на складності, справа цього варта. Взаємні матеріальні зобов'язання заставляють країни бути акуратніше і на політичних обертах.

Вугілля – третій вид викопних джерел, основне джерело енергії початок – середина XX ст. Немає сумнівів, що дійсно, вугільна енергетика створила основи сьгодні існуючого міцного промислового потенціалу України. По кількості видобутку вугілля лідирують США, Китай, Росія, ЮАР, Індонезія і Австралія. Широке розповсюдження вугілля не допомогло йому утримати світове лідерство, і в останні десятиліття вугілля втратило свою головну роль. Якщо на початку XX ст. вугілля використовувалось на залізничному, морському транспорті, для опалення житлових і промислових районів, то сьгодні, в основному, використовується для генерації електроенергії (енергетичне вугілля) і в промисловості (переважно металургійній – коксуюче вугілля). Головним недоліком вугілля є його шкідливість для навколишнього середовища. При згоранні вугілля в атмосферу виділяється дуже багато шкідливих речовин. Звідки головне – технологічний захват продуктів горіння вугілля. Да і використання вугілля в якості палива дуже неекономічно, тому що кількість вугілля, яке необхідно для його використання у якості палива, набагато вище, чим при використанні інших джерел енергії. Але роль і значення вугілля в паливо-енергетичних балансах окремих держав дуже суттєві. Наприклад, у Китаї – 78 % електроенергії виробляється за допомогою вугілля, у Польщі – більше 90 %, в ЮАР – 92,4 %, а в усьому світі більше 30 % електроенергії виробляється на вугіллі.

Наступним, четвертим, енергетичним ресурсом є **атомна енергія**. Мова іде, зрозуміло, про мирне використання атома і виробництво великої кількості енергії. Матеріалом атомної енергії є окись урану, яка видобувається у США, Росії, Зимбабве, Північній Африці, Австралії і Канаді. Після видобутку оксида урану він перетворюється в атомне паливо для приведення в дію ядерного реактора.

П'ятим джерелом енергії є **гідроенергія**, яка виробляється водою, що падає і використовується для генерації електроенергії. Гідроелектростанції створені як на великих, так і на малих річках. В Бразилії і Скандинавських країнах, особливо у Норвегії, виходячи із великої кількості гідроресурсів, завдяки природним умовам, велика частина вживаємої енергії виробляється гідроелектростанціями. Цей вид енергоресурсів використовується і в Росії, особливо на Волзі, у Східному Сибіру; в Америці для видобутку електрики на Північному Заході та в долині річки Тенесі. 21 % виробляємої в світі електроенергії приходить на джерела, що поновлюються і велика частина з цієї кількості – на гідроенергетику.

Перспективними вважаються **альтернативні джерела енергії**. Але, не дивлячись на амбіційні прогнози 70-х років минулого століття, наприклад, у США тільки декілька відсотків споживаємої енергії за 2010 р. прийшлося на енергію, яка виділяється із альтернативних джерел. Із всіх альтернативних джерел енергії, які сьогодні широко обговорюються, найбільшою популярністю користується зжиг деревини (в широкому плані – біомаса) особливо у Фінляндії, США. Сонячна, вітрова, геотермічна (Ісландія, Камчатка в Росії) і енергія синтезу мають достатній потенціал для того, щоб забезпечити значну частину всієї споживаємої енергії. В перспективі економічні, політичні, екологічні, технічні і технологічні фактори мають можливість вивести альтернативні джерела на перший план.

Як ми бачимо з наведеної таблиці 1, Україна відноситься до енергодефіцитних країн (задовольняє свої потреби в енергетичних ресурсах за рахунок власного виробництва менше ніж на 50 %), а отже змушена вдаватися до їх імпорту. Енергетична залежність України від поставок органічного палива, з урахуванням умовно-первинної ядерної енергії, у 2000 та 2005 роках становила 60,7 %, країн ЄС - 51 %. Подібною або близькою до української є енергозалежність таких розвинутих країн Європи, як Німеччина - 61,4 %, Франція - 50 %, Австрія - 64,7 %. Багато країн світу мають значно нижчі показники забезпечення власними первинними ПЕР, зокрема Японія використовує їх близько 7 %, Італія - близько 18 %.

№ п/п	Назва	Світові ресурси на р.	В Україні ресурси на р.	Забезпечення України своїми ресурсами
1.	Вугілля	250-300	450-500	85-90 %
2.	Нафта	30-40	-	10-12 %
3.	Природний газ	50-70	-	20-25 %

Таблиця 1. Забезпечення України ПЕР.

Рівень енергозалежності України є середньоєвропейським і має тенденцію до зменшення (з 60,7 % у 2004 році до 54,8 % у 2005 році), але він характеризується відсутністю диверсифікації джерел постачання енергоносіїв, насамперед нафти, природного газу та ядерного палива.

У структурі споживання первинної енергії в Україні за минулі роки найбільший обсяг припадає на природний газ - 41 % (39 % у 2005 році), тоді як в країнах світу питома вага споживання газу становить 21 %; обсяг споживання нафти в Україні становить 19 %, вугілля - 19 %, урану - 17 %, гідроресурсів та інших відновлювальних джерел - 4 %.

	Світ	Україна	Країни ЄС-15	США
Природний газ	21 %	41 %	22 %	24 %
Нафта	35 %	19 %	41 %	38 %
Вугілля	23 %	19 %	16 %	23 %
Уран	7 %	17 %	15 %	8 %
Гідроресурси та інші відновлювальні джерела	14 %	4 %	6 %	7 %
Всього	100 %	100 %	100 %	100 %

Таблиця 2. Структура споживання первинної енергії в Україні, країнах ЄС-15, США та у світі в цілому

Енергетика

Згідно методологічним підходам науковців енергетику розглядають як загальну систему життєдіяльності у просторі екоса (від грец. – oikos – дім, житло, місце перебування), який включає людину і все середовище де він знаходиться: природу, соціум і ноосферу. Вся триада “Енергетика – Екологія – Економіка” повинна розглядатися в нерозривному взаємному зв’язку при виборі стратегії сталого розвитку системи: “Природа – Суспільство – Людина”. Тільки з таких загальних системних позицій, з позиції екоса, є можливість правильно зрозуміти і оцінити роль енергетики в світі в цілому і окремо в Україні.

При цьому важливо провести комплексний аналіз взаємозв’язку енергетики з економікою, як системою господарювання; з екологією, як системою гармонізації відносин Людини і Середовища. Комплексний підхід цікавий і корисний для всіх, і він заключається в розгляданні професіоналами-енергетиками, спеціалістами у галузі надрокористування і гірничої справи, економістами, екологами, політологами, соціологами, юристами.

Енергетика – основна система, яка перетворює природні ресурси в необхідні соціуму і індивіду блага цивілізації, головне з яких – енергетичні послуги (у вигляді світла, тепла, роботи машин і механізмів – комп’ютер, Інтернет та інш.). В той же час енергетика – один із головних джерел шкідливого впливу на навколишнє середовище і людину. Вона впливає на атмосферу (вживання кисню, виброс газів, вологих і твердих частин), гідросферу (вживання води, створення штучних водосховищ, зброси вод брудних і вод, що підогріли, жидких відходів), біосферу (виброси токсичних речовин) і на літосферу (вживання видобуваного палива, зміна ландшафту).

В теорії і на практиці енергетику розглядають як найменше в двох аспектах: по-перше, як сам природний потенціал; по-друге, як ридина для перетворення природного потенціала в споживчий продукт.

Складне питання - енергетична безпека. Це не тільки опалення приміщень, це і якість життя, це і питання розвитку бізнеса, це і нові технології, все, що нас оточує – це енергетика.

Згідно ст. 1. ЗУ “Про електроенергетику” **енергетична безпека** - стан електроенергетики, який гарантує технічно та економічно безпечно задоволення поточних і перспективних потреб споживачів в енергії та охорону навколишнього природного середовища.

Фундаментальне визначення енергетики – галузь народного господарства, яка охоплює енергетичні ресурси, виробляє, перетворює, передає і використовує різні види енергії.

Забезпечення економіки і соціальної сфери країни основними видами енергоносіїв покладається на паливо-енергетичний комплекс України (далі - ПЕК).

ПЕК України (енергетика) – галузь (сектор) економіки, до якої входять суб’єкти господарювання, діяльність яких пов’язана з розвідуванням, видобутком, переробкою, виробництвом, зберіганням, транспортуванням, передачею, розподілом, торгівлею, збутом чи продажем енергетичних

продуктів (енергоносіїв) – палива, електричної і теплової енергії, крім суб'єктів, основна діяльність яких спрямована на задоволення потреб населення та господарського комплексу у послугах централізованого опалення та постачання гарячої води.

ПЕК об'єднує понад 500 підприємств і організацій різних форм власності:

ТЕС –	14
ТЕЦ загального користування –	27
ТЕЦ промислових –	243
АЕС –	4
ГЕС великих –	8
НПЗ –	6
Шахт ~	180
Газопроводи ~	36000 км
Нафтопроводи магістральні ~	4000 км

ТЕМА 2. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА СИСТЕМА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

Поняття Енергетичного права

Поняття енергетичного права в юридичній літературі розглядалося ще в середині ХХ століття й виникла необхідність визначити відповідне місце у системі права. У науці з цього питання є кілька поглядів:

1. Енергетичне право – самостійна галузь права.
2. Немає підстав для відокремлення енергетичного права в самостійну галузь.

Традиційно склалося відокремлення галузей права по предмету і методу правового регулювання. Розрізняють:

1. Профілюючі (фундаментальні, самостійні) – конституційне, адміністративне, цивільне, кримінальне.
2. Спеціальні – медичне, земельне, сімейне, фінансове.
3. Комплексні – (не пов'язані єдиним методом і механізмом регулювання; містяться в профілюючих галузях) – господарське, транспортне, природоохоронне.

Яке ж місце в системі права займає енергетичне право ?

Енергетичне право – комплекс правових норм, які регулюють суспільні відносини, що складаються в процесі господарської, інвестиційної і регулюючої діяльності суб'єктів приватного і публічного права, які пов'язані з розвідуванням, видобутком, переробкою, виробництвом, зберіганням, транспортуванням, передачею, розподілом, торгівлею, збутом чи продажем енергетичних продуктів (енергоносіїв).

Риси, завдяки яким можна доводити, що Енергетичне право – це галузь права

1. Існує значний масив кодифікованих актів (тільки у вугільній галузі більше 600 підзаконних НПА).
2. Планується розробити Енергетичний Кодекс України. Відсутній комплексний Закон України (далі – ЗУ) “Про енергетику”, але є Кодекс України про надра, ЗУ “Про електроенергетику”, ЗУ “Про енергозбереження”, ЗУ “Про теплопостачання”, ЗУ “Про нафту і газ”, ЗУ “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку”, “Гірничий закон”, тоб то сьогодні правове регулювання ПЕК має несистемний характер та характеризується відсутністю базового закону.
3. Наявність специфічних ознак у правовідносинах, що регулюються нормами енергетичного права (визначаються права, обов'язки та відповідальність суб'єктів енергетичних правовідносин. Наприклад, енергопостачальників, споживачів енергії).
4. Наявність правових норм, які притаманні тільки енергетичному праву (правовий статус юридичних категорій: об'єкт

електроенергетики, оптовий ринок електроенергії України, суб'єкти електроенергетики).

Енергетичне право уявляє собою дуже цікаву і разом з тим складну матерію – підгалузь підприємницького права. Складність заключається в тісному діалектичному поєднанні публічно-правових і приватно-правових способів в регулюванні енергетичних відносин. Останні є унікальним прикладом відносин економіки, політики і права, які функціонують на фоні становлення і розвитку ринкових відносин в ПЕК України, на міжнародних енергетичних ринках.

Отже, **Енергетичне право** в структурі права і в правовій системі України посідає місце комплексної галузі права. В залежності від переважаючих правовідносин його можна розглядати як підгалузь підприємницького права.

Взаємозв'язок Енергетичного права з іншими галузями права

Енергетичне законодавство є комплексним, інтегрованим, міжгалузевим масивом нормативно-правових актів різного рівня, який необхідно розглядати у якості важливої складової системи українського законодавства в цілому. Енергетичне право тісно пов'язано з наступними галузями:

Конституційним правом – всебічне забезпечення добробуту громадян. Забезпечення громадян теплом та електроенергією. Безпечне для життя і здоров'я довкілля (Ст. 50).

Адміністративним правом: 1. Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК. 2. Адміністративна відповідальність. – **Глава 8** Адміністративні правопорушення в промисловості, будівництві та у сфері використання ПЕР. (Ст. 95-1 – Порушення вимог НПА та нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, електричного обладнання. Ст. 98 – Марнотратне витрачання ПЕР. Ст. 99 – Порушення Правил охорони електричних мереж. Ст. 101 – Порушення, зв'язані з використанням газу. Ст. 101-1 – Недотримання вимог, щодо ефективного використання ПЕР. Ст. 102 – Порушення, пов'язані з неефективною експлуатацією паливо – і енерговикористовуючого устаткування. Ст. 103 – Непідготовленість до роботи резервного паливного господарства. Ст. 103-1 – Порушення правил користування енергією чи газом. Ст. 103-2 – Пошкодження газопроводів при провадженні робіт.).

Глава 15 Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (Ст. 185-12 – Створення перешкод у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики. Ст. 188-14 – Невиконання законних вимог посадових осіб органів Державної інспекції з енергозбереження. Ст. 188-20 – Невиконання (ухилення від виконання) або несвоєчасне виконання приписів посадових осіб центральних органів виконавчої влади з державного енергетичного нагляду чи розпоряджень його органів. Ст. 188-21 – Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень НКРЕ).

Глава 17 Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення (Ст. 244-13 – Органи центральних органів виконавчої влади з державного енергетичного нагляду. Ст. 244-15 - НКРЕ) КУпАП.

Кримінальним правом – Розділ 7 Особливої частини. Злочини у сфері господарської діяльності. (Ст. 188-1 – Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Ст. 194-1 – Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики.) ККУ.

Господарським правом - **Глава 4** – Господарська комерційна діяльність (підприємництво). Розділ II – Суб'єкти господарювання. Розділ III – Майнова основа господарювання. Розділ IV – Господарські зобов'язання. **Глава 27** – Адміністративно-господарські санкції. **Глава 30** - Енергопостачання (ст. 275-277). Договір енергопостачання. Кількість і якість енергії. Правила користування енергією.

А також, **Цивільним, Податковим, Гірничим, Природоресурсним, Екологічним та Трудовим правом.**

Енергетичне право – як наука

1. Центральне завдання удосконалення правового регулювання відносин в області енергетики – забезпечення оптимального сполучення публічних і приватних інтересів (державно-приватне партнерство), створення економічно обгрунтованої і доцільної правової структури енергетичного ринка.
2. Розвиток енергетичного законодавства України.
3. Створення єдиного комплексного енергетичного закону про енергетичну політику.
4. Перенесення правового регулювання на рівень законів – зменшивши кількість підзаконних НПА.
5. Розробка нового ЗУ “Про забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів” замість ЗУ “Про енергозбереження”.

Енергетичне право – як навчальна дисципліна

Навчальним планом на вивчення даної дисципліни надається 72 години:

- З них: 10 г. – лекції;
- 10 г. – практичні заняття;
- 2 г. – контрольні заходи;
- 50 г. – самостійна робота.

Підсумковий контроль – виконання індивідуального завдання, залік.

Проводимо аналіз тематичного плану (Зач.).

Предметом правового регулювання Енергетичного права виступають суспільні відносини:

1. Які пов'язані з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії.

2. Які пов'язані з природними об'єктами, які постійно випромінюють енергію, наприклад, сонце, вітер, вода, що тече, хвилі, мікроорганізми та інші.
3. У сфері енергозбереження на території України.

Методи правового регулювання у Енергетичному праві

Це поєднання (сукупність) прийомів, способів і операцій юридичного впливу на суспільні відносини.

1. Історичний (вивчення розвитку -правових явищ).
2. Аналізу (вивчення класифікації енергетично-правових явищ, їх зв'язок з іншими явищами суспільного життя).
3. Порівняльний (вивчення енергетично-правових явищ порівнюючи та визначаючи їх подібність або спорідненість на різних рівнях).
4. Статистичний (обробка показників для наукових та практичних цілей).
5. Системно-функціональний (Енергетичне право вивчається за допомогою та зі застосуванням системно-функціонального підходу).
6. Спеціально-юридичний (аналіз змісту чинного законодавства).
  - 6.1. Адміністративно-правовий метод регулювання суспільних відносин (субординації, імперативний).
  - 6.2. Диспозитивний (координації і рекомендації).
  - 6.3. Цивільно-правовий.
  - 6.4. Господарсько-правовий.

Система Енергетичного права

Системою Енергетичного права виступає певна структура, елементами якої є енергетично правові норми та інститути, що розташовані і згруповані у відповідній послідовності. Як і в інших галузях правової системи України Енергетичне право складається з загальної та особливої частин.

Загальна частина - об'єднує норми про загальну організацію діяльності Об'єднаної енергетичної системи, які закріплюють його принципи, правове становище суб'єктів, організаційно-правові засади діяльності в енергетиці, форми і методи управління в енергетиці, юридичну відповідальність за правопорушення в енергетиці.

Особлива частина – містить норми, що регулюють діяльність суб'єктів електроенергетики, споживачів енергії, енергопостачальників; державних органів управління, нагляду та регулювання діяльності у ПЕК.

Функції Енергетичного права

1. Евристична – наукова діяльність відкриває нові закономірності, які виникають у процесі розвитку енергетики і Енергетичного права.
2. Онтологічна – призначена пізнати енергетично-правові явища.
3. Прогностична – погляд у майбутнє, передбачаючи тенденції розвитку суспільних відносин у сфері енергетики.

4. Комуникативна – застосування нових знань і досягнень в інших галузях права, і навпаки.
5. Системоутворююча – визначає місце, роль і значення Енергетичного права в системі правових наук і зазначає певну побудову самого Енергетичного права як системи.

Принципи Енергетичного права

1. Відповідальність – за невиконання або неналежне виконання обов'язків учасники енергетичного процесу несуть відповідальність.
2. Планування – розробка, затвердження планів, доведення їх до виконавців.
3. Законність – кожен суб'єкт енергетики діє у межах своїх прав, виконує обов'язки, керується приписами законів та інших нормативно-правових актів.
4. Доцільність – своєчасне, повне і якісне забезпечення потреб населення і суспільного виробництва в джерелах енергії.

Враховуючи, що **Енергетичне право** – комплексна галузь права, то його суб'єкти в своїй діяльності спираються на конституційно-правові, цивільно-правові, господарсько-правові та адміністративно-правові принципи.

ТЕМА 3. ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

Це способи закріплення і виразу енергетично-правових норм. З теорії держави і права ми пам'ятаємо, що існують такі основні джерела права: Нормативно-правовий акт, правовий звичай, юридичний прецедент, нормативно-правовий договір.

Класифікація джерел Енергетичного права

1. Закони.
  - 1.1. Конституція України.
  - 1.2. Закони України, що регулюють правовідносини в енергетиці.
  - 1.3. Закони України загального характеру.
2. Підзаконні акти.
  - 2.1. Укази, розпорядження Президента України.
  - 2.2. Постанови Верховної Ради України.
  - 2.3. Постанови, розпорядження Кабінету Міністрів України.
  - 2.4. Нормативно-правові акти міністерств, державних служб, комітетів і відомств.
  - 2.5. Нормативні акти місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.
  - 2.6. Локальні нормативні акти.
3. Міжнародні угоди з іншими державами.
4. Нормативні договори.
5. Судова та адміністративна практика.

Конституція України (28.06.1996 р.)

В основному Законі встановлено, що в Україні повинно бути всебічне забезпечення добробуту громадян. Однією із найважливіших складових добробуту у цивілізованих державах є забезпечення громадян теплом та електроенергією. Конституцією України передбачено право громадян на їх достатній життєвий рівень та безпечне для життя і здоров'я довкілля (див. Ст. 50), що зобов'язує державу створити відповідні умови для розвитку економіки. Запорукою реалізації цих завдань має стати повне, надійне та екологічно безпечне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в енергетичних продуктах.

1. Закони України.

1.1. Про електроенергетику (16.10.1997 р.).

Цей закон визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності в електроенергетиці і регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, постачанням і використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України, конкуренцією та захистом споживачів і працівників галузі.

Складається з УІ розділів та 30 статей.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-7).

Розділ 2. Компетенція органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в електроенергетиці (Ст. 8-10).

Розділ 3. Державне регулювання в електроенергетиці (Ст. 11-13).

Розділ 4. Економічні та організаційні основи діяльності в електроенергетиці (Ст.14-27).

Розділ 5. Міжнародне співробітництво (Ст. 28-30).

Розділ 6. Прикінцеві положення.

1.2. Про енергозбереження (01.07.1994 р.).

Цей закон визначає правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх п., у., о. розташованих на території України, а також для громадян.

Складається з У розділів та 29 статей.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-9).

Розділ 2. Економічний механізм енергозбереження (Ст. 10-16).

Розділ 3. Стандартизація та нормування у сфері енергозбереження (Ст. 18-20).

Розділ 4. Державна експертиза з енергозбереження та енергетичний аудит (Ст. 21-24-1).

Розділ 6. Міжнародні відносини України у сфері енергозбереження (Ст. 28-29).

“ – “ 1. На жаль, цей закон не є законом прямої дії, більшість його норм носять характер бланкетних (відсильних) – декларативний.

2. На сьогодні регулювання у цій сфері відбувається через підзаконні НПА: укази Президента, постанови уряду, наказів Держкомененергозбереження (близько 100).

3. Відсутність чітко визначених методів правового регулювання у сфері енергоефективності та засобів його впровадження.

“ + “ 1. Готується новий закон.

2. З 2005 р. багато змін (Ст. 3, 5, 9, 12, 13, 16, 17, 24-29).

1.3. Про теплопостачання (№ 2633 від 02.06.2005 р.).

Цей закон визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності на об'єктах сфери теплопостачання та регулює відносини, пов'язані з виробництвом, транспортуванням, постачанням і використанням теплової енергії з метою забезпечення енергетичної безпеки України, підвищення енергоефективності функціонування систем теплопостачання, створення і удосконалення ринку теплової енергії та захисту споживачів та працівників сфери теплопостачання.

Складається з УІІІ розділів та 33 статей.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-5).

Розділ 2. Державна політика у сфері теплопостачання (Ст. 6-8).

Розділ 3. Державне управління у сфері теплопостачання (Ст. 9-14).

Розділ 4. Державне регулювання у сфері теплопостачання (Ст. 15-18).

Розділ 5. Принципи господарювання у сфері теплопостачання (Ст. 19-30).

Розділ 6. Відповідальність за порушення законодавства у сфері теплопостачання (Ст.31).

Розділ 7. Міжнародне співробітництво у сфері теплопостачання (Ст. 32-33).

Розділ 8. Прикінцеві положення.

1.4. Про альтернативні джерела енергії (20.02.2003 р.).

Цей закон визначає правові, економічні, екологічні та організаційні засади використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширення їх використання у ПЕК.

Складається з У розділів та 15 статей.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-3).

Розділ 2. Державне управління та регулювання у сфері альтернативних джерел енергії (Ст. 4-9).

Розділ 3. Особливості використання альтернативних джерел енергії (Ст. 10-14).

Розділ 4. Міжнародне співробітництво у сфері альтернативних джерел енергії (Ст. 15).

Розділ 5. Прикінцеві положення.

Альтернативні джерела енергії – відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та приливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівні гази, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів.

1.5. Про альтернативні види палива

(№ 1391-ХІУ від 14.01.2000 р. в редакції 21.05.2009 р.).

Цей закон визначає правові, соціальні, економічні, екологічні та організаційні засади виробництва (видобутку) і використання альтернативних видів палива, а також стимулювання збільшення частки їх використання до 20% від загального обсягу споживання палива в Україні до 2020 р.

Складається з УІ розділів та 15 статей.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-2).

Розділ 2. Ознаки альтернативних видів палива. Його споживачів, порядок їх визначення (Ст. 3-8).

Розділ 3. Економічний механізм стимулювання у сфері альтернативних видів палива (Ст. 9-12).

Розділ 4. Порушення законодавства у сфері альтернативних видів палива (Ст. 13-14).

Розділ 5. Міжнародне співробітництво у сфері виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива (Ст. 15).

Розділ 6. Прикінцеві положення.

Альтернативні види палива – тверде, рідке та газове паливо, яке є альтернативою відповідним традиційним видам палива і яке виробляється (видобувається) з нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини.

1.6. Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу (№ 2509 –ІУ від 05.04.2005 р.).

Цей закон визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності суб'єктів відносин у сфері енергозбереження щодо використання когенераційних установок, регулює відносини, пов'язані з особливостями виробництва, передачі, розподілу і постачання електричної та теплової енергії від когенераційних установок.

Складається з УІ розділів та 15 статей.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-4).

Розділ 2. Державна політика у сфері комбінованого виробництва теплової та електричної енергії (Ст. 5-7).

Розділ 3. Державне регулювання та стимулювання у сфері використання когенераційних установок (Ст. 8-10).

Розділ 4. Організаційне забезпечення діяльності у сфері використання когенераційних установок (Ст. 11-13).

Розділ 5. Міжнародне співробітництво у сфері використання когенераційних установок (Ст. 14-15).

Розділ 6. Прикінцеві положення.

Скидний енергетичний потенціал технологічних процесів – вторинні енергетичні ресурси, які можуть бути використані для виробництва електричної та теплової енергії в когенераційних установках.

1.7. Про нафту і газ (№ 2665 – ІІІ від 12.07.2001 р.).

Цей закон визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності нафтогазової галузі України та регулює відносини, пов'язані з особливостями користування нафтогазоносними надрами, видобутком, транспортуванням, зберіганням та використанням нафти, газу та продуктів їх переробки з метою забезпечення енергетичної безпеки України, розвитку конкурентних відносин у нафтогазовій галузі, захисту прав усіх суб'єктів відносин, що виникають у зв'язку з геологічним вивченням нафтогазоносності надр, розробкою родовищ нафти і газу, переробкою нафти і газу, зберіганням, транспортуванням та реалізацією нафти, газу та продуктів їх переробки, споживачів нафти і газу та працівників галузі.

Складається з ХІ розділів та 52 статей.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-5).

Розділ 2. Державне управління та регулювання нафтогазової галузі (Ст. 6-8).

Розділ 3. Повноваження органів місцевого самоврядування (Ст. 9).

Розділ 4. Особливості правовідносин у сфері користування нафтогазоносними надрами (Ст. 10-29).

Розділ 5. Особливості правовідносин у сфері геологічного вивченням нафтогазоносності надр (Ст. 30-34).

Розділ 6. Організаційні основи розробки родовищ нафти і газу (Ст. 35-39).

Розділ 7. Підземні сховища нафти, газу і нафтопродуктів (Ст.40-41).

Розділ 8. Магістральний трубопровідний транспорт і перевалювальні комплекси нафти, газу та продуктів їх переробки (Ст.42-44).

Розділ 9. Охорона довкілля (Ст.45-47).

Розділ 10. Окремі питання діяльності у нафтогазової галузі (Ст.48-52).

Розділ 11. Прикінцеві положення.

1.8. Про функціонування паливно-енергетичного комплексу в особливий період (№ 307-V від 02.11.2006 р.)

Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування ПЕК в особливий період.

Складається з У розділів та 12 статей.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-2).

Розділ 2. Основні засади функціонування в особливий період (Ст. 3-5).

Розділ 3. Підготовка ПЕК до функціонування в особливий період (Ст. 6-10).

Розділ 4. Управління ПЕК в особливий період (Ст. 11-12).

Розділ 5. Прикінцеві положення.

1.9. Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу (№ 2711-IV від 23.06.2005 р.)

Цей Закон визначає комплекс організаційних та економічних заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування підприємств ПЕК з метою сприяння поліпшенню фінансового становища підприємств ПЕК, запобіганню їх банкрутству та підвищенню рівня інвестиційної привабливості шляхом урегулювання процедурних питань та впровадження механізмів погашення заборгованості, надання суб'єктам господарської діяльності права їх застосування, визначення порядку взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, розпорядників бюджетних коштів із суб'єктами господарської діяльності щодо застосування механізмів погашення заборгованості.

Складається з 12 статей.

1.10. Про засади функціонування ринку електричної енергії України (№ 663 від 24.10.2013 р.)

Цей закон визначає

Складається з УІ розділів та 31 статті.

Розділ 1. Загальні положення (Ст. 1-6).

Розділ 2. Складові та суб'єкти ринку електричної енергії України (Ст. 6-20).

Розділ 3. Організаційні, економічні та технологічні особливості функціонування ринку електричної енергії (Ст. 21-26).

Розділ 4. Регулювання ринку електричної енергії (Ст. 27-29).

Розділ 5. Засади функціонування ринку електричної енергії у перехідний період (Ст. 30-31).

Розділ 6. Прикінцеві та перехідні положення.

2. Укази Президента України.

2.1. Про Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України (№ 382 від 06.04.2011 р.)

3. Основні завдання.

4. Покладені завдання.

5. Мета організації діяльності.

6. Права.

10. Обов'язки Міністра.

Очолює Міністр, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-Міністра і звільняється з посади Президентом України. Міністр має першого заступника та заступника Міністра – керівника апарату, які призначаються на посади за поданням Прем'єр-Міністра України, внесеними на підставі пропозиції Міністра енерговугілля України, та звільняються з посад Президентом України.

2.2. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (№ 694 від 27.08.2014 р.)

3. Основні завдання.

4. Відповідно до покладених до неї завдань.

5. З метою організації своєї діяльності.

6. Має право.

9. Комісія утворюється у складі: Голова та 6 членів. Термін повноваження 6 р.

10. Правовий статус Голови НКРЕКП.

2.3. Про затвердження Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (№ 715 від 10.09.2014 р.)

2.4. Про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України (№ 462 від 13.04.2011 р.)

Є правонаступником Національного агенства України з питань забезпечення ефективності використання енергетичних ресурсів та Державної інспекції з енергозбереження.

3. Основні завдання Держенергоефективності України.

4. Держенергоефективності України відповідно до покладених на нього завдань.

5. Держенергоефективності України з метою організації своєї діяльності.
6. Держенергоефективності України має право.
12. Правовий статус Голови Держенергоефективності.

Очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозиції Першого віце-Прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України, та звільняє з посади Президент України. Має двох заступників, у тому числі одного першого, яких призначає на посади Президент України за поданням Прем'єр-Міністра України, внесеним на підставі пропозицій Голови Держенергоефективності України, погоджені з Міністром, та звільняє з посади Президент України.

2.5. Про Положення про Державну інспекцію ядерного регулювання України (№ 403 від 06.04.2011 р.)

Державна інспекція ядерного регулювання України (Держатомрегулювання України) є центральним органом виконавчої влади, який є головним у системі центральних органів виконавчої влади з формування та реалізації державної політики у сфері безпеки використання ядерної енергії.

3. Основні завдання.
4. Відповідно до покладених на неї завдань.
5. Мета діяльності.
6. Має право.
11. Очолює Голова, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-Міністра України і звільняється з посади Президентом України. Має першого заступника та заступника, які призначаються на посади за поданням Прем'єр-Міністра України, внесеним на підставі пропозиції Голови, та звільняються з посад Президентом України.
12. Правовий статус Голови Держенергорегулювання України.

3. Постанови КМУ.

3.1. Про державну експертизу з енергозбереження (№ 1094 від 15.07.1998 р.).

Складається з 6 пунктів і додатка:

- Визначає порядок проведення державної експертизи з енергозбереження об'єктів, які підлягають експертизі.
- Дається визначення експертизи.
- Мета експертизи.
- Перелік об'єктів, які підлягають державній експертизі з енергозбереження.
- Основні завдання експертизи.
- Державну експертизу з енергозбереження проводить Держенергоефективності.

3.2. Питання Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів

(№ 412 від 03.04.2006 р.).

Затверджено Положення про НАЕР.

3. Основні завдання.

4. Завдання.

5. Права.

8. **НАЕР** – є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ (Ю.О. – самостійний баланс, рахунок в органах Держказначейства, печатка).

9. Очолює Голова - який призначається та звільняється з посади КМУ за поданням Прем'єр-Міністра. Має заступників, які призначаються та звільняються з посади КМУ за поданням Голови агенства.

10. Правовий статус Голови НАЕР.

Колегія: Голова, заступники голови, керівники структурних підрозділів Агенства.

3.3. Про посилення контролю за режимами споживання електричної і теплової енергії (№ 929 від 07.08.1996 р.).

Затверджено Положення про Державний енергетичний нагляд за режимами споживання електричної і теплової енергії.

Нагляд здійснює Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії (**Держенергонагляд**), яка підпорядкована Мінпаливенерго.

Очолює - Головний Держ. Інспектор України з енергетичного нагляду, який призначається та звільняється з посади Міністром палива та енергетики. Має 4-рьох заступників за погодженням з Міністром палива та енергетики в установленому порядку (див. п. 6).

- Загальна частина (п. 1-3-1): мета нагляду, принципи контролю.
- Завдання та функції Держенергонагляду (п. 4).
- До складу Держенергонагляду входять: Головна організація Держенергонагляд та Державні інспекції в регіонах.

3.4. Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду в електроенергетиці (№ 189 від 15.02.1999 р.).

Відповідно до Ст. 9 ЗУ **Про електроенергетику:**

1. Завдання державного нагляду в електроенергетиці.
2. Державний нагляд в електроенергетиці здійснює **Державна інспекція з експлуатації електричних станцій і мереж (Державна інспекція).**
3. Державна інспекція відповідно до завдань державного нагляду в енергетиці.
4. Державні інспектори з експлуатації електричних станцій і мереж мають право.
5. Працівники Державної інспекції мають посвідчення встановленого зразку.

6. Положення про Державну інспекцію затверджує центральний орган виконавчої влади, що здійснює управління в електроенергетиці.
8. Утримується Державна інспекція за рахунок коштів, отриманих від державного підприємства, що здійснює центральне диспетчерське управління об'єднаною енергетичною системою України.
9. Державна інспекція має бланки і печатку.

3.5. Про затвердження Порядку застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику (№ 1139 від 19.07.2000 р.).

Відповідно до ч. 7 Ст. 27 ЗУ Про електроенергетику:

1. Загальні положення (п. 1-3).
2. Порядок застосування санкцій (письмове застереження) п. 4-6).
3. Призначення керуючого (тимчасовий адміністратор) для управління енергопостачальником (п. 7-25).
4. Зупинення дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідні території (п. 26-33).
5. Анулювання дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідні території (п. 34-36).
6. Заключні положення (п. 38-39).

3.6. Про затвердження Положення про порядок накладення на суб'єктів (суб'єкта) господарювання штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання (№ 1312 від 21.07.1999 р.).

Відповідно до Ст. 27 ЗУ Про електроенергетику; Ст. 31 ЗУ Про теплопостачання

Складається з 11 пунктів.

1. Це Положення визначає порядок накладення НКРЕ, державними інспекторами з експлуатації електричних станцій і мереж, державними інспекторами з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії на суб'єктів господарювання незалежно від форм власності штрафів за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання.
2. Види правопорушень.
3. Мають право накладати штрафи:
  - * - НКРЕКП.
  - * - Державні інспектори з експлуатації електричних станцій і мереж.
    - * - Державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії.
- 4-6. Накладають штрафи на суб'єктів господарювання.
  - Голова, заступники: абзац 2 п. 2 – у розмірі до 1000 мін.
    - абзац 3 п. 2 – у розмірі до 5000 мін
  - Старші Державні інспектори: абзац 2 п. 2 – у розмірі до 500 мін.
    - абзац 3 п. 2 – у розмірі до 3000 мін
  - Державні інспектори: абзац 2 п. 2 – у розмірі до 300 мін.
    - абзац 3 п. 2 – у розмірі до 1000 мін

- 7-8. Рішення про накладення штрафу.
  9. Постанова або розпорядження про накладення штрафу.
  10. Сплачує штрафи протягом 30 днів, у сфері теплопостачання 15 днів з дня прийняття Постанови (розпорядження) про його накладення.
- Додаток 1 – Акт перевірки.
Додаток 2 – Акт перевірки (Протокол).
Додаток 3 – Постанова № про накладання штрафу за порушення законодавства в галузі електроенергетики та сфері теплопостачання.

3.7. Про невідкладні заходи щодо стабілізації фінансового становища підприємств електроенергетичної галузі (№ 441 від 24.03.1999 р.).

Складається з 14 пунктів.

Затверджують граничні величини споживання електричної енергії до кожного регіону за 30 діб до початку розрахункового місяця за формулами, що наводяться.

3.8. Про затвердження Правил користування електричною енергією для населення (№ 1357 від 26.07.1999 р.).

На виконання Ст. 26 ЗУ Про електроенергетику

1. Загальні положення (п. 1-7).
2. Установлення та експлуатація приладів обліку електричної енергії (п. 8-18).
3. Розрахунки за спожиту електричну енергію (п. 19-33).
4. Припинення користування електричною енергією (п. 34-36).
5. Права та обов'язки енергопостачальника (п. 37-40).
6. Права та обов'язки споживача електричної енергії (п. 41-42).
7. Відповідальність енергопостачальника (п. 43-47).
8. Відповідальність споживача електричної енергії (п. 48).
9. Оформлення претензій (п. 49-53).
10. Контроль за дотриманням Правил (п. 54).

Додаток 1 – Типовий Договір про користування електричною енергією.

Додаток 2 – Типовий Акт – Претензія.

3.9. Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення (№ 630 від 21.07. 2005 р.)

Загальні положення (п. 1-2).

Порядок надання послуг (п. 3-8).

Порядок обліку та оплата послуг (п. 9-28).

Права та обов'язки споживачів (п. 29-30).

Права та обов'язки виконавця (п. 31-39).

Типовий договір про надання послуг.

3.10. Про схвалення Концепції функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України (№ 1789 від 16.11.2002 р.)

4. Розпорядження КМУ

4.1. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року (№ 1071-р від 24.07.2013 р.)

Спрямована на визначення шляхів розвитку всіх видів енергетичних ресурсів для подальшої розробки та впровадження державних програм.

Складається з 6 пунктів.

1. Загальні положення.
2. Прогнозування балансів паливо-енергетичних ресурсів.
3. Стратегія розвитку електроенергетичної галузі.
4. Стратегія розвитку ядерної енергетики.
5. Стратегія розвитку вугільної промисловості.
6. Стратегія розвитку нафтогазової промисловості.

4.2. Про схвалення Концепції розвитку, модернізації і переоснащення газотранспортної системи України на 2009-2015 роки (№ 1417-р від 21.10.2009 р.)

Дає визначення основних засад формування та реалізації державної політики з питань забезпечення розвитку, модернізації і переоснащення газотранспортної системи України для підвищення ефективності її функціонування та інтеграції в загальноєвропейську мережу газопроводів.

4.3. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки (№ 1446-р від 19.11.2008 р.)

Надає роз'яснення щодо створення умов для зниження рівня енергоемності ВВП протягом строку дії Програми на 20 відсотків порівняно з 2008 роком (щороку на 4 відсотки) та оптимізація структури енергетичного балансу України.

4.4. Про схвалення Концепції створення в Україні мінімальних запасів нафти і нафтопродуктів на період до 2020 року (№ 1498-р від 08.12.2009 р.)

Зазначається підвищення рівня енергетичної безпеки держави шляхом створення ефективної системи захисту національної економіки від зменшення обсягу постачання нафти і нафтопродуктів або його припинення.

5. Наказ Міністерства фінансів України. Про визначення пріоритетних напрямів енергозбереження (№ 631 від 04.07.2006 р.)

6. Постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

6.1. Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії за регульованим тарифом (№ 15/1 від 13.06.1996 р.)

1. Загальні Полження.
  2. Умови здійснення ліцензованої діяльності.
  3. Правила здійснення ліцензованої діяльності.
  4. Контроль за здійсненням ліцензованої діяльності.
  5. Застосування санкцій.
  6. Унесення змін та доповнень до умов та правил.
- Додаток 1 – Опис закріпленої території.

6.2. Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з передачі електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами (№ 152 від 11.10.1996 р.)

1. Загальні Полження.
  2. Умови здійснення ліцензованої діяльності.
  3. Правила здійснення ліцензованої діяльності.
  4. Контроль за здійсненням ліцензованої діяльності.
  5. Унесення змін та доповнень до умов та правил.
  6. Застосування санкцій.
- Додаток 1 – Опис закріпленої території.

6.3. Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами (№ 15 від 13.06.1996 р.)

1. Загальні Полження.
  2. Умови здійснення ліцензованої діяльності.
  3. Правила здійснення ліцензованої діяльності.
  4. Контроль за здійсненням ліцензованої діяльності.
  5. Унесення змін та доповнень до умов та правил.
  6. Застосування санкцій.
- Додаток 1 – Опис закріпленої території.

7. Міжнародні договори.

7.1. Гарантійна угода між Україною як Гарантом та Європейським співтовариством з атомної енергії (від 29.07.2004 р.).

Угоду ратифіковано Законом N 2818-IV від 07.09.2005 р.

7.2. Угода між Україною та Міжнародним агентством з атомної енергії про застосування гарантій у зв'язку з Договором про нерозповсюдження ядерної зброї (від 21.09.1995 р.)

Угоду ратифіковано Законом N 737/97-ВР від 17.12.97 р.

ТЕМА 6. ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Поняття енергозбереження

В екологічній науці згідно закону зниження енергетичної ефективності природокористування протягом часу при отриманні корисної продукції із природних систем на її одиницю витрачається все більша кількість енергії.

Під енергоефективністю розуміється характеристика енергетичних особливостей обладнання, яка характеризує використання енергії.

Зрозуміло, що чим менше кількості енергії необхідно для забезпечення якісної роботи того чи іншого обладнання, тим вище ступінь його енергоефективності.

Так вже побудована економіка, що підвищення цін на паливо буде постійно. Необхідна стратегія енергозбереження.

Енергозбереження – діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів.

Енергозберігаюча політика – адміністративно-правове і фінансово-економічне регулювання процесів видобування, переробки, транспортування, зберігання, виробництва, розподілу та використання паливо-енергетичних ресурсів з метою їх раціонального використання та витрачання.

Згідно з Наказом Міністерства фінансів України “Про визначення Пріоритетних напрямів енергозбереження” № 631 від 4 липня 2006 року визначені **пріоритетні напрями енергозбереження**:

1. Збільшення частки альтернативних видів палива у структурі енергоспоживання:
  - 1.1. Будівництво об'єктів з виробництва альтернативних видів енергоресурсів на основі біологічної сировини (насіння рапсу, відходів деревообробки, органічних спиртів та їм подібних, відходів птахофабрик, тваринницьких та фермерських господарств тощо);
  - 1.2. Впровадження автономних геліо та вітроенергоустановок;
  - 1.3. Реконструкція та перепрофілювання діючих олійних, цукрових, спиртових та інших підприємств агропромислового комплексу на виробництво біопалива з рослинної сировини та іншого альтернативного палива з відходів сільськогосподарського та промислового виробництв.
2. Впровадження ресурсозберігаючих технологій та підвищення енергоефективності:
  - 2.1. Впровадження технологій, що дають можливість зменшити споживання природного газу та інших традиційних видів енергоносіїв щонайменше на 10 відсотків, у першу чергу в енергоємному виробництві;
  - 2.2. Реконструкція і модернізація діючого енергообладнання (у тому числі шляхом заміни) з метою підвищення його коефіцієнта корисної дії;

- 2.3. Встановлення приладів обліку та засобів регулювання споживання енергоресурсів;
- 2.4. Упровадження установок комбінованого виробництва теплової та електричної енергії (когенерація);
- 2.5. Зменшення енергоємності опалювальних печей та котлів;
- 2.6. Встановлення котелень та теплогенеруючого обладнання, що працюють на відходах сільськогосподарського виробництва та інших альтернативних видах палива;
- 2.7. Проведення теплодернізації будівель;
- 2.8. Заміна трубопроводів систем теплопостачання на попередньо ізольовані.

Основними принципами державної політики у сфері енергозбереження

є:

- а) створення державою економічних і правових умов заінтересованості в енергозбереженні юридичних та фізичних осіб;
- б) здійснення державного регулювання діяльності у сфері енергозбереження на основі застосування економічних, нормативно-технічних заходів управління;
- в) пріоритетність вимог енергозбереження при здійсненні господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів;
- г) наукове обґрунтування стандартизації у сфері енергозбереження та нормування використання паливно-енергетичних ресурсів, необхідність дотримання енергетичних стандартів та нормативів при використанні палива та енергії;
- д) створення енергозберігаючої структури матеріального виробництва на основі комплексного вирішення питань економії та енергозбереження з урахуванням екологічних вимог, широкого впровадження новітніх енергозберігаючих технологій;
- е) обов'язковість державної експертизи з енергозбереження;
- є) популяризація економічних, екологічних та соціальних переваг енергозбереження, підвищення громадського освітнього рівня у цій сфері;
- ж) поєднання методів економічного стимулювання та фінансової відповідальності з метою раціонального використання та економного витрачання паливно-енергетичних ресурсів;
- з) встановлення плати за прямі втрати і нераціональне використання паливно-енергетичних ресурсів;
- и) вирішення проблем енергозбереження у поєднанні з реалізацією енергетичної програми України, а також на основі широкого міждержавного співробітництва;

- і) стимулювання раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів шляхом комбінованого виробництва електричної та теплової енергії (когенерації);
- ї) поступовий перехід до масового застосування приладів обліку та регулювання споживання паливно-енергетичних ресурсів;
- й) обов'язковість визначення постачальниками і споживачами обсягу відпущених паливно-енергетичних ресурсів за показаннями приладів обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів у разі їх наявності;
- к) запровадження системи енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення.

Управління у сфері енергозбереження спрямоване на забезпечення потреб народного господарства та населення України в паливі, тепловій та електричній енергії на основі раціонального використання енергоресурсів, скорочення всіх видів втрат паливно-енергетичних ресурсів, здійснення функцій державної експертизи з енергозбереження, контролю, прогнозування, інформування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності.

Державне управління в сфері енергозбереження здійснює Кабінет Міністрів України та уповноважений ним орган.

Державний контроль у сфері енергозбереження здійснюється Державною інспекцією з енергозбереження згідно з порядком встановленим Кабінетом Міністрів України.

Державному контролю підлягає енергетичне господарство, що включає всі підприємства і установи по отриманню, переробці, перетворенню, транспортуванню, зберіганню, обліку та використанню паливно-енергетичних ресурсів, розміщених на території України, окремі споруди та інженерні об'єкти інших підприємств і установ, які використовуються для зазначених цілей.

Державному контролю також підлягає правильність та ефективність використання цільових коштів, виділених з фонду енергозбереження для життя заходів щодо раціонального використання та економного витрачання паливно-енергетичних ресурсів.

Повноваження, порядок атестації посадових осіб, які здійснюють державний контроль у сфері енергозбереження, зразки їх посвідчень встановлюються Кабінетом Міністрів України. Посадові особи, які здійснюють контроль у сфері енергозбереження, несуть відповідальність за перевищення повноважень та неправомірність своїх дій відповідно до закону.

Порядок здійснення державного контролю у сфері енергозбереження визначається Законом та чинним законодавством України.

Замість завдань енергозабезпечення кількісного розвитку, яким економіка України слідувала впродовж десятиріч, енергетика повинна перейти на енергозабезпечення сталого розвитку економіки, на що орієнтовані сьогодні розвинуті країни світу. Альтернативи цьому шляху немає.

Забезпечення економіки і соціальної сфери країни основними видами енергоносіїв (електричною та тепловою енергією, моторними і котельно-пічними видами палива), і сировинними ресурсами для потреб хімії, нафто- та

вуглехімії, металургійної промисловості (коксівним вугіллям, продуктами нафто- та газопереробки) покладається на ПЕК України.

Узагальненими показниками ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів країни є питомі витрати первинної енергії на одиницю валового внутрішнього продукту країни (енергоємність ВВП).

Сьогодні енергоємність ВВП України становить 0,98 кг нафтового еквівалента на 1 \$ США, тоді як в Японії – 0,2; Франції, Німеччині – 0,25; Євросоюзі – 0,27; у світі всередньому – 0,31.

Енергоємність ВВП України у 2,6 рази перевищує середній рівень енергоємності ВВП країн світу. Причиною високої енергоємності є надмірне споживання в галузях економіки енергетичних ресурсів на виробництво одиниці продукції, що зумовлює відповідне зростання імпорту вуглеводнів в Україну.

Висока енергоємність ВВП в Україні є наслідком істотного технологічного відставання у більшості галузей економіки і житлово-комунальній сфері, незадовільної галузевої структури національної економіки і, зокрема, імпортно-експортних операцій та впливу “тіньового” сектора економіки.

Заходи, завдяки яким можливе зниження енергоємності

1. Формування ефективно діючої системи державного управління.
2. Зниження рівня втрат енергоресурсів при їх передачі та споживанні.
3. Підвищення рівня впровадження енергоефективних технологій та обладнання.
4. Заборона споживання енергоресурсів за відсутності приладів обліку.
5. Вирішення проблеми погашення взаємної заборгованості електроенергії.
6. Вирішення проблеми невідповідності тарифів і цін на енергоресурси витратам на їх виробництво.

За Кишко О.Б. к головним недолікам правового забезпечення діяльності в сфері енергозбереження необхідно віднести в першу чергу застарілу редакцію Закону України “Про енергозбереження” і декларативний характер Закону України “Про альтернативні джерела енергії”. На законодавчому рівні не закріплені дієві механізми досягнення і реалізації задекларованих цілей і завдань з енергозбереження.

На думку Джумагельдієвої Г.Д. проблемним з точки зору стимулювання енергозбереження, на сьогодні залишається податкове законодавство, норми якого не завжди співпадають з бухгалтерським законодавством, законодавством про енергозбереження. На жаль новий Податковий Кодекс цих питань не вирішив повністю.

Слабке місце при переході енергетики до ринкових відносин було правове забезпечення регулювання, нагляду та контролю в сфері енергозбереження.

У зв'язку з цим останніми роками в Україні зроблено значний внесок у розбудову енергетичного законодавства з цього питання. Прийняті важливі Укази Президента: “Про Державне агенство з енергоефективності та енергозбереження” (№ 462 від 13.04.2011 р.), “Про Положення про Державну

інспекцію ядерного регулювання України” (№ 403 від 06.04.2011 р.); Постанова КМУ: “Питання Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів” (№ 412 від 03.04.2006 р.); Розпорядження КМУ “Енергетична стратегія України на період до 2030 року” (№ 145-р від 15.03.2006 р.), “Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки” (№ 1446 від 19.11.2008 р.), та інші.

Для покращення ефективності роботи економічного механізму енергозбереження в Україні необхідно:

1. Розробити єдиний комплексний закон про основи енергетичної політики, а в перспективі – і Енергетичний Кодекс.
2. Провести адаптацію законодавства України у сфері енергозбереження до законодавства Європейського Союзу.
3. Для ефективного використання ПЕК передбачити прийняття Закону України “Про енергоефективність” замість Закону України “Про енергозбереження”.
4. Врегулювати на законодавчому рівні економічне стимулювання енергозбереження.
5. Збільшити державне фінансування та залучити іноземне інвестиціонування на енергозберігаючі заходи (дослідження).
- 6 Продовжити роботу над зниженням енергоємності.

ТЕМА 7. ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ВЛАСНОСТІ В ПЕК

ПЕК України (енергетика) – галузь (сектор) економіки, до якої входять суб'єкти господарювання, діяльність яких пов'язана з розвіданням, видобутком, переробкою, виробництвом, зберіганням, транспортуванням, передачею, розподілом, торгівлею, збутом чи продажем енергетичних продуктів (енергоносіїв) – палива, електричної і теплової енергії, крім суб'єктів, основна діяльність яких спрямована на задоволення потреб населення та господарського комплексу у послугах централізованого опалення та постачання гарячої води.

ПЕК України є і на майбутнє залишатиметься основою функціонування усього суспільного виробництва. Саме його успішне функціонування та розвиток стає запорукою високих темпів економічного зростання країни, яке, у свою чергу, дає основу соціально-економічній та політичній стабільності в суспільстві, досягнення високого рівня національної безпеки та незалежності.

ПЕК є одним із найпотужніших в нашій країні і, незважаючи на складну економічну ситуацію та скорочення виробництва, відіграє дуже важливу роль у функціонуванні економіки. Один із головних чинників розвитку комплексу - наявність в Україні достатньої кількості високоякісних паливно-енергетичних ресурсів (далі – ПЕР), які освоюють впродовж кількох століть.

Позиціонування України на міжнародних енергетичних ринках

Переваги:

- достатні запаси вугілля та складових ядерного палива: урану і цирконію;
- надлишкові потужності для транспортування газу, нафти та експорту електроенергії;
- вигідне географічне та геополітичне становище;
- розвинута інфраструктура енергетики;
- високопрофесійний кадровий потенціал.

Недоліки:

- обмеженість у власних розвіданих ресурсах природного газу, нафти, а також ядерному паливі власного виробництва;
- відсутність диверсифікації джерел постачання енергетичних продуктів;
- використання переважної частини потужностей власних гідроресурсів;
- високе техногенне навантаження на довкілля;
- незадовільний технічний стан частини енергетичних об'єктів, в тому числі систем транспортування енергетичних продуктів.

Структура ПЕК

Дослідження та аналіз структури ПЕК України є одним із напрямів вироблення стратегії його розвитку в умовах становлення ринкової економікиа перспективу.

У макроструктурі ПЕК України виділяють дві потужні ланки – енергетичну (електроенергетика) та паливну (паливна промисловість).

1. Електроенергетика.
  - 1.1. Теплоенергетика (ТЕС).
  - 1.2. Гідроенергетика (ГЕС).
  - 1.3. Ядерна енергетика (АЕС).
  - 1.4. Вітроенергетика.
  - 1.5. Сонячна енергетика.
2. Паливна промисловість.
  - 2.1. Вугільна.
  - 2.2. Нафтова.
  - 2.3. Газова.
  - 2.4. Ядерна.
  - 2.5. Біопаливна.

На сьогодні об'єкти ПЕК перебувають у державній, комунальній та приватній власності, а також у спільній власності приватних осіб і державою.

1. Електроенергетика (потребує інвестицій – 500,6 млрд. грн.).

1.1. Основою сучасної електроенергетики країни є **теплові електростанції (ТЕС)**, які за характером обслуговування споживачів є районними (ДРЕС). Діють 12 ДРЕС потужністю від 1 до 3,6 млн кВт кожна. Найбільші з них розміщені в Донбасі: Вуглегірська (3,6 млн кВт), Луганська (2,0 млн кВт), Старобешівська (2,0 млн кВт), Слов'янська (1,8 млн кВт), Курахівська (1,46 млн кВт) та на Придніпров'ї: Запорізька (3,6 млн кВт), Криворізька (3,0 млн кВт), Придніпровська (1,8 млн кВт). У західних областях країни функціонують Бурштинська (2,4 млн кВт) та Добротвірська ДРЕС. У Вінницькій області збудовано Ладжинську (1,8 млн кВт), у Київській – Трипільську (1,6 млн кВт). Для забезпечення міст теплом та горячею водою й електроенергією збудовані теплоелектроцентралі (ТЕЦ). Діють Київські ТЕЦ – 3, 4, 5, Одеська, Лісичанська, Калужька, Черкаська, Чернігівська, Харківська та інші.

З 14 електростанцій 11 підпорядковані (70 % акцій) НАК “Енергетична компанія України”, 3 – приватні.

На даний час 92,1 % енергоблоків ТЕС відпрацювали свій розрахунковий ресурс (100 тис. годин), а 63,8 % енергоблоків перетнули визнану у світовій енергетичній практиці межу граничного ресурсу та межу фізичного зносу відповідно 170 тис. та 200 тис. годин і потребують модернізації чи заміни.

З метою забезпечення сталої роботи блочного обладнання ТЕС, щорічно виконуються капітальні, середні та поточні ремонти 70 - 80 енергоблоків загальною потужністю близько 19 млн. кВт. Однак кошти, які виділяються на ці цілі, є недостатніми, що призводить до зменшення рівня використання обладнання ТЕС, перевитрат палива і погіршення економічних показників роботи.

1.2. Основу **гідроенергетики** України складає каскад гідроелектростанцій на Дніпрі, загальною потужністю 3,8 млн кВт, у тому числі Київська ГЕС і Київська ГАЕС, Канівська ГЕС і ГАЕС, Кременчуцька ГЕС, Дніпроджержинська, Дніпрогес та Каховська ГЕС.

Встановлена потужність ГЕС та ГАЕС в ОЕС України становить 4735,6 МВт, в тому числі Дніпровських ГЕС та Київської ГАЕС - 3886,6 МВт, Дністровських ГЕС - 742,8 МВт, малих ГЕС - 94,7 МВт.

У балансі потужності енергосистеми України гідроелектростанції не перевищують 9,1 %, проти 15 % оптимальних, що зумовлює дефіцит як маневрових, так і регулюючих потужностей.

Споруджується Дністровський гідровузел, в якому вже діє Дністровська ГЕС-ГАЕС. У Закарпатській області споруджена Теремле-Ріцька ГЕС. На малих річках України функціонують 55 гідроелектростанцій невеликої потужності.

Всі 8 гідроелектростанцій підпорядковані Д А Гідрогенеруюча К “Укргідроенерго”.

1.3. В енергобалансі України зростає частка електроенергії, яка виробляється **атомними електростанціями (далі – АЕС)**. Зараз працюють АЕС – Хмельницька, Рівненська, Південно-Українська, Запорізька. Чорнобильська АЕС була закрита у 2000 р. На чотирьох діючих АЕС України експлуатується 15 енергоблоків, які відпрацювали, в середньому, близько половини передбаченого проектами строку експлуатації. Планується збереження протягом 2011-2030 рр. частки виробництва електроенергії АЕС на рівні 2006 р. (тобто близько половини від сумарного річного виробництва електроенергії в Україні). Таке рішення ґрунтується, насамперед, на наявності власних сировинних ресурсів урану, а також стабільності роботи АЕС, потенційних можливостей країни щодо створення енергетичних потужностей на АЕС, наявних технічних, фінансових та екологічних проблемах теплової енергетики.

На сьогодні АЕС дають 47,4 % всієї електроенергії, яка виробляється в Україні (газета “Дзеркало тижня”, № 37 від 15.10.2011 р.).

2030 року для виробництва на АЕС 219 млрд кВт електроенергії потрібно мати 29,5 ГВт встановленої потужності при КВВП на рівні 85 %. Будівництво нових потужностей АЕС у період до 2030 р. визначається кількістю нині діючих енергоблоків, які можуть знаходитись в цей період в експлуатації з урахуванням продовження строку їх експлуатації на 15 років. До 2030 р. в експлуатації будуть перебувати 9 нині діючих енергоблоків АЕС: 7 енергоблоків з продовженим (понад проектним) строком експлуатації - № 3, 4, 5, 6 ЗАЕС, № 3 РАЕС, № 1 ХАЕС, № 3 ПУАЕС та 2 енергоблоки, які введено в експлуатацію 2004 р. - № 2 ХАЕС та № 4 РАЕС. Таким чином, для забезпечення стратегії щодо обсягу виробництва електроенергії необхідно ввести до 2030 р. в експлуатацію 20-21 ГВт додаткових потужностей на АЕС. Всі 4 АЕС підпорядковані Н Атомна Енергогенеруюча К “Енергоатом”.

1.4. **Вітроенергетика** складається з наступних ВЕС (за даними газети “Дело” від 22.02.2010 р.):

- 1) Донвузлавська (1992 р.) – 10,9 МВт.
- 2) Трускавецька (Борислав – 1997 р.) – 0,75 МВт.
- 3) Новоазовська (1998 р.) – 20,4 МВт.
- 4) Судакська дільниця (див. 1.) – 5,4 МВт.
- 5) Тарханкутська (2001 р.) – 11,1 МВт.

Сумарно виробляється 840 МВт. У світі Україна займає 37 місце. Планується побудувати ще 4 ВЕС.

Країни-лідери виробництва електроенергії ВЕС (в тис. МВт):

1. США – 22,3.
2. Німеччина – 16,3.
3. Китай – 15,9.
4. Іспанія – 12,1.
5. Індія – 6,3.
6. Італія – 3,1.
7. Франція – 2,8.
8. Англія – 2,1.
37. Україна – 0,84.

До речі, інвестиції США у вітроенергетику складають 78 млрд \$, а у Китаї – 15 % від енергії за рік.

Електроенергетика – галузь економіки України, що забезпечує споживачів енергією.

Основою електроенергетики країни є Об'єднана енергетична система (ОЕС) України, яка здійснює централізоване електрозабезпечення внутрішніх споживачів, взаємодіє з енергосистемами суміжних країн, забезпечує експорт, імпорт і транзит електроенергії. Вона об'єднує енергогенеруючі потужності, розподільні мережі регіонів України, пов'язані між собою системоутворюючими лініями електропередачі напругою 220 - 750 кВ.

Об'єднана енергетична система України – сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, які об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом.

На території України створені Донбаська, Дніпропетровська, Харківська, Київська, Кримська, Львівська, Вінницька та Одеська енергосистеми, які об'єднані між собою.

Оперативно-технологічне управління ОЕС, управління режимами енергосистеми, створення умов надійності за паралельної роботи з енергосистемами інших країн здійснюється централізовано державним підприємством НЕК "Укренерго".

Магістральні електричні мережі - це одна з основних складових ОЕС України, яка налічує 22,7 тис. км, з них напругою 400 - 750 кВ - 4,9 тис. км, 330

кВ - 13,2 тис. км, 220 - 110 кВ - 4,6 тис. км та 132 електропідстанції (ПС) напругою 220 - 750 кВ.

Найпотужніша лінія електропередачі Донбас – Західна Україна – Альбертірша (Угорщина) напругою 750 кВт сполучає Україну з енергосистемами Росії та країн Західної Європи.

Стан магістральних електричних мереж рік у рік погіршується, 34 % повітряних ліній електропередач (ПЛ) напругою 220 - 330 кВ експлуатуються понад 40 років, з них 1,7 тис. км ПЛ-330 кВ (13 % від загальної протяжності) та 1,6 тис. км ПЛ-220 (52 %) потребують реконструкції, 76 % основного обладнання трансформаторних електропідстанцій спрацювало свій розрахунковий технічний ресурс.

Нестача фінансування для модернізації та реконструкції діючих електричних мереж і електропідстанцій та будівництва нових знижує надійність роботи ОЕС.

Електроенергетика є базовою галуззю народногосподарського комплексу. Вона впливає на територіальну організацію продуктивних сил, що найбільш яскраво виявляється у тяжінні енергомістких галузей промисловості (алюмінієвої, титаномагнієвої та інш.) до великих електричних станцій.

Сучасне електроенергетичне господарство України за потужністю не поступається, а за багатьма показниками перевищує електроенергетичні господарства розвинених країн Європи.

Транспортування електроенергії від енергогенеруючих до енергопостачальних компаній забезпечує Н Енергетична К “Укренерго”.

З 45 енергопостачальних компаній – 15 мають контрольний пакет акцій НАК “Енергетична компанія України”.

Проблеми

1. В законодавстві відсутня можливість залучення іноземних інвесторів (Ст. 18 ЗУ “Про електроенергетику”).
2. Відсутен захист прав споживача.
3. Відсутня можливість приватизації ТЕЦ.
4. Взаємовідносини держави з приватизованими енергетичними компаніями.

Паливна промисловість

1. **Вугільна промисловість** (потребує інвестицій – 221,7 млрд. грн.).
167 вугледобувних підприємств в Україні.
З них:
122 (73 %) – державні.
20 – АТ з 100 % акцій у державній власності.
10 – АТ зі змішаним типом власності.
11 – приватна власність.
4 – орендуються у держави.
Видобуто вугілля за 2013 р. – 83,7 млн т.

Серед паливних галузей України вугільна промисловість займає домінуюче місце. До складу гаузі входять підприємства по видобутку вугілля (шахти), збагачувальні фабрики, підприємства по виготовленню вугільних брикетів. Вугільна промисловість є базою для розвитку електроенергетики, коксохімії, металургії.

У структурі видобутку палива за його видами у перерахунку н умовне паливо на вугілля в Україні припадає близько 66%.

Головним районом вуглевидобутку в країні є Донбас. Тут зосереджено близько 92% її запасів кам'яного вугілля. У Донбасі переважає енергетичне вугілля (56%). Основні його запаси зосереджені в Луганській області. Коксівне вугілля становить 44% від загальних запасів і залягає переважно в Донецькій області.

Львівсько-Волинський басейн – важлива паливно-енергетична база на заході країни. У цілому собівартість львівсько-волинського вугілля нижче за донецьке, його використовують переважно як енергетичне паливо. Крім того, вугілля басейну є важливою хімічною сировиною, оскільки придатне для одержання кам'яновугільної смоли, напівкоксу.

У дніпропетровському буровугільному басейні, де вуглевидобуток ведеться переважно відкритим способом, зосереджено близько 200 родовищ. Буре вугілля має значно меншу теплотворну здатність від кам'яного, високий вміст сірки, значну зольність.

Українське вугілля в основному має високу собівартість. У кам'яновугільних басейнах це пов'язано з глибоким заляганням пластів та невеликою їхньою потужністю. Буре вугілля не вигідно перевозити на далекі відстані, тому, що воно має низьку теплотворну здатність, сипучість, підвищену вологість тощо.

Висновки

1. Прискорене старіння шахтного фонду і, як наслідок, зменшення виробничих потужностей призвело до зниження обсягу видобутку вугілля до 78 млн. тонн на рік, що недостатньо для забезпечення потреб національної економіки та призводить до імпорту вугілля.
2. З огляду на тенденцію світового споживання енергоносіїв та наявність запасів органічного палива в Україні, розвиток вугільної промисловості є одним із головних чинників забезпечення енергетичної безпеки держави.
3. Незважаючи на підвищення потреб національної економіки в енергетичному вугіллі на кінець періоду, що розглядається, у 2,6 разу, вугільна галузь за умови оптимізації цінової політики і її прискореного розвитку має можливість майже повністю забезпечити вітчизняних споживачів.

Проблема: приватизація нерентабельних шахт.

2. **Нафтогазовий комплекс** (потребує інвестицій – 300,3 млрд. грн.).

* - Практично монополіст – “Нафтогаз України” (нафтопроводи, майно).

* - 3 6 НПЗ – приватні: 1. ВАТ “Лисичанськнафтооргсинтез”.

2. ВАТ “Херсонпереробка”.
3. ВАТ “Лукойл – Одеський НПЗ”.

Мають державний пакет акцій: 1. ВАТ “НПК Галичина (25 %).
2. ВАТ “Нафтохімік Прикарпаття” (26 %).
3. ЗАТ “Укртатрнафта” (43,054 %).

Нафту і природний газ використовують як високоефективне паливо і цінну сировину для хімічної промисловості. На нафту в структурі видобутку палива у перерахунку на умовне паливо припадає 7,2 %, на природний газ – 26,1 %.

Нафту і природний газ в Україні видобувають у Передкарпатті (розвідано 29 нафтових, 32 газових, 7 нафтогазоконденсатних родовищ), на Лівобережжі (виявлено понад 140 родовищ нафти, газу та газового конденсату) та в причорноморському нафтогазоносному регіоні.

В Україні склалася густа мережа газопроводів, які ведуть від родовищ Харківської області, Передкарпаття і Криму до великих індустріальних центрів: Полтави, Києва, Львова, Дніпропетровська, Кривого Рогу, Одеси, Харкова, Сімферополя, Севастополя, Ялти тощо.

У Прикарпатті збудовані магістральні газопроводи Дашава – Львів (завдовжки 75 км) і Дашава – Київ (510 км), який пізніше був продовжений до Москви. Діє також потужний (міждержавний) газопровід Рудки – Мінськ – Вільнюс – Рига. Прикарпатські газопроводи підключені до трансконтинентальних газопроводів, які з’єднують Сибір (Росія) із країнами Східної Європи.

3. Атомна промисловість (потребує інвестицій – 21,7 млрд. грн.) складається з чотирьох державних підприємств уранового і цирконієвого виробництва та НПІ “Укр. НДІ Промтехнолія”. Необхідно продовжити розвиток уранового та цирконієвого виробництв з подальшим створенням потужностей щодо фабрикації ядерного палива.

4. Біопаливна.

Країни-лідери виробництва біопалива (млрд л)

1. Бразилія – 27.
2. Китай – 1,9.
3. Франція – 1,2.
4. Канада – 0,9.
5. Німеччина – 0,5.
6. Іспанія – 0,4.
7. Колумбія – 0,3.
6. Таїланд – 0,3.

Всього у світі виробляється біопалива - 67 млрд л.

Висновки

Забезпечення зростаючих потреб в паливно-енергетичних ресурсах до 2030 року планується здійснити за умов:

- зменшення енергоемності ВВП та збільшення рівня енергозабезпеченості країни;
- збільшення власного видобутку вугілля, нафти, газу та урану;
- виробництва електричної енергії на атомних електростанціях на власному ядерному паливі;
- збільшення експорту нафтопродуктів за рахунок збільшення обсягів переробки нафти;
- реалізації програм енергозбереження в галузях економіки і в соціальній сфері;
- збільшення використання нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії;
- зменшення рівня енергетичної залежності країни від зовнішніх поставок палива та збільшення обсягів споживання власних енергетичних продуктів.

Отже, відносини власності в ПЕК потребують впорядкування, оскільки об'єкти ПЕК перебувають у наступних видах власності:

1. Державна.
2. Комунальна.
3. Приватна.
4. Спільна, приватних осіб і держави.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, НАГЛЯД ТА РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕК УКРАЇНИ

Для забезпечення успішного функціонування енергетичної галузі потрібно вирішити цілу низку проблем (технічних, фінансових, соціальних та інших), серед яких формування та ефективність застосування сучасної структури управління галуззю займає не останнє місце. Слід зазначити, що структура управління в свою чергу залежить від самого об'єкту управління, а тому повинна відповідати вимогам часу та враховувати ті зміни які відбуваються в суспільстві. Відіграючи важливу роль у народному господарстві, ПЕК становить складну міжгалузеву систему видобутку й виробництва палива та енергії (електроенергії й тепла), їх транспортування, розподілу й використання. ПЕК є невід'ємною частиною суспільного і економічного добробуту, тому питання його управління є актуальним і сьогодні.

Принципи державної політики

1. В електроенергетиці (Ст. 5 ЗУ “Про електроенергетику”).
2. З енергозбереження (Ст. 3 ЗУ “Про енергозбереження”).
3. У сфері теплопостачання (Ст. 6-8 ЗУ “Про теплопостачання”).
4. В нафтогазовій галузі (Ст. 5 ЗУ “Про нафту і газ”).
5. У сфері альтернативних видів палива (Ст. 2 ЗУ “Про альтернативні види рідкого та газового палива”).
6. У сфері альтернативних джерел енергії (Ст. 2 ЗУ “Про альтернативні джерела енергії”).
7. У сфері використання когенераційних установок (Ст. 5 ЗУ “Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу”).

Державне управління, нагляд та регулювання діяльності в ПЕК

1. В електроенергетиці (Ст. 8, 9, 11 ЗУ “Про електроенергетику”).
2. З енергозбереження (Ст. 9 ЗУ “Про енергозбереження”).
3. У сфері теплопостачання (Ст. 9-18 ЗУ “Про теплопостачання”).
4. В нафтогазовій галузі (Ст. 6-9 ЗУ “Про нафту і газ”).
5. У сфері альтернативних джерел енергії (Ст. 4-9 ЗУ “Про альтернативні джерела енергії”).
6. У сфері використання когенераційних установок (Ст. 8 ЗУ “Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу”).

Органи, що здійснюють управління ПЕК, їхня структура і повноваження

Продовж довгого періоду часу системі управління ПЕК не приділялось достатньо уваги і вона формувалась несистематизовано.

Історична довідка.

19 квітня 1954 року можна вважати вихідною датою формування органів, що здійснюють управління ПЕК в Україні. В той день Президія Верховної Ради СРСР ухвалила Указ “Про перетворення загальносоюзного Міністерства вугільної промисловості СРСР в союзно-республіканське Міністерство вугільної промисловості СРСР і утворення союзно-республіканського Міністерства вугільної промисловості Української РСР”, на виконання якого Рада Міністрів СРСР і Рада Міністрів Української РСР прийняли, відповідно, Постанови від 3 червня 1954 р. № 1094 і від 18 червня 1954 р. № 853 “Питання організації Міністерства вугільної промисловості Української РСР”.

У квітні 1956 року було створено Міністерство будівництва підприємств вугільної промисловості Української РСР.

У 1956 році Мінвуглепрому УРСР були передані шахти Міністерства місцевої і паливної промисловості УРСР у зв'язку з ліквідацією останнього. Попри ці та інші заходи, стан справ у вугільній галузі продовжував залишатися напруженим і вимагав вживання кардинальних заходів.

У 1995 році був створений Державний комітет України з енергозбереження та Державна інспекція з енергозбереження. У лютому 1997 року Кабінетом Міністрів України була схвалена Комплексна державна програма енергозбереження України, а у 1998 році Програма державної підтримки розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та малої гідро- і теплоенергетики.

Управління ПЕК становить цілеспрямований та активний вплив державних органів управління на економічні процеси на макро- і мікрорівні, створення й удосконалення умов економічного розвитку відповідно до певного суспільного устрою шляхом базування на економічних законах за допомогою певних форм, методів та засобів централізованого впливу на функціонування та розвиток ПЕК з метою підвищення його результативності.

На сьогодні в Україні сформовані основні органи управління ПЕК, до яких зокрема можна віднести:

1. Верховна Рада України.
2. Кабінет Міністрів України.
3. Галузеві міністерства.
  - 3.1. Міненерговугілля.
  - 3.2. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства.
4. Відомства.
  - 4.1. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ).
  - 4.2. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України (Держенергоефективності України).
  - 4.3. Державне підприємство, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України.
5. Державні інспекції та відповідні комісії.

- 5.1. Державна експертиза з енергозбереження.
- 5.2. Державна інспекція ядерного регулювання України (Держатомрегулювання України).
- 5.3. Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії (Держенергонагляд).
- 5.4. Державна інспекція з експлуатації електричних станцій і мереж.
6. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Розглянемо ключові державні органи управління ПЕК.

Верховна Рада України у відповідності до норм Конституції України (п. 3, 6, 11, 13, 30, 31. Ст. 85; п. 5, 8, 12, 15, 22. Ст. 92) має наступні компетенції в ПЕК: прийняття законів; затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля; розгляд і прийняття рішень щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України; здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до Конституції; затвердження протягом двох днів з моменту звернення Президента України Указів про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації. Варто зазначити, що виключно законами України визначаються засади використання природних ресурсів, виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, освоєння космічного простору, організації та експлуатації енергосистем, транспорту і зв'язку; правові засади і гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання; організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, організації державної статистики та інформатики; засади місцевого самоврядування; засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Згідно ЗУ “Про нафту і газ” Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у нафтогазовій галузі та здійснює законодавче регулювання відносин у ній.

У відповідності до Розділу XI Енергетичної стратегії України на період до 2030 року (Державне управління та регулювання ПЕК), до повноважень **Кабінету Міністрів України**, як вищого органу управління, належить виконання Законів України у сфері ПЕК, затвердження енергетичної політики та умов управління державними енергетичними активами, удосконалення системи управління ПЕК.

Згідно ЗУ “Про нафту і газ” Кабінет Міністрів України та інші уповноважені на це органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом, реалізують державну політику в нафтогазовій галузі та здійснюють управління нею.

Також, згідно ЗУ “Про теплопостачання” до повноважень Кабінету Міністрів України у сфері теплопостачання належать: розробка та реалізація державної політики у сфері теплопостачання; координація діяльності

міністерств, інших центральних органів виконавчої влади у сфері розробки державних (міждержавних, регіональних) цільових програм розвитку систем теплопостачання, довгострокового прогнозування споживання теплової енергії, нормативно-правових актів щодо формування цін на теплову енергію; організація здійснення контролю та обліку в цій сфері та ін.

У відповідності з Указом Президента України “Про Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України” від 6 квітня 2011 року № 382/2011 **Міністерство енергетики та вугільної промисловості України** (Міненерговугілля України) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики в електроенергетичному, ядерно-промисловому, вугільно-промисловому, торфодобувному та нафтогазовому комплексах.

Міненерговугілля України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Міненерговугілля України очолює Міністр, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-міністра України і звільняється з посади Президентом України.

Міністр має першого заступника та заступника Міністра - керівника апарату. Перший заступник, заступник Міністра, призначаються на посади за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра, та звільняються з посад Президентом України.

Звичайно є закономірним той факт, що дане міністерство має найбільш широкий спектр повноважень в ПЕК. Наводимо наступні повноваження, які можна виділити, як пріоритетні:

- визначає пріоритетні напрями розвитку ПЕК;
- забезпечує нормативно-правове регулювання у ПЕК;
- інформує та надає роз'яснення щодо здійснення державної політики у ПЕК;
- формує прогнозні баланси електроенергії об'єднаної енергетичної системи України, нафти і нафтопродуктів, вугілля й вугільної продукції;
- затверджує державне підприємство, яке здійснює функції диспетчерського (оперативно-технологічного) управління об'єднаною енергетичною системою України;
- формує та реалізує заходи щодо здійснення енергетичного нагляду та дотримання якості вугільної продукції;
- погоджує інвестиційні програми ліцензіатів із передачі та постачання електричної енергії;
- приймає рішення щодо введення підземних сховищ нафти, газу чи продуктів їх переробки у дослідно-промислову та промислову експлуатацію;
- приймає рішення щодо введення родовища або окремого покладу нафти і газу в дослідно-промислову розробку;

- видає дозвіл на виведення з експлуатації магістральних нафтопродуктопроводів;
- здійснює моніторинг ринку газу, нафти, нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини і продуктів їх переробки;
- розробляє цільові програми щодо диверсифікації джерел і шляхів постачання вуглеводів, ядерного палива та ядерних матеріалів;
- планує, розробляє і впроваджує державні програми використання ядерної енергії, підвищення ядерної та радіаційної безпеки;
- формує та реалізує заходи щодо створення в Україні ядерно-паливного циклу, включаючи розвиток уранового, цирконієвого виробництв та ядерного палива щодо організації будівництва нових ядерних установок та об'єктів атомної промисловості;
- затверджує статuti (положення) підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міненергугілля України, здійснює контроль за їх дотриманням;
- здійснює управління корпоративними правами держави у межах компетенції та порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- затверджує галузеві програми розвитку ПЕК та здійснює контроль за їх виконанням;
- проводить конкурсний відбір інвестиційних проектів у ПЕК, для реалізації яких у реальному секторі економіки надається державна підтримка;
- здійснює в межах компетенції науково-технічну політику в ПЕК.

Органом державного регулювання діяльності в енергетиці є **Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг** (далі в тексті – НКРЕКП), це державний колегіальний орган, підпорядкований Президенту України і підзвітний Верховній Раді України. НКРЕКП у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами та дорученнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами. Голова, члени НКРЕКП призначаються на посади та звільняються з посад Президентом України. Основними завданнями НКРЕКП є:

- державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що провадять діяльність на суміжних ринках, у сферах електроенергетики, теплопостачання в частині діяльності з виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях, теплоелектростанціях, атомних електростанціях і когенераційних установках та установках із використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії (далі - сфера теплопостачання), на ринках природного газу, нафтового (попутного) газу, газу (метану) вугільних

- родовищ та газу сланцевих товщ (далі - природний газ), нафти та нафтопродуктів;
- забезпечення проведення цінової і тарифної політики у сфері енергетики та нафтогазовому комплексі;
  - сприяння розвитку конкуренції у сфері виробництва і постачання електричної енергії, на ринку природного газу, а також створенню конкурентного середовища у сфері тепlopостачання;
  - сприяння ефективному функціонуванню товарних ринків на основі збалансування інтересів держави, суб'єктів природних монополій та споживачів товарів (послуг), що виробляються (надаються) суб'єктами природних монополій;
  - захист прав споживачів товарів (послуг) на ринку, що перебуває у стані природної монополії, та на суміжних ринках у сферах електроенергетики, тепlopостачання та нафтогазовому комплексі.

Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України (Держенергоефективності України - правонаступник Національного агентства України з питань забезпечення ефективності використання енергетичних ресурсів та Державної інспекції з енергозбереження.) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (далі - Міністерство).

Держенергоефективності України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сферах ефективного використання ПЕР, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

До основних повноважень даного органу відносять:

- реалізація державної політики у сферах ефективного використання ПЕР, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива;
- здійснення державного контролю у сфері ефективного використання ПЕР;
- забезпечення збільшення частки відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива в енергетичному балансі України.
- вносить на розгляд Міністерства пропозиції щодо формування державної політики у сферах ефективного використання ПЕР, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива і забезпечує її реалізацію;
- розробляє державні цілові, погоджує галузеві та регіональні програми у сферах ефективного використання ПЕР, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, здійснює контроль за виконанням державних цільових програм у цій сфері;

- забезпечує створення системи моніторингу показників енергетичного балансу України, бере участь у розробці державних і регіональних паливно-енергетичних балансів;
- організовує та проводить державну експертизу з енергозбереження у порядку, встановленому законодавством;
- розробляє державні норми, правила та стандарти у сфері ефективного використання ПЕР, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, може виступати замовником науково-технічних досліджень і проектних робіт;
- здійснює державний контроль у сфері ефективного використання ПЕР;
- надає за результатами перевірки підприємств обов'язкові до виконання приписи стосовно усунення порушень вимог законодавства щодо ефективного використання ПЕР та контролює виконання цих приписів;
- утворює, ліквідує, реорганізовує підприємства, установи та організації, затверджує їх положення (статути), в установленому порядку призначає на посади та звільняє з посад їх керівників, формує кадровий резерв на посади керівників підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Держенергоефективності України;
- виконує у межах повноважень інші функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління;
- забезпечує міжнародне співробітництво у сферах ефективного використання ПЕР, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Держенергоефективності України очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозиції Першого віце-Прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України, та звільняє з посади Президент України. Має двох заступників, у тому числі одного першого, яких призначає на посади Президент України за поданням Прем'єр-Міністра України, внесеним на підставі пропозицій Голови Держенергоефективності України, погоджені з Першим віце-Прем'єр-міністром України – Міністром економічного розвитку і торгівлі України, та звільняє з посади Президент України.

Центральним органом виконавчої влади, який є головним у системі центральних органів виконавчої влади з формування та реалізації державної політики у сфері безпеки використання ядерної енергії є **Державна інспекція ядерного регулювання України** (Держатомрегулювання України).

Серед головних повноважень можна виділити наступні:

- формування та реалізація державної політики у сфері безпеки використання ядерної енергії;
- здійснення в межах своїх повноважень державного регулювання безпеки використання ядерної енергії;
- здійснення повноважень компетентного органу з фізичного захисту ядерного матеріалу та ядерних установок відповідно до Конвенції про

фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок, з питань безпечного перевезення радіоактивних матеріалів відповідно до правил ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів, з питань аварійного оповіщення та інформування згідно з Конвенцією про оперативне оповіщення про ядерні аварії;

- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо його вдосконалення, готує проекти законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Президентів України, Кабінету Міністрів України;
- готує загальнодержавні та інші програми з безпеки використання ядерної енергії;
- координує діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади, що згідно із законодавством відповідають за забезпечення ядерної та радіаційної безпеки;
- організовує і проводить наукові та науково-технічні дослідження у сфері безпеки використання ядерної енергії.

Держатомрегулювання України очолює Голова, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-міністра України і звільняється з посади Президентом України.

Голова Держатомрегулювання України має першого заступника та заступника, які призначаються на посади за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Голови, та звільняються з посад Президентом України.

Перший заступник Голови є за посадою Головним державним інспектором з ядерної та радіаційної безпеки України.

Державний енергетичний нагляд за технічним станом та організацією експлуатації електричних, теплових, тепловикористовувальних установок і мереж, режимами споживання електричної та теплової енергії суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання і споживачів електричної енергії здійснює **Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії** (Держенергонагляд).

Має наступні повноваження:

- вимагати від суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії усунення виявлених порушень вимог законодавства;
- видавати суб'єктам електроенергетики та споживачам енергії обов'язкові для виконання розпорядження щодо усунення порушень вимог нормативно-правових актів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання;
- зупиняти експлуатацію електричних, теплових, тепловикористальних установок та мереж через їх незадовільний технічний стан та/або організацію їх експлуатації шляхом видання споживачам електричної та теплової енергії та суб'єктам електроенергетики вмотивованого

письмового рішення осадової особи, уповноваженої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, щодо неприпустимості продовження такої експлуатації;

- застосовувати відповідно до діючого законодавства штрафні санкції до суб'єктів господарювання за правопорушення в електроенергетиці;
- вимагати припинення дій, які перешкоджають здійсненню державного енергетичного нагляду (контролю);
- приймати рішення про відбір зразків частин енергетичного обладнання у разі його пошкодження та призначати експертизу енергетичних об'єктів і технічну діагностику енергетичного обладнання (його окремих частин);
- фіксувати процес проведення заходу чи кожну окрему дію за допомогою засобів аудіо- та відеотехніки.

Держенергонагляд очолює Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду, який призначається на посаду та звільняється з посади Міністром Міненерговугілля.

Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду має чотирьох заступників за відповідними напрямами діяльності, що за погодженням з Міненерговугілля призначаються на посаду та звільняються з посади в установленому порядку.

Відповідно до Закону України “Про електроенергетику” державний нагляд в електроенергетиці здійснює **Державна інспекція з експлуатації електричних станцій і мереж** (далі - Державна інспекція). Державна інспекція відповідно до завдань державного нагляду в електроенергетиці:

- проводить систематичну перевірку технічного стану об'єктів електроенергетики та організації їх експлуатації, періодичний технічний огляд зазначених об'єктів згідно з Правилами технічної експлуатації електричних станцій і мереж, здійснює контроль за виконанням Правил улаштування електроустановок, за усуненням виявлених порушень вимог нормативно-правових актів з питань електроенергетики;
- здійснює нагляд за наявністю, обліком та організацією виконання нормативно-правових актів з питань електроенергетики, а також за термінами виконання та якістю планово-запобіжних ремонтів об'єктів електроенергетики;
- здійснює контроль за виконанням профілактичних заходів щодо запобігання аваріям і відмовам у роботі об'єктів електроенергетики;
- перевіряє за дорученням центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління в електроенергетиці, готовність до експлуатації об'єктів, які вводяться в експлуатацію, з наданням висновків і приписів, що є обов'язковими для виконання всіма проектними, будівельно-монтажними, налагоджувальними та експлуатаційними організаціями і

спрямовані на забезпечення надійного та безпечного функціонування об'єктів електроенергетики згідно з нормативними актами;

- дає приписи щодо усунення порушень нормативно-правових актів, готує та надсилає на об'єкти електроенергетики інформаційні листи, оперативні повідомлення та аналітичні огляди з питань порушень, що сталися у процесі експлуатації таких об'єктів;
- створює комісії для розслідування аварій та відмов у роботі об'єктів електроенергетики згідно із встановленим у галузі порядком;
- установлює терміни позачергових перевірок знання Правил технічної експлуатації електричних станцій і мереж та відповідних інструкцій посадовими особами об'єктів електроенергетики, що допустили аварії, нещасні випадки, грубі порушення зазначених Правил та інструкцій, не виконали приписи Державної інспекції.

Повноваження Державного підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України (див. Ст. 14 ЗУ “Про електроенергетику”).

Повноваження Державної експертизи з енергозбереження (див. Ст. 23 ЗУ “Про енергозбереження” та Постанову КМУ “Про державну експертизу з енергозбереження”).

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не мають права втручатися в оперативне регулювання режимів енергоспоживання.

Окремі повноваження щодо управління в енергетиці, пов'язані з розміщенням енергетичних об'єктів і формуванням соціально значимих тарифів, можуть делегуватися відповідним органам місцевого самоврядування.

Згідно ЗУ “Про нафту і газ” до повноважень органів місцевого самоврядування у відносинах, пов'язаних з геологічним вивченням нафтогазоносності надр, розробкою родовищ нафти і газу, переробкою нафти і газу, зберіганням, транспортуванням та реалізацією нафти, газу та продуктів їх переробки, в межах їх компетенції належить: надання відповідно до законодавства згоди на розміщення на відповідній підпорядкованій їм території об'єктів нафтогазового комплексу, сфера екологічного впливу діяльності яких згідно з діючими нормативами включає відповідну територію; участь у розробці комплексних планів нафтогазопостачання споживачів на підпорядкованій їм території; участь у розробці і реалізації системи заходів щодо роботи об'єктів нафтогазової галузі у надзвичайних умовах та інші повноваження, визначені законодавством. Разом з тим органи місцевого самоврядування не мають права втручатися в господарську діяльність суб'єктів, що здійснюють геологічне вивчення нафтогазоносності надр, розробку родовищ нафти і газу, переробку нафти і газу, зберігання, транспортування та реалізацію нафти, газу та продуктів їх переробки, крім випадків, передбачених чинним законодавством.

Згідно ЗУ “Про теплопостачання” до основних повноважень органів місцевого самоврядування у сфері теплопостачання належать: регулювання діяльності суб'єктів відносин у сфері теплопостачання в межах, віднесених до відання відповідних рад; затвердження місцевих програм розвитку у сфері теплопостачання, участь у розробці та впровадженні державних і регіональних програм у цій сфері; затвердження з урахуванням вимог законодавства у сфері теплопостачання проектів містобудівних програм, генеральних планів забудови населених пунктів, схем теплопостачання та іншої містобудівної документації; здійснення контролю за забезпеченням споживачів тепловою енергією відповідно до нормативних вимог; погодження на розміщення в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці нових або реконструкцію діючих об'єктів теплопостачання та сприяння розвитку систем теплопостачання на відповідній території; встановлення для відповідної територіальної громади в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на теплову енергію, які надаються підприємствами та організаціями комунальної власності, крім тарифів на теплову енергію, що виробляється на установках комбінованого виробництва теплової і електричної енергії.

Хотілося б зазначити, що в Дніпропетровській області є Управління ПЕК (далі – управління) яке є структурним підрозділом Дніпропетровської обласної державної адміністрації, утворене головою обласної державної адміністрації, підзвітне та підконтрольне голові облдержадміністрації та підпорядковується заступникові голови облдержадміністрації за розподілом функціональних повноважень. До основних повноважень відносять:

- сприяє виконанню завдань з мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності підприємств ПЕК області;
- участь у реалізації державної політики щодо поліпшення інвестиційного та інноваційного клімату в області для залучення коштів на розвиток ПЕК та у сфері енергозбереження;
- координує в межах компетенції діяльність підприємств, організацій, установ ПЕК області;
- вивчає проблемні та невирішені питання на основі аналізу роботи підприємств ПЕК, сприяє їх вирішенню;
- вносить пропозиції щодо розміщення на території області нових підприємств, ліквідації нерентабельних підприємств та інших об'єктів виробничого і невиробничого призначення, що належать до сфери його управління, координує та погоджує вирішення цих питань з відповідними державними органами;
- забезпечення реалізації на території області державної політики в ПЕК та у сфері енергозбереження;
- розроблення та здійснення заходів щодо підвищення енергоефективності в усіх галузях економіки області, у бюджетній, соціальній сфері, житлово-комунальному господарстві;
- подає пропозиції щодо розвитку ПЕК до програми економічного та соціального розвитку області, та інші повноваження.

ТЕМА 9. ПОРЯДОК НАКЛАДЕННЯ НА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ШТРАФІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКУ

Згідно Постанови КМУ “Про затвердження Положення про порядок накладення на суб'єктів (суб'єкта) господарської діяльності штрафів за порушення законодавства про електроенергетику” № 1312 від 21 липня 1999 р. штрафи за порушення законодавства про електроенергетику накладаються на суб'єктів господарської діяльності за:

- неподання інформації або подання завідомо недостовірної інформації, передбаченої в ліцензіях на виробництво, передачу або постачання електричної енергії та в нормативно-правових актах, що регулюють питання функціонування об'єднаної енергетичної системи і споживання енергії;
- ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень чи приписів НКРЕКП, Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж, Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії та порушення умов ліцензій.

Накладати на суб'єктів господарської діяльності штрафи мають право:

- НКРЕКП;
- державні інспектори з експлуатації електричних станцій і мереж;
- державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.

НКРЕКП, державні інспектори з експлуатації електричних станцій і мереж, Головний державний інспектор України з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії, його заступники мають право накладати на суб'єктів господарської діяльності штрафи:

- за правопорушення, передбачені в абзаці другому пункту 2 цього Положення,
  - у розмірі до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- за правопорушення, передбачені в абзаці третьому пункту 2 цього Положення, - у розмірі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Старші державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії мають право накладати на суб'єктів господарської діяльності штрафи:

- за правопорушення, передбачені в абзаці другому пункту 2 цього Положення,
  - у розмірі до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- за правопорушення, передбачені в абзаці третьому пункту 2 цього Положення, - у розмірі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Державні інспектори з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії мають право накладати на суб'єктів господарської діяльності штрафи:

- за правопорушення, передбачені в абзаці другому пункту 2 цього Положення, - у розмірі до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- за правопорушення, передбачені в абзаці третьому пункту 2 цього Положення, - у розмірі до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Рішення про накладення штрафу приймається на підставі акта перевірки (додаток 1) суб'єкта господарської діяльності, складеного посадовими особами НКРЕКП, Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж або Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії.

Рішення про накладення штрафу оформляється постановою відповідно НКРЕКП, Державної інспекції з експлуатації електричних станцій і мереж, Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії (додаток 2).

Постанова про накладення штрафу складається у двох примірниках. Перший примірник постанови залишається в органі, який її оформив. Другий примірник у 3-денний термін після оформлення постанови надсилається (видається повноважному представнику) для сплати штрафу суб'єкту господарської діяльності.

Суб'єкт господарської діяльності повинен сплатити штраф протягом 30 днів з дня винесення постанови про його накладення. У разі несплати штрафу у зазначений термін він стягується в судовому порядку.

Рішення про накладення на суб'єктів господарської діяльності штрафів може бути оскаржене в установленому законом порядку.

Постановою КМУ “Про затвердження Порядку застосування санкцій за порушення законодавства про електроенергетику” № 1139 від 19 липня 2000 р. встановлено, що застосування санкцій, передбачених частиною восьмою статті 24, частинами третьою, четвертою і п'ятою статті 26 та частиною третьою статті 27 Закону України “Про електроенергетику”, повинне бути адекватним ступеню допущеного порушення законодавства про електроенергетику.

Підставою для застосування санкцій можуть бути:

- результати здійснення НКРЕКП та її регіональними представництвами перевірок діяльності енергопостачальників;
- матеріали правоохоронних, податкових та інших органів щодо дотримання енергопостачальниками законодавчих та інших нормативних актів про електроенергетику;
- будь-які інші достовірні матеріали про діяльність енергопостачальників (статистична звітність, баланси тощо).

Порядок застосування санкцій:

1. У разі наявності порушень енергопостачальником законодавства про електроенергетику НКРЕКП надсилає енергопостачальникові письмове застереження.
2. У застереженні НКРЕКП повідомляє енергопостачальнику про наявність порушення законодавства, визначає конкретні заходи, яких необхідно вжити для усунення порушень, та терміни їх усунення, а також конкретні дії, що їх повинен здійснити енергопостачальник для запобігання небезпечній або неправильній діяльності.
3. Застереження надсилається за рішенням НКРЕКП і підписується її головою або членом.
4. Застереження надсилається виконавчому органу енергопостачальника, який повинен у 3-денний термін дати НКРЕКП відповідь.
5. У відповіді енергопостачальник зобов'язаний повідомити про заходи, за допомогою яких у терміни, визначені НКРЕКП, він повинен усунути порушення, зазначені у застереженні.

Призначення керуючого (тимчасової адміністрації) для управління енергопостачальником

1. У разі допущення енергопостачальником порушення умов та правил ліцензійної діяльності з постачання електричної енергії, порядку розрахунків із споживачами та оптовим постачальником електричної енергії, визначеного статтею 151 Закону України "Про електроенергетику", унаслідок чого завдається або може бути завдана шкода інтересам учасників оптового ринку електричної енергії України, споживачів або держави, НКРЕКП застосовує процедуру призначення керуючого (тимчасової адміністрації) для управління енергопостачальником.
2. Процедура призначення керуючого (тимчасової адміністрації) реалізується шляхом усунення органу управління енергопостачальника від керівництва та передачі його повноважень призначеному НКРЕКП одноособовому органу (керуючому) або колегіальному органу (тимчасовій адміністрації).
3. Метою діяльності та основним завданням керуючого (тимчасової адміністрації) є приведення діяльності енергопостачальника у відповідність із законодавством, відновлення його платоспроможності, забезпечення усунення виявлених порушень, причин і умов, які призвели до заборгованості перед оптовим постачальником електроенергії, та здійснення інших заходів щодо стабілізації діяльності енергопостачальника.
4. Тимчасова адміністрація здійснює в установленій НКРЕКП термін необхідні заходи щодо виконання визначених завдань.
5. Рішення НКРЕКП про призначення керуючого (тимчасової адміністрації) енергопостачальника приймається на засіданнях НКРЕКП та оформляється відповідною постановою.
6. Затверджена постанова передається керівництву енергопостачальника під розписку (за винятком випадків, коли таке вручення неможливе), для чого керівництво енергопостачальника запрошується на засідання Комісії.

7. Керуючий (тимчасова адміністрація) призначається на визначений постановою термін та діє в межах визначених у постанові повноважень.
8. У разі наявності фактів, що свідчать про неправомірність дій з боку керівництва енергопостачальника, або інших підстав для негайного призначення керуючого (тимчасової адміністрації), керуючий (тимчасова адміністрація) призначається без попереднього повідомлення керівництва енергопостачальника.

**Керуючим (керівником або працівником тимчасової адміністрації)
енергопостачальника можуть бути:**

- член НКРЕКП;
- посадова особа апарату НКРЕКП;
- незалежний експерт - фізична особа, що має вищу економічну, юридичну або технічну освіту та досвід роботи, необхідний для виконання функцій керуючого (тимчасової адміністрації) енергопостачальника;
- юридична особа, яка провадить діяльність у сфері електроенергетики не менше року.

Керуючим (керівником або працівником тимчасової адміністрації) не може бути особа, яка виступає у відносинах з цим енергопостачальником як акціонер (засновник), пов'язана з ним особа та працівник енергопостачальника.

Керуючий (керівник або працівник тимчасової адміністрації) у разі наявності обставин, які можуть перешкодити неупередженому виконанню ним обов'язків, повинен негайно повідомити про це НКРЕКП.

Призначення незалежного експерта або юридичної особи для виконання функцій керуючого (керівника або працівника тимчасової адміністрації) здійснюється НКРЕКП на конкурсній основі.

НКРЕКП публікує в офіційному друкованому органі постанову про застосування процедури призупинення повноважень керуючого (тимчасової адміністрації) енергопостачальника та оголошення про конкурс на здійснення повноважень керуючого (керівника або працівника (працівників) тимчасової адміністрації).

Керуючий (керівник або працівник тимчасової адміністрації) приступає до виконання своїх повноважень негайно після видання наказу про його призначення.

Керуючий (керівник або працівник тимчасової адміністрації), крім членів та посадових осіб апарату НКРЕКП, приступають до здійснення своїх повноважень на підставі угод з НКРЕ. Ці угоди укладаються не пізніше триденного терміну після прийняття НКРЕКП постанови про призначення керуючого (тимчасової адміністрації) та вступають у силу з моменту їх підписання сторонами.

Керуючий (тимчасова адміністрація) для здійснення своїх повноважень у разі необхідності та в межах кошторису, затвердженого НКРЕКП, має право залучати до роботи відповідних спеціалістів. Розміри оплати праці цих

спеціалістів встановлюються керуючим (керівником або працівником адміністрації) в межах затвердженого кошторису.

Оплата праці керуючого (тимчасової адміністрації), крім членів та посадових осіб апарату НКРЕКП, та залучених спеціалістів здійснюється за кожний місяць роботи згідно з укладеними договорами за рахунок енергопостачальника, до якого застосовано процедуру призначення керуючого (тимчасової адміністрації).

Керуючий (тимчасова адміністрація) у своїй роботі керується постановою НКРЕКП про призначення, установчими документами енергопостачальника та законодавством. При цьому керуючий (тимчасова адміністрація) виконує функції органів управління енергопостачальника.

Керуючий (тимчасова адміністрація) перевіряє договірну, бухгалтерську, касову та іншу документацію енергопостачальника.

Керуючий (тимчасова адміністрація) повідомляє НКРЕКП, відповідні правоохоронні та контролюючі органи про порушення посадовими особами енергопостачальника законодавства.

Керуючий (керівник тимчасової адміністрації):

- здійснює повноваження органів управління енергопостачальника, у разі необхідності організовує комплексну перевірку діяльності енергопостачальника та звірення фінансової звітності з фактичним станом справ, у тому числі за допомогою зовнішнього аудиту, НКРЕКП, відповідних спеціалістів;
- виконує інші функції відповідно до постанови НКРЕКП про призначення керуючого (тимчасової адміністрації) та інших актів законодавства України.

Керуючий (тимчасова адміністрація) щомісяця подає НКРЕКП звіт про результати своєї діяльності, в якому повинні, зокрема, міститися:

- загальні відомості щодо відповідності діяльності енергопостачальника вимогам законодавства;
- детальна інформація щодо виконання заходів, передбачених постановою НКРЕКП про призначення керуючого (тимчасової адміністрації);
- пропозиції щодо подальшої діяльності керуючого (тимчасової адміністрації).

Діяльність керуючого (тимчасової адміністрації) припиняється у разі:

- загальний термін діяльності керуючого (тимчасової адміністрації) не може перевищувати дванадцяти місяців. В окремих випадках (за рішенням НКРЕКП) встановлений термін діяльності керуючого (тимчасової адміністрації) може бути продовжений на шість місяців.
- закінчення терміну, на який було призначено керуючого (тимчасову адміністрацію);
- прийняття НКРЕКП відповідного рішення про дострокове припинення діяльності керуючого (тимчасової адміністрації) у зв'язку з досягненням мети процедури призначення керуючого (тимчасової адміністрації), за

клопотанням керуючого (тимчасової адміністрації), внаслідок неналежного виконання керуючим (тимчасовою адміністрацією) своїх повноважень або внаслідок заміни процедури призначення адміністрації іншим видом санкцій, а також з інших підстав, передбачених законодавством України.

Зупинення дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території

- НКРЕКП має право приймати рішення про заупинення дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території (далі - ліцензія) на термін до одного року.
- У разі прийняття НКРЕКП рішення про заупинення дії ліцензії енергопостачальник зобов'язаний:
  - 1) у термін, зазначений НКРЕКП у рішенні про заупинення дії ліцензії, припинити провадження відповідної діяльності;
  - 2) до кінця цього терміну укласти договір (договори) на передачу електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами (або передати за договором право користування відповідними електричними мережами), а також передати за договором (договорами) право користування інфраструктурою, необхідною для провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території, суб'єкту (суб'єктам), що має відповідну ліцензію, на термін, не менший від терміну заупинення дії ліцензії;
  - 3) у встановленому порядку розірвати всі договори на постачання електричної енергії.
- У разі невиконання або виконання не в повному обсязі вимог у зазначений НКРЕКП термін відповідно до пунктів 7 - 25 цього Положення НКРЕКП зобов'язана призначити керуючого (тимчасову адміністрацію). Керуючий (тимчасова адміністрація) виконує свої функції до передачі права користування мережами та інфраструктурою суб'єкту, що має відповідну ліцензію, або до поновлення дії ліцензії енергопостачальника.
- Після закінчення терміну, на який було заупинено дію ліцензії, право на провадження відповідної діяльності у повному обсязі відновлюється без додаткового повідомлення, якщо НКРЕКП не прийнято іншого рішення.
- У разі прийняття НКРЕКП рішення про заупинення дії ліцензії НКРЕКП зобов'язана негайно довести це рішення до відома керівництва відповідного енергопостачальника.
- У разі усунення енергопостачальником порушень НКРЕКП може приймати рішення про дострокове скасування рішення про заупинення дії ліцензії.
- Рішення про заупинення дії ліцензії є невід'ємною частиною ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території до часу скасування дії цього рішення.
- НКРЕКП зобов'язана здійснювати постійний контроль за дотриманням енергопостачальником вимог щодо заупинення провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території.

- Якщо енергопостачальник не усунув порушення в термін, на який зупинено дію ліцензії, НКРЕКП може прийняти в установленому порядку рішення про анулювання ліцензії.

Анулювання дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території

- У разі неусунення енергопостачальником допущених порушень законодавства про електроенергетику протягом терміну зупинення дії ліцензії на провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території, а також у разі допущення повторного або грубого порушення законодавства про електроенергетику та умов і правил провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території НКРЕ вправі анулювати ліцензію такого енергопостачальника.
- У разі прийняття НКРЕКП рішення про анулювання ліцензії енергопостачальник зобов'язаний:
  - 1) у термін, зазначений НКРЕКП у рішенні про анулювання ліцензії, припинити провадження відповідної діяльності;
  - 2) до закінчення цього терміну укласти договір (договори) на передачу електричної енергії місцевими електричними мережами або передати за договором право користування відповідними електричними мережами та право користування іншою інфраструктурою, необхідною для провадження підприємницької діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території, суб'єкту (суб'єктам) підприємницької діяльності з постачання електричної енергії, що мають відповідну ліцензію;
  - 3) у встановленому порядку розірвати всі договори на постачання електричної енергії.
- Після прийняття рішення про анулювання ліцензії НКРЕКП доводить це рішення до відповідного енергопостачальника.

За порушення законодавства про електроенергетику з боку населення

Застосовуються санкції, передбачені Правилами користування електричною енергією для населення, які затверджені КМУ № 1357 від 26 липня 1999 р.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про електроенергетику

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності в електроенергетиці і регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України, конкуренцією та захистом прав споживачів і працівників галузі.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

виробництво електричної енергії - господарська діяльність, пов'язана з перетворенням енергетичних ресурсів будь-якого походження, у тому числі альтернативних джерел енергії, на електричну енергію за допомогою технічних засобів з метою її продажу на підставі договору;

енергія - електрична чи теплова енергія, що виробляється на об'єктах електроенергетики і є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу;

електроенергетика - галузь економіки України, що забезпечує споживачів енергією;

електроустановка - комплекс взаємопов'язаних устаткування і споруд, що призначаються для виробництва або перетворення, передачі, розподілу чи споживання електричної енергії;

енергетична безпека - стан електроенергетики, який гарантує технічно та економічно безпечне задоволення поточних і перспективних потреб споживачів в енергії та охорону навколишнього природного середовища;

енергогенеруючі компанії - учасники оптового ринку електричної енергії України, які володіють чи користуються генеруючими потужностями, виробляють та продають електричну енергію;

енергопостачальники - учасники оптового ринку електричної енергії України, які купують електричну енергію на цьому ринку з метою її продажу та/або постачання споживачам або з метою її експорту та/або імпорту;

магістральна електрична мережа - електрична мережа, призначена для передачі електричної енергії від виробника до пунктів підключення місцевих (локальних) мереж;

магістральна теплова мережа - комплекс трубопроводів і насосних станцій, що забезпечує передачу гарячої води та пари від електричних станцій та котелень до місцевої (локальної) теплової мережі;

мережа (електрична чи теплова) - сукупність енергетичних і трубопровідних установок для передачі та розподілу електричної енергії, гарячої води та пари;

міждержавна електрична мережа - електрична мережа, призначена для передачі електричної енергії між державами;

місцева (локальна) електрична мережа - приєднана електрична мережа, призначена для розподілу електричної енергії від магістральної мережі та/або електричної станції до споживача;

нормативно-технічний документ - норми, правила, інструкції та стандарти, прийняті та зареєстровані в порядку, встановленому законодавством, щодо забезпечення належного технічного стану електричних, теплових, тепловикористовувальних установок та мереж;

об'єднана енергетична система України - сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, які об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом;

об'єкт електроенергетики - електрична станція (крім ядерної частини атомної електричної станції), електрична підстанція, електрична мережа, підключені до об'єднаної енергетичної системи України, а також котельня, підключена до магістральної теплової мережі, магістральна тепла мережа;

оптовий ринок електричної енергії України - ринок, що створюється суб'єктами господарської діяльності для купівлі-продажу електричної енергії на підставі договору;

передача електричної енергії - транспортування електричної енергії магістральними та міждержавними електричними мережами на підставі договору;

постачання електричної енергії - господарська діяльність, пов'язана з наданням електричної енергії споживачеві за допомогою технічних засобів передачі та розподілу електричної енергії на підставі договору;

споживачі енергії - суб'єкти господарської діяльності та фізичні особи, що використовують енергію для власних потреб на підставі договору про її продаж та купівлю;

суб'єкти електроенергетики - суб'єкти господарської діяльності незалежно від їх відомчої належності та форм власності, що займаються виробництвом, передачею, розподілом, постачанням електричної енергії та теплової енергії при централізованому теплопостачанні, а також суб'єкт господарської діяльності, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління;

учасники оптового ринку електричної енергії України - суб'єкти господарської діяльності, які продають та купують електричну енергію на оптовому ринку електричної енергії України на підставі договору;

централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління - оперативне управління об'єднаною енергетичною системою України із забезпеченням надійного і безперебійного, з додержанням вимог енергетичної безпеки, постачання електричної енергії споживачам;

граничні показники - це визначені в умовах і правилах здійснення господарської діяльності з виробництва електричної енергії величина встановленої потужності електростанцій або обсяг річного відпуску нею

електричної енергії в об'єднану енергетичну систему України, вище яких продаж електричної енергії має здійснюватися на оптовому ринку;

надзвичайна ситуація в державі - це ситуація, при якій спрацьовується запас палива на об'єктах електроенергетики нижче встановлених нормативів або спрацьовується запас води у водосховищах нижче встановлених екологічних вимог;

поточні рахунки із спеціальним режимом використання оптового ринку електричної енергії (далі - поточні рахунки) - рахунки суб'єктів господарської діяльності, що здійснюють постачання електричної енергії на закріпленій території та оптове постачання електричної енергії, відкриті в уповноваженому банку і призначені виключно для накопичення коштів, отриманих за електричну енергію від споживачів, та розрахунків з учасниками оптового ринку електричної енергії;

алгоритм оптового ринку електричної енергії - порядок розподілу уповноваженим банком коштів з поточних рахунків із спеціальним режимом використання без платіжних доручень, який встановлюється національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики;

оптове постачання електричної енергії - купівля електричної енергії, формування її оптової ціни та продаж електричної енергії за оптовою ціною енергопостачальникам;

уповноважений банк - визначена Кабінетом Міністрів України разом з Національним банком України банківська установа, яка обслуговує поточні рахунки із спеціальним режимом використання учасників оптового ринку електричної енергії;

заборонена зона гідроелектротехнічних споруд - земельна ділянка, яка прилягає до основної огорожі з внутрішньої сторони території гідроелектротехнічної споруди, обладнана інженерно-технічними засобами та позначена попереджувальними знаками, а також ділянка водної акваторії верхнього і нижнього б'єфів на відстані 500 метрів від греблі гідроелектростанції, позначена знаками, які попереджають про заборону доступу на її територію сторонніх осіб, суден та плавучих об'єктів;

контрольована зона гідроелектротехнічних споруд - позначена попереджувальними знаками територія бетонних та земельних гребель гідроелектротехнічних споруд і земельних ділянок, розташованих між водосховищами і дренажними каналами;

особливо важливі об'єкти електроенергетики - об'єкти, які забезпечують стале функціонування об'єднаної енергетичної системи України, руйнація або пошкодження яких призведе до порушення електропостачання господарюючих суб'єктів і населення, можливих людських жертв і значних матеріальних збитків;

екологічна броня електропостачання споживача - мінімальний рівень споживання електричної енергії споживачем (крім побутових споживачів), який забезпечує передумови для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

зелений" тариф - спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблена лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями);

мікрогідроелектростанція - електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої не перевищує 200 КВт;

мінігідроелектростанція - електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої становить більше 200 КВт, але не перевищує 1 МВт;

мала гідроелектростанція - електрична станція, що виробляє електричну енергію за рахунок використання гідроенергії, встановлена потужність якої становить більше 1 МВт, але не перевищує 10 МВт;

вітрова електроустановка - електрична установка, що перетворює кінетичну енергію вітру на електричну енергію;

вітрова електростанція - група вітрових електричних установок або окрема вітрова електроустановка, устаткування і споруди, розташовані на одній території, які функціонально зв'язані між собою і становлять єдиний комплекс, призначений для вироблення електроенергії шляхом перетворення кінетичної енергії вітру в електричну енергію;

черга будівництва електричної станції - група електричних установок або окрема установка, устаткування і споруди, розташовані на одній території, які функціонально зв'язані між собою і становлять єдиний комплекс, призначений для вироблення електроенергії, що відповідно до проектної документації на будівництво є визначеною частиною об'єкта електроенергетики. Черга будівництва електричної станції може складатися з пускових комплексів;

гарантія походження електричної енергії - документ, виданий органом, уповноваженим Кабінетом Міністрів України, на запит виробника електричної енергії, який підтверджує, що частка або визначена кількість електричної енергії вироблена з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями);

надзвичайна ситуація в об'єднаній енергетичній системі України - ситуація, за якої виникає загроза порушення режиму роботи об'єднаної енергетичної системи України або її окремих частин, зокрема, внаслідок дефіциту електричної енергії та/або потужності, зниження частоти нижче гранично допустимих меж, порушення режиму допустимих перетоків і перевантаження мережевих елементів, зниження напруги в контрольних точках енергосистеми до аварійного рівня;

допоміжні заходи із забезпечення сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України - комплекс робіт з контролю за технічним станом та організацією експлуатації енергетичного обладнання, з розроблення та впровадження протиаварійних заходів, з розроблення нормативних документів, науково-дослідних та проектно-конструкторських рішень;

операційна безпека функціонування об'єднаної енергетичної системи України - здатність об'єднаної енергетичної системи України забезпечити її надійне функціонування з нормативними показниками якості послуг з розподілу та постачання електричної енергії у звичайних умовах та в умовах надзвичайних ситуацій;

електропередавальна організація - суб'єкт господарювання, який здійснює діяльність з передачі або розподілу електричної енергії відповідно до ліцензії;

місце приєднання (точка приєднання) електроустановки - існуюча або запроектована межа балансової належності електроустановок споживача або замовника;

місце забезпечення (точка забезпечення) потужності (замовленої до приєднання) - місце (точка) в існуючих електричних мережах електропередавальної організації, від якого електропередавальна організація забезпечує розвиток електричних мереж з метою приєднання електроустановки замовника відповідної потужності або приєднання генеруючих потужностей;

приєднання електроустановки (далі - приєднання) - надання електропередавальною організацією послуги замовнику із створення технічної можливості для передачі (прийняття) в місце приєднання електроустановки замовника відповідної потужності до електричних мереж електропередавальної організації (у тому числі новозбудованих) електричної енергії необхідного обсягу з дотриманням показників її якості та надійності;

розвиток електричних мереж - нове будівництво, реконструкція або технічне переоснащення об'єктів електроенергетики;

стандартне приєднання - приєднання електроустановки (крім електроустановок, призначених для виробництва електричної енергії) замовника до діючих мереж електропередавальної організації на відстань, що не перевищує 300 метрів по прямій лінії від місця забезпечення потужності до місця приєднання, яке диференціюється за ступенями потужності: перший ступінь - до 16 кВт включно; другий ступінь - від 16 кВт до 50 кВт включно; третій ступінь - від 50 кВт до 160 кВт включно;

ставка плати за стандартне приєднання - середнє значення вартості послуги з приєднання 1 кВт потужності, що встановлюється за диференційованими ступенями потужності на певний строк для Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя згідно з методикою розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж;

розподіл електричної енергії - транспортування електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами на підставі договору;

електростанція - електроустановка або група електроустановок, призначених для виробництва електричної енергії або комбінованого виробництва електричної та теплової енергії;

терміни "вільна пропускна спроможність", "доступна пропускна спроможність", "доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж" вживаються у значеннях, наведених у Законі України "Про засади функціонування ринку електричної енергії України".

Стаття 2. Сфера дії Закону

Цей Закон регулює відносини, що виникають у зв'язку з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і використанням енергії, державним наглядом за безпечним виконанням робіт на об'єктах електроенергетики незалежно від форм власності, безпечною експлуатацією енергетичного обладнання і державним наглядом за режимами споживання електричної і теплової енергії, а також з централізованим диспетчерським (оперативно-технологічним) управлінням.

Стаття 3. Законодавство про електроенергетику

Відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і використанням енергії, а також з централізованим диспетчерським (оперативно-технологічним) управлінням, регулюються цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 4. Особливості регулювання відносин в електроенергетиці

Регулювання відносин в електроенергетиці має особливості, визначені цим Законом. Ці особливості викликані об'єктивними умовами функціонування галузі:

постійним і безперервним збалансуванням виробництва і споживання електричної енергії, для забезпечення якого встановлюється єдине централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України;

централізованим тепlopостачанням споживачів теплоелектроцентралями і котельнями, які входять до об'єднаної енергетичної системи України.

Стаття 5. Державна політика в електроенергетиці

Державна політика в електроенергетиці базується на таких принципах:

державне регулювання діяльності в електроенергетиці;

створення умов безпечної експлуатації об'єктів електроенергетики;

забезпечення раціонального споживання палива і енергії;

додержання єдиних державних норм, правил і стандартів всіма суб'єктами відносин, пов'язаних з виробництвом, передачею, постачанням, розподілом і використанням енергії;

створення умов для розвитку і підвищення технічного рівня електроенергетики;

підвищення екологічної безпеки об'єктів електроенергетики;

забезпечення захисту прав та інтересів споживачів енергії;

збереження цілісності та забезпечення надійного і ефективного функціонування об'єднаної енергетичної системи України, єдиного централізованого диспетчерського (оперативно-технологічного) управління нею;

сприяння розвитку конкурентних відносин на ринку електричної енергії;

забезпечення підготовки кадрів високої кваліфікації для електроенергетики;

створення умов для перспективних наукових досліджень;

забезпечення стабільного фінансового стану електроенергетики;
забезпечення відповідальності суб'єктів електроенергетики та споживачів;

сприяння розвитку альтернативної енергетики як екологічно чистої і безпаливної підгалузі енергетики шляхом встановлення "зеленого" тарифу та оплати електростанціям, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), всієї виробленої ними електричної енергії в повному обсязі у грошовій формі, без застосування будь-яких видів заліків погашення заборгованості із розрахунків за електроенергію.

Стаття 5¹. Моніторинг безпеки постачання електричної енергії

Моніторинг безпеки постачання електричної енергії та опублікування відповідного звіту здійснюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі.

Моніторинг безпеки постачання електричної енергії включає, зокрема:

аналіз балансу виробництва-споживання електричної енергії на ринку електричної енергії України;

аналіз рівня очікуваного майбутнього попиту на електричну енергію та прогнозу потужності, яка має бути забезпечена за рахунок додаткових генеруючих потужностей, що знаходяться у процесі будівництва або будівництво яких планується;

оцінку якості та рівня технічного обслуговування електричних мереж;

заходи щодо покриття максимального навантаження та вирішення проблеми дефіциту генеруючої потужності.

Звіт про результати моніторингу безпеки постачання електричної енергії оприлюднюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі, кожні два роки.

Стаття 6. Право власності в електроенергетиці

Об'єкти електроенергетики можуть перебувати у різних формах власності. Перелік об'єктів електроенергетики, які не підлягають приватизації, затверджується Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

Приватизація об'єктів електроенергетики здійснюється відповідно до законодавства України про приватизацію.

У разі приватизації об'єктів електроенергетики Кабінет Міністрів України за поданням Фонду державного майна України приймає рішення про закріплення у державній власності пакета акцій акціонерних товариств, створених на базі об'єктів електроенергетики.

Не підлягає приватизації майно, що забезпечує цілісність об'єднаної енергетичної системи України та централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління, магістральні і міждержавні електричні мережі, а також майно наукових установ загальнодержавного значення.

Стаття 7. Норми, правила і стандарти в електроенергетиці

Проектування, будівництво, введення в експлуатацію, експлуатація, виведення з експлуатації об'єктів електроенергетики, систем централізованого диспетчерського (оперативно-технологічного) управління, інших об'єктів, підключених до об'єднаної енергетичної системи України, регламентуються нормативно-правовими та нормативно-технічними документами.

З метою забезпечення надійного (безперебійного) постачання споживачам електричної енергії як складової енергетичної безпеки України запроваджуються стандарти операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України та показники якості послуг з розподілу та постачання електричної енергії.

Стандарти операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України встановлюють положення щодо:

забезпечення надійності електричних мереж і зв'язків між об'єднаною енергетичною системою України та енергетичними системами інших держав;

планування розвитку магістральних та міждержавних електричних мереж;

визначення технічних параметрів експлуатації обладнання електричних мереж та переліку допоміжних заходів із забезпечення сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України.

Стандарти операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в електроенергетичному комплексі, за погодженням з національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі, здійснює моніторинг за дотриманням стандартів операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України.

Показники якості послуг з розподілу та постачання електричної енергії визначають рівень надійності розподілу та постачання електричної енергії та комерційної якості надання послуг.

Показники якості послуг розподілу та постачання електричної енергії затверджуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі.

Розділ II КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЦІ

Стаття 8. Державне управління в електроенергетиці

Державне управління в електроенергетиці здійснюють центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в електроенергетичному комплексі, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі.

Центральний орган виконавчої влади, уповноважений Кабінетом Міністрів України, не пізніше 31 березня кожного року надає Верховній Раді України звіт про стан альтернативної енергетики та ефективність заходів стимулювання її розвитку, передбачених цим Законом.

Стаття 9. Державний нагляд (контроль) в електроенергетиці

Державний нагляд (контроль) в електроенергетиці здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики.

Предметом державного нагляду (контролю) в електроенергетиці є господарська діяльність, пов'язана з виробництвом, передачею, розподілом та постачанням енергії, а також з використанням енергії для власних потреб суб'єктами електроенергетики та споживачами енергії в частині технічної експлуатації електричних станцій і мереж, технічної експлуатації енергетичного обладнання споживачів енергії та суб'єктів електроенергетики, випробування та ремонту енергоустановок і мереж, режимів постачання та споживання електричної і теплової енергії, виконання робіт з проектування енергоустановок і мереж.

Способом здійснення державного нагляду (контролю) в електроенергетиці є проведення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, відповідних обстежень, перевірок, оглядів, інспектування щодо енергетичного обладнання суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії у порядку, визначеному Законом України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності".

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, здійснює державний нагляд (контроль) за електричними, тепловими, тепловикористовувальними установками і мережами суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії щодо дотримання вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання споживачів енергії та суб'єктів електроенергетики, випробування та ремонту енергоустановок і мереж, режимів постачання та споживання електричної і теплової енергії, виконання робіт з проектування енергоустановок і мереж та підтвердження їх готовності до роботи, що є допоміжними заходами для забезпечення сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, під час здійснення державного енергетичного нагляду (контролю) має право:

вимагати від суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії усунення виявлених порушень вимог законодавства;

видавати суб'єктам електроенергетики та споживачам енергії обов'язкові для виконання розпорядження щодо усунення порушень вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з

питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання;

зупиняти експлуатацію електричних, теплових, тепловикористовувальних установок та мереж через їх незадовільний технічний стан та/або організацію їх експлуатації шляхом видання споживачам електричної та теплової енергії та суб'єктам електроенергетики вмотивованого письмового рішення посадової особи, уповноваженої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, щодо неприпустимості продовження такої експлуатації. Підставою для такого зупинення є загроза життю або здоров'ю працівників і населення або наявність передумов для виникнення надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру;

застосовувати відповідно до цього Закону штрафні санкції до суб'єктів господарювання за правопорушення в електроенергетиці;

одержувати на письмовий запит безоплатно відповідно до законодавства необхідні для виконання покладених на нього завдань інформацію, пояснення, довідки, документи, матеріали, відомості з питань, що виникають під час здійснення державного нагляду (контролю). Зазначений письмовий запит повинен містити вичерпний перелік інформації, пояснень, довідок тощо, які підлягають наданню у відповідь на запит, та посилання на нормативно-правові акти, з метою виконання яких здійснюється збір інформації;

вимагати припинення дій, які перешкоджають здійсненню державного енергетичного нагляду (контролю);

приймати рішення про відбір зразків частин енергетичного обладнання у разі його пошкодження та призначати експертизу енергетичних об'єктів і технічну діагностику енергетичного обладнання (його окремих частин);

надавати суб'єктам електроенергетики та споживачам енергії консультативну допомогу з питань, що належать до його компетенції, та розглядати спірні питання, що виникають між суб'єктами електроенергетики та споживачами енергії;

фіксувати процес проведення заходу чи кожну окрему дію за допомогою засобів аудіо- та відеотехніки.

Державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії за письмовим зверненням заявника надає висновок щодо технічної обґрунтованості вимог технічних умов на приєднання.

Інспектори з державного енергетичного нагляду мають право:

доступу в установленому законом порядку до електричних, теплових, тепловикористовувальних установок та мереж суб'єктів електроенергетики і споживачів енергії - суб'єктів господарської діяльності для перевірки додержання вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання і мереж суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії, одержувати в установленому законом порядку від посадових осіб суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії інформацію про виконання вимог таких документів;

видавати суб'єктам електроенергетики та споживачам енергії обов'язкові для виконання приписи щодо усунення порушень вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії, теплових, тепловикористовувальних установок та мереж, а також стосовно приведення технічного стану електричних, теплових, тепловикористовувальних установок та мереж, засобів обліку, контролю і регулювання виробництва, постачання та споживання енергії, організації їх експлуатації у відповідність із вимогами нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання споживачів енергії, теплових, тепловикористовувальних установок та мереж;

складати в установленому законом порядку протоколи про адміністративні правопорушення та розглядати справи про адміністративні правопорушення;

вносити керівникам суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії - суб'єктів господарської діяльності або їх уповноваженим представникам подання про усунення від виконання обов'язків відповідальної за електричне і теплове господарство посадової особи електротехнічного (теплотехнічного) профілю, дії чи бездіяльність якої призвели до порушення вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання споживачів енергії, теплових, тепловикористовувальних установок та мереж, або яка не пройшла в установленому порядку перевірку знань правил технічної експлуатації енергоустановок;

вимагати від суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії додержання встановлених нормативно-правовими актами режимів постачання та споживання енергії;

опломбовувати в установленому порядку електричні та теплові установки, енергопостачання яких обмежується або припиняється згідно з вмотивованим письмовим рішенням посадової особи, уповноваженої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, у разі загрози життю або здоров'ю працівників і населення або наявності передумов для виникнення надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру;

одержувати безоплатно відповідно до законодавства від суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії інформацію, необхідну для виконання покладених на них завдань;

фіксувати процес проведення заходу чи кожен окрему дію за допомогою засобів аудіо- та відеотехніки.

Стаття 10. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у відносинах із суб'єктами електроенергетики

До повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у відносинах із суб'єктами електроенергетики належать:

погодження питань розміщення на підпорядкованій їм території об'єктів електроенергетики виходячи з інтересів територіальної громади;

участь у розробці комплексних планів постачання енергії споживачам на підпорядкованій їм території;

участь у розробці і реалізації системи заходів щодо роботи об'єктів електроенергетики у надзвичайних умовах;

регулювання тарифів на теплову енергію відповідно до Закону;

сприяння розвитку енергетики в регіоні.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не мають права втручатися в оперативне регулювання режимів споживання електричної та теплової енергії.

Розділ III ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЦІ

Стаття 11. Державне регулювання діяльності в електроенергетиці

Державне регулювання діяльності в електроенергетиці провадиться шляхом формування тарифної політики відповідно до законодавства, надання ліцензій на здійснення окремих видів діяльності в електроенергетиці, здійснення контролю за діяльністю суб'єктів електроенергетики та інших учасників ринку електричної енергії та встановлення відповідальності за порушення умов і правил здійснення ними діяльності в електроенергетиці та на ринку електричної енергії.

Органом державного регулювання діяльності в електроенергетиці є національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, регулює діяльність суб'єктів природних монополій у сфері електроенергетики та господарюючих суб'єктів, які діють на суміжних ринках, а також виконує інші функції відповідно до законодавства.

Порядок організації діяльності національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, визначається Законом України "Про природні монополії", іншими законами та нормативно-правовими актами.

Правові, економічні та організаційні засади державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сфері електроенергетики визначаються цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 12. Основні завдання та повноваження національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики

Основними завданнями національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, є:

участь у формуванні та забезпеченні реалізації єдиної державної політики щодо розвитку та функціонування оптового ринку електроенергії України;

державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в електроенергетиці;

сприяння конкуренції у сфері виробництва та постачання електричної енергії;

забезпечення проведення цінової та тарифної політики в електроенергетиці в межах повноважень, визначених законодавством;

захист прав споживачів електричної і теплової енергії;

розроблення та затвердження правил користування електричною енергією (які включають правила користування електричною енергією для побутових споживачів);

розроблення та затвердження порядку проведення аукціону щодо доступу до пропускнуої спроможності міждержавних електричних мереж України;

видача суб'єктам господарської діяльності ліцензій на здійснення діяльності з виробництва, передачі, розподілу, постачання електричної енергії, здійснення функцій гарантованого покупця, здійснення функцій оператора ринку, здійснення функцій системного оператора;

розроблення та затвердження правил приєднання електроустановок до електричних мереж, типових форм договорів про приєднання, типових форм технічних умов, методики розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж та порядку фінансування послуг з приєднання електроустановок до електричних мереж;

контроль за додержанням ліцензіатами умов та правил здійснення ліцензованої діяльності і застосування до них відповідних санкцій за їх порушення;

формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малих гідроелектростанцій);

розроблення і затвердження показників якості послуг з електропостачання за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі, та здійснення моніторингу за їх дотриманням.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, відповідно до покладених на неї завдань:

бере участь у регулюванні платіжно-розрахункових відносин на ринку електричної енергії, в межах повноважень, визначених законом;

забезпечує реалізацію державної політики щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії, у тому числі шляхом погодження договорів на купівлю такої електроенергії оптовим ринком електричної енергії України на підтвердження державних гарантій, встановлених законом;

встановлює обмеження щодо суміщення видів діяльності суб'єктами господарської діяльності;

визначає відповідність ліквідації, реорганізації у формі злиття, приєднання, участі в об'єднаннях, а також придбання або відчуження більше

двадцяти п'яти відсотків часток (акцій, паїв) активів суб'єктів господарської діяльності умовам та правилам здійснення ліцензованої діяльності;

розглядає справи про порушення умов та правил здійснення ліцензійної діяльності і за результатами розгляду приймає рішення в межах своєї компетенції;

застосовує адміністративні стягнення до посадових осіб та майнові санкції до суб'єктів електроенергетики, інших учасників оптового ринку електричної енергії з урахуванням активних впорядкованих дій щодо забезпечення стабільного фінансового становища електроенергетики та захисту прав споживачів;

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, під час схвалення інвестиційних програм та джерел їх фінансування для електропередавальних організацій враховує вартість послуг з приєднання генеруючих потужностей, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, згідно з порядком фінансування послуг з приєднання електроустановок до електричних мереж.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, щорічно оприлюднює інформацію щодо витрат на приєднання до електричних мереж об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії.

Стаття 13. Ліцензування діяльності в електроенергетиці

Діяльність з виробництва, передачі, розподілу, постачання електричної енергії, здійснення функцій гарантованого покупця, здійснення функцій системного оператора, здійснення функцій оператора ринку здійснюється за умови отримання відповідної ліцензії, яка видається національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Ліцензія на здійснення діяльності з виробництва, передачі та постачання електричної енергії видається національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Ліцензія видається окремо на кожний вид діяльності відповідно до інструкції, умов і правил здійснення окремих видів діяльності, що затверджуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Діяльність з виробництва електричної енергії суб'єктів господарювання без ліцензії дозволяється, якщо величина встановленої потужності чи відпуск електричної енергії менші за показники, визначені в умовах і правилах здійснення господарської діяльності з виробництва електричної енергії.

Енергопостачальникам, до складу яких входять теплоелектроцентралі, видаються ліцензії на види діяльності в електроенергетиці з урахуванням спеціальних умов щодо першочергового забезпечення потреб споживачів тепла території здійснення ліцензованої діяльності.

Інвестиційні програми ліцензіатів із передачі та постачання електричної енергії підлягають погодженню центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі.

Розділ IV ЕКОНОМІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЦІ

Стаття 14. Управління та розвиток об'єднаної енергетичної системи України

В електроенергетиці України діє єдина централізована диспетчерська система оперативно-технологічного управління виробництвом, передачею, розподілом та постачанням електричної енергії. Функції централізованого диспетчерського (оперативно-технологічного) управління об'єднаною енергетичною системою України та організацію паралельної роботи з енергетичними системами інших держав виконує державне підприємство, яке визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі. Централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління поширюється на суб'єкти господарської діяльності, об'єкти електроенергетики яких підключені до об'єднаної енергетичної системи України.

Структуру державного підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління, визначає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі.

Централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління передбачає:

- планування та оперативне управління потужностями електростанцій України з урахуванням режимів централізованого тепlopостачання;

- планування та контроль за додержанням режиму роботи об'єднаної енергетичної системи України;

- запобігання аварійним ситуаціям або надзвичайним ситуаціям в об'єднаній енергетичній системі України і ліквідацію їх наслідків шляхом підтримки необхідного балансу потужності та енергії, застосування допоміжних заходів із забезпечення сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України та її паралельної роботи з енергетичними системами інших держав;

- розроблення і здійснення контролю за впровадженням нових систем протиаварійної автоматики та захисту, а також засобів зв'язку і диспетчерського (оперативно-технологічного) управління;

- здійснення нагляду за експлуатацією систем протиаварійної автоматики та захисту.

Державне підприємство, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України, є системним оператором та виконує функції, визначені цим Законом та Законом України "Про засади функціонування ринку електричної енергії України".

Усі оперативні команди і розпорядження державного підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління відповідно до законодавства України, підлягають беззаперечному виконанню

всіма суб'єктами господарської діяльності, об'єкти електроенергетики яких підключені до об'єднаної енергетичної системи України. Втручання в централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України з боку державних органів, політичних партій і рухів та інших громадських організацій не допускається, крім випадків, передбачених законодавством України.

Суб'єкти господарської діяльності, об'єкти електроенергетики яких підключені до об'єднаної енергетичної системи України, зобов'язані подавати державному підприємству, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління, звіти та інформацію, передбачені нормативно-правовими актами та нормативно-технічними документами.

З метою забезпечення надійного (безперебійного) постачання електричної енергії споживачам державне підприємство, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України, забезпечує:

розроблення стандартів операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України та подання їх на затвердження центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі;

уніфікацію та гармонізацію стандартів операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України у процесі інтеграції об'єднаної енергетичної системи України з енергетичними системами інших держав;

координацію дій із суб'єктами господарювання, що здійснюють диспетчерське (оперативно-технологічне) управління енергетичними системами інших держав, щодо розвитку міждержавних мереж;

управління перетоками електричної енергії та забезпечення рівних умов доступу у процесі міждержавного обміну електричною енергією;

підготовку пропозицій щодо перспективного розвитку об'єднаної енергетичної системи України, переліку допоміжних заходів із забезпечення сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України та подання їх на розгляд центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі, забезпечує розроблення державної програми перспективного розвитку об'єднаної енергетичної системи України та подання її на затвердження Кабінету Міністрів України в установленому законодавством порядку.

Стаття 15. Оптовий ринок електричної енергії України

Купівля всієї електричної енергії, виробленої на електростанціях, потужність чи обсяг відпуску яких перевищують граничні показники (крім випадків, передбачених цим Законом), та весь її оптовий продаж здійснюються на оптовому ринку електричної енергії України. Функціонування інших оптових ринків електричної енергії в Україні забороняється.

До прийняття рішення про запровадження повномасштабного ринку електричної енергії, передбаченого Законом України "Про засади функціонування ринку електричної енергії України", функціонування оптового ринку електричної енергії України здійснюється з урахуванням особливостей, визначених у розділах V та VI Закону України "Про засади функціонування ринку електричної енергії України".

Електрична енергія, вироблена на теплоелектроцентралях, що входять до складу енергопостачальників, може бути реалізована ними самостійно для споживання на території здійснення ліцензованої діяльності.

Електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), може бути реалізована на оптовому ринку електричної енергії України, за договорами зі споживачами або за договорами з енергопостачальниками.

Оптовий ринок електричної енергії України зобов'язаний купувати у суб'єктів господарювання, яким встановлено "зелений" тариф, всю електричну енергію, вироблену на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), за "зеленим" тарифом незалежно від величини встановленої потужності чи обсягів її відпуску. Енергопостачальники зобов'язані купувати електричну енергію, вироблену на об'єктах електроенергетики з альтернативних джерел енергії, у випадках, обсягах та за цінами, визначеними цією статтею.

Електрична енергія, вироблена з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики (генеруючими установками) приватних домогосподарств, величина встановленої потужності яких не перевищує 10 КВт, придбавається енергопостачальниками, що здійснюють постачання електричної енергії за регульованим тарифом на території провадження ліцензійної діяльності, за "зеленим" тарифом в обсязі, що перевищує місячне споживання електроенергії такими приватними домогосподарствами. Виробництво електроенергії з енергії сонячного випромінювання приватними домогосподарствами здійснюється без відповідної ліцензії. Порядок продажу та обліку такої електроенергії, а також розрахунків за неї затверджується національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Для підтвердження походження електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, суб'єкту господарської діяльності - виробнику електричної енергії з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - виробленої лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями) на його запит орган, уповноважений Кабінетом Міністрів України, видає гарантію походження електричної енергії. Порядок видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарської діяльності, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та

коксівного газів, а з використанням гідроенергії - виробленої лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Оптовий ринок електричної енергії України створюється на підставі договору.

Сторонами договору є суб'єкти господарської діяльності, пов'язаної з: диспетчерським (оперативно-технологічним) управлінням об'єднаною енергетичною системою України;

виробництвом електричної енергії на електростанціях;

передачею електричної енергії;

постачанням електричної енергії;

розподілом електричної енергії;

оптовим постачанням електричної енергії.

У договорі визначаються мета та умови діяльності, права, обов'язки та відповідальність сторін. Цей договір погоджується з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі, національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, Антимонопольним комітетом України.

Правила оптового ринку електричної енергії України є невід'ємною частиною договору і визначають механізм функціонування оптового ринку електричної енергії України, порядок розподілу навантажень між генеруючими джерелами, правила формування ринкової ціни на електричну енергію.

Оптовий ринок електричної енергії України функціонує з додержанням таких вимог:

всі суб'єкти господарської діяльності з виробництва, передачі, розподілу та постачання електричної енергії мають рівноправний доступ до оптового ринку електричної енергії України та послуг електричних мереж після отримання відповідної ліцензії на право здійснення цих видів діяльності;

електрична енергія продається та купується за Правилами оптового ринку електричної енергії України;

ціни на електричну енергію генеруючих компаній та оптові ціни визначаються за Правилами оптового ринку електричної енергії України;

всі учасники оптового ринку електричної енергії укладають договори купівлі-продажу електричної енергії з суб'єктом господарської діяльності, який здійснює оптове постачання електричної енергії відповідно до договору, на підставі якого створюється оптовий ринок електричної енергії;

у кожному розрахунковому періоді (місяці) забезпечується оплата вартості електричної енергії та послуг, закуплених у цьому періоді оптовим постачальником електричної енергії, у рівному відсотку кожній енергогенеруючій компанії (за винятком суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - мікро-, міні- та малим гідроелектростанціям) та підприємству, яке здійснює централізоване диспетчерське управління об'єднаною енергетичною системою України і передачу електричної енергії магістральними та міждержавними

електричними мережами. Ця оплата забезпечується з урахуванням остаточних платежів відповідно до договору, на підставі якого створено оптовий ринок електричної енергії.

Стаття 15¹. Порядок проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії

Для проведення розрахунків за закуплену на оптовому ринку електричної енергії України та спожиту електричну енергію енергопостачальники, що здійснюють господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, їх відокремлені підрозділи та оптовий постачальник електричної енергії відкривають в установах уповноваженого банку поточні рахунки із спеціальним режимом використання. Для проведення розрахунків з погашення заборгованості за спожиту електричну енергію з використанням механізмів погашення заборгованості, визначених Законом України "Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу", енергопостачальники, що здійснюють господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, і оптовий постачальник електричної енергії відкривають в установі уповноваженого банку поточні рахунки із спеціальним режимом використання для погашення заборгованості. Перелік поточних рахунків із спеціальним режимом використання в уповноваженому банку для зарахування коштів за електричну енергію затверджується та доводиться до відома споживачів національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Споживачі, які купують електричну енергію у енергопостачальників, що здійснюють господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, вносять плату за поставлену їм електричну енергію виключно на поточний рахунок із спеціальним режимом використання енергопостачальника в уповноваженому банку. У разі перерахування споживачами коштів за електричну енергію на інші рахунки отримувачі повинні повернути ці кошти за заявою споживача або за власною ініціативою в триденний термін з моменту їх отримання. У разі неповернення споживачу у цей термін коштів, сплачених на інші, не на поточні рахунки із спеціальним режимом використання, ці суми підлягають вилученню до Державного бюджету України як санкція за вчинене правопорушення і не зараховуються як оплата електричної енергії. Зарахування коштів до Державного бюджету України не звільняє їх отримувача від повернення цих коштів споживачу електричної енергії.

Кошти з поточних рахунків із спеціальним режимом використання енергопостачальників, що здійснюють господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, перераховуються згідно з алгоритмом оптового ринку електричної енергії виключно на:

поточний рахунок із спеціальним режимом використання оптового постачальника електричної енергії;

поточний рахунок підприємства, яке здійснює розподіл електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами;
поточний рахунок енергопостачальника;
поточний рахунок із спеціальним режимом використання для погашення заборгованості оптового постачальника електричної енергії.

Кошти за електричну енергію, закуплену на оптовому ринку електричної енергії, всіма енергопостачальниками перераховуються виключно на поточний рахунок із спеціальним режимом використання оптового постачальника електричної енергії.

Кошти за електричну енергію, закуплену на оптовому ринку підприємством, що здійснює передачу електричної енергії, та всіма підприємствами, що здійснюють розподіл електричної енергії, перераховуються виключно на поточний рахунок із спеціальним режимом використання оптового постачальника електричної енергії.

З поточного рахунку із спеціальним режимом використання оптового постачальника електричної енергії зазначені кошти спрямовуються виключно:

енергогенеруючим компаніям та іншим суб'єктам господарської діяльності, які провадять продаж електричної енергії оптовому постачальнику електричної енергії;

підприємству, яке здійснює диспетчерське управління об'єднаною енергетичною системою України, підприємству, яке здійснює передачу електричної енергії, а також на допоміжні заходи із забезпечення сталого функціонування об'єднаної енергетичної системи України;

на поточний рахунок оптового постачальника електричної енергії;

іншим особам, які мають право на отримання коштів з інвестиційної складової оптового тарифу на електричну енергію, затвердженої національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, в тому числі на спільне фінансування розвитку нетрадиційних джерел електричної енергії.

Кошти, які надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для погашення заборгованості енергопостачальників, що здійснюють господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, і оптового постачальника електричної енергії для проведення розрахунків з погашення заборгованості за спожиту електричну енергію з використанням механізмів погашення заборгованості, визначених Законом України "Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу", перераховуються згідно з окремими алгоритмами оптового ринку електричної енергії, встановленими національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Умови про оплату електричної енергії коштами та про відкриття поточного рахунку із спеціальним режимом використання оптового постачальника електричної енергії (енергопостачальника, що здійснює господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території) є обов'язковими умовами договору купівлі-продажу електричної енергії між оптовим постачальником електричної енергії та

енергопостачальником (договору на постачання електричної енергії між енергопостачальником, що здійснює господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, та споживачем).

Умови про оплату електричної енергії коштами та про відкриття поточного рахунку із спеціальним режимом використання підприємству, що здійснює передачу електричної енергії, та підприємствами, що здійснюють розподіл електричної енергії, є обов'язковими умовами договору купівлі-продажу електричної енергії між оптовим постачальником електричної енергії та підприємствами, що здійснюють передачу або розподіл електричної енергії.

Оптовий постачальник електричної енергії зобов'язаний забезпечити щоденне інформування учасників оптового ринку електричної енергії і органів виконавчої влади про стан проведення розрахунків на оптовому ринку електричної енергії.

На поточні рахунки із спеціальним режимом використання не може бути звернено стягнення за зобов'язаннями учасників оптового ринку електричної енергії.

Операції на поточних рахунках із спеціальним режимом використання не підлягають призупиненню.

Стаття 16. Антимонопольні обмеження

Суб'єктам господарської діяльності, відносини яких регулюються цим Законом, Законом України "Про засади функціонування ринку електричної енергії України", згідно із Законом України "Про захист економічної конкуренції" забороняється провадити монопольну діяльність у будь-якій формі, крім випадків, передбачених законодавством України.

Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють виробництво, передачу, розподіл, постачання електричної енергії, диспетчерське управління об'єднаною енергетичною системою України, виконують функції оператора ринку або гарантованого покупця і визнані в установленому порядку такими, що займають монопольне (домінуюче) становище на ринку електричної енергії, не можуть припиняти свою діяльність або зменшувати її обсяг з метою створення дефіциту електричної енергії, якщо необхідність такого обмеження не встановлена законодавством України.

Стаття 17. Загальні принципи встановлення тарифів на енергію

Формування оптових тарифів на електричну енергію здійснюється на оптовому ринку електричної енергії України згідно з договором.

Оптові тарифи можуть передбачати видатки на спільне фінансування розвитку нетрадиційних джерел електричної енергії.

Тариф на електроенергію для побутових споживачів, які постійно проживають у 30-кілометровій зоні атомних електростанцій, встановлюється у розмірі 70 відсотків діючого тарифу для відповідної групи населення.

Роздрібна ціна на електричну енергію формується енергопостачальниками згідно з умовами і правилами здійснення господарської діяльності з постачання електричної енергії з урахуванням вимог цього Закону.

Тарифи на централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління, на передачу і розподіл електричної енергії регулюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Тарифи на постачання електричної енергії енергопостачальником, що здійснює господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, регулюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Регулювання тарифів на електричну енергію, вироблену на атомних електростанціях, здійснюється з урахуванням обсягів соціально-економічної компенсації ризику для населення, яке проживає в зоні спостереження.

Формування цін на електричну енергію, вироблену на теплоелектроцентралях та інших установках з комбінованим виробництвом електричної і теплової енергії, здійснюється з урахуванням тарифів на теплову енергію. Регулювання тарифів на електричну енергію, вироблену на вітрових електростанціях, здійснює національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Регулювання тарифів на теплову енергію, вироблену на теплоелектроцентралях, інших установках з комбінованим виробництвом електричної і теплової енергії, здійснюється національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Підприємства, які постачають електричну енергію мережами, які не є їх власністю, повинні купувати електричну енергію на оптовому ринку електричної енергії України та вносити плату за користування місцевими (локальними) електричними мережами. Постачання електричної енергії споживачам зазначеними підприємствами здійснюється за тарифами, які обумовлюються в договорах на постачання електричної енергії.

Примітка. Зона спостереження - вживається у значенні, визначеному Законом України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку".

Стаття 17¹. Стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії

"Зелений" тариф встановлюється національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, на електричну енергію, вироблену на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах) з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), за умови виконання вимог щодо місцевої складової, передбачених цим Законом.

"Зелений" тариф встановлюється для кожного суб'єкта господарювання, який виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії, за кожним видом альтернативної енергії та для кожного об'єкта електроенергетики (або для кожної черги будівництва електростанції (пускового комплексу).

"Зелений" тариф на електричну енергію, вироблену генеруючими установками приватних домогосподарств, встановлюється єдиним.

"Зелений" тариф для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з енергії вітру, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої з енергії вітру.

"Зелений" тариф для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з біомаси, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої з біомаси. У цьому Законі біомасою є невикопна біологічно відновлювана речовина органічного походження у вигляді відходів лісового та сільського господарства (рослинництва і тваринництва), рибного господарства та технологічно пов'язаних з ними галузей промисловості, що зазнає біологічного розкладу, а також складова промислових або побутових відходів, що здатна до біологічного розкладу.

"Зелений" тариф для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з біогазу, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої з біогазу. У цьому Законі біогазом є газ, що утворюється з біомаси.

"Зелений" тариф для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, визначеного із застосуванням тарифного коефіцієнта, що застосовується для пікового періоду часу (для тризонної тарифної класифікації), помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання.

"Зелений" тариф для приватних домогосподарств, які виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, визначеного із застосуванням тарифного коефіцієнта, що застосовується для пікового періоду часу (для тризонної тарифної класифікації), помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання для приватних домогосподарств.

"Зелений" тариф для суб'єктів господарювання, які експлуатують мікро-, міні- або малі гідроелектростанції, встановлюється на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, визначеного із застосуванням тарифного коефіцієнта, що застосовується для пікового періоду часу (для тризонної тарифної класифікації), помноженого на коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої відповідно мікро-, міні- або малими гідроелектростанціями.

Коефіцієнт "зеленого" тарифу для електроенергії, виробленої з використанням альтернативних джерел енергії, встановлюється на рівні:

Категорії об'єктів електроенергетики, для яких застосовується "зелений" тариф	Коефіцієнт "зеленого" тарифу для об'єктів, введених в експлуатацію				
	по 31.03.2013 включно	з 01.04.2013 по 31.12.2014	з 01.01.2015 по 31.12.2019	з 01.01.2020 по 31.12.2024	з 01.01.2025 по 31.12.2029
для електроенергії, виробленої з енергії вітру об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких не перевищує 600 КВт	1,20	-	-	-	-
для електроенергії, виробленої з енергії вітру об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких більша за 600 КВт, але не перевищує 2000 КВт	1,40	-	-	-	-
для електроенергії, виробленої з енергії вітру об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких перевищує 2000 КВт	2,10	-	-	-	-
для електроенергії, виробленої з енергії вітру вітроелектростанціями, які складаються з вітроустановок одиничною встановленою потужністю не більше 600 КВт	-	1,20	1,08	0,96	0,84
для електроенергії, виробленої з енергії вітру вітроелектростанціями, які складаються з вітроустановок одиничною встановленою потужністю від 600 КВт, але не більше 2000 КВт	-	1,40	1,26	1,12	0,98

для електроенергії, виробленої з енергії вітру вітроелектростанціями, які складаються з вітроустановок одиничною встановленою потужністю від 2000 КВт та більше	-	2,10	1,89	1,68	1,47
для електроенергії, виробленої з біомаси	2,30	2,30	2,07	1,84	1,61
для електроенергії, виробленої з біогазу	-	2,30	2,07	1,84	1,61
для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики	4,80	3,50	3,15	2,80	2,45
для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, які вмонтовані (встановлені) на дахах та/або фасадах будинків, будівель та споруд, величина встановленої потужності яких перевищує 100 КВт	4,60	3,60	3,24	2,88	2,52
для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, які вмонтовані (встановлені) на дахах та/або фасадах будинків, будівель та споруд, величина встановленої потужності яких не перевищує 100 КВт	4,40	3,70	3,33	2,96	2,59

для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, які вмонтовані (встановлені) на дахах та/або фасадах приватних домогосподарств (будинків, будівель та споруд), величина встановленої потужності яких не перевищує 10 КВт	-	3,70	3,33	2,96	2,59
для електроенергії, виробленої мікрогідроелектростанція ми	1,20	2,00	1,80	1,60	1,40
для електроенергії, виробленої мінігідроелектростанціями	1,20	1,60	1,44	1,28	1,12
для електроенергії, виробленої малими гідроелектростанціями	1,20	1,20	1,08	0,96	0,84

У разі якщо на об'єкті електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), відповідно до цієї статті мають застосовуватися різні коефіцієнти "зеленого" тарифу, на такому об'єкті має бути встановлений окремий комерційний облік за кожною чергою (пусковим комплексом) та/або установкою, для яких застосовується окремий коефіцієнт "зеленого" тарифу.

Для суб'єктів господарювання та приватних домогосподарств, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, "зелений" тариф встановлюється до 1 січня 2030 року.

Фіксований мінімальний розмір "зеленого" тарифу для суб'єктів господарювання встановлюється шляхом перерахування у євро "зеленого" тарифу, розрахованого за правилами цього Закону, станом на 1 січня 2009 року

за офіційним валютним курсом Національного банку України на зазначену дату.

"Зелений" тариф не може бути менший за фіксований мінімальний розмір "зеленого" тарифу, який на кожен дату встановлення роздрібних тарифів для споживачів перераховується у національну валюту за офіційним валютним курсом Національного банку України на таку дату.

"Зелений" тариф для електроенергії, виробленої з альтернативних джерел енергії на об'єктах електроенергетики, будівництво яких розпочате після 1 січня 2012 року, встановлюється за умови дотримання розміру місцевої складової, визначеного цим Законом. Вимога щодо дотримання розміру місцевої складової не поширюється на генеруючі установки приватних домогосподарств, а також на мікро-, міні- та малі гідроелектростанції.

Держава гарантує, що для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії на введених в експлуатацію об'єктах електроенергетики, буде застосовуватися порядок стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії, встановлений відповідно до положень цієї статті на дату введення в експлуатацію об'єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), які виробляють електроенергію з альтернативних джерел енергії. У разі внесення змін до законодавства, що регулює порядок стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії, суб'єкти господарювання можуть обрати новий порядок стимулювання.

Держава гарантує закріплення на законодавчому рівні на весь строк застосування "зеленого" тарифу вимог щодо закупівлі всієї електроенергії, виробленої на об'єктах електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), і не проданої за договорами безпосередньо споживачам або енергопостачальним компаніям, за встановленим "зеленим" тарифом, а також щодо розрахунків за таку електроенергію у повному обсязі, у встановлені строки та грошовими коштами у порядку, встановленому законом.

Роздрібна ціна на електричну енергію, що використовується суб'єктами господарської діяльності, які реалізують інноваційні проекти, зареєстровані у встановленому законом порядку, що передбачають впровадження та виробництво обладнання, а також матеріалів, сировини і комплектуючих для виробництва обладнання, яке виробляє енергію з використанням альтернативних джерел енергії, встановлюється на строк виконання відповідного інноваційного проекту на рівні роздрібного тарифу для споживачів відповідного класу напруги, встановленого станом на 1 січня року, в якому здійснено реєстрацію інноваційного проекту.

Стаття 17². Плата за приєднання електроустановок до електричних мереж

Вартість послуг з приєднання розраховується електропередавальною організацією у порядку, передбаченому методикою розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж, і обґрунтовується витратами, необхідними для будівництва та/або реконструкції електромереж від місця приєднання електроустановки замовника до місця забезпечення потужності.

Ставка плати за стандартне приєднання електроустановок щорічно розраховується електропередавальною організацією з урахуванням ступеня напруги в місці приєднання, категорії надійності електропостачання, одно- чи трифазного приєднання, окремо для сільської та міської місцевості відповідно до методики розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж та затверджується національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики. Електропередавальна організація зобов'язана розміщувати на своєму веб-сайті в мережі Інтернет діючі ставки плати за стандартне приєднання.

Вартість послуг з приєднання електроустановок замовників, що не є стандартним приєднанням відповідно до статті 1 цього Закону, визначається проектно-кошторисною документацією відповідно до замовленої (заявленої) на приєднання потужності пропорційно до передбаченої проектом величини потужності, яку можливо додатково приєднати, відповідно до методики розрахунку плати за приєднання електроустановок до електричних мереж з урахуванням витрат на розвиток мереж для створення резерву потужності у місці забезпечення потужності.

Розроблення проектно-кошторисної документації забезпечується замовником, крім випадків, передбачених частиною сьомою цієї статті, а її вартість є складовою частиною вартості послуг з приєднання.

Приєднання електроустановок замовника, яке не є стандартним приєднанням, фінансується в розмірі розрахованої плати за приєднання за рахунок коштів, отриманих як плата за приєднання замовника. У разі недостатності таких коштів для виконання в повному обсязі робіт згідно з проектно-кошторисною документацією ці роботи фінансуються за рахунок плати за приєднання інших замовників, які приєднуються до того самого місця забезпечення потужності, або складової тарифу на передачу або розподіл електричної енергії, або за зверненням замовника за рахунок поворотної фінансової допомоги, яка може надаватися електропередавальній організації. Додатково необхідні кошти для виконання в повному обсязі робіт згідно з проектно-кошторисною документацією передбачаються у складовій тарифу на передачу або розподіл електричної енергії в установленому законодавством порядку строком до п'яти років. Джерелом повернення коштів, залучених від замовника як поворотна фінансова допомога, є плата за приєднання інших замовників, що приєднуються до того самого місця забезпечення потужності, та складова тарифу на передачу або розподіл електричної енергії. Кошти, залучені від замовника як поворотна фінансова допомога, повертаються у строк до п'яти років відповідно до порядку фінансування послуг з приєднання

електроустановок до електричних мереж. Частка витрат для створення за рахунок тарифу на передачу або розподіл електричної енергії резерву потужності у місці забезпечення потужності, компенсована у складі плати за приєднання замовниками, приєднана потужність електроустановок яких забезпечується від того самого місця забезпечення потужності, враховується під час перегляду відповідної складової тарифу на передачу або розподіл електричної енергії шляхом виключення з тарифу відповідних сум.

Приєднання об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, фінансується в обсязі 50 відсотків за рахунок коштів, передбачених у тарифах на передачу або розподіл електричної енергії, і 50 відсотків - за рахунок поворотної фінансової допомоги, яка надається замовником електропередавальної організації.

Розроблення проектно-кошторисної документації для приєднання об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, забезпечується електропередавальною організацією та фінансується за рахунок коштів, передбачених у тарифах на передачу або розподіл електричної енергії, та/або за рахунок поворотної фінансової допомоги, яка надається замовником електропередавальної організації.

Строк повернення поворотної фінансової допомоги замовнику встановлюється національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, відповідно до порядку фінансування послуг з приєднання електроустановок до електричних мереж і не може перевищувати 10 років. Джерелом повернення поворотної фінансової допомоги є складова тарифу на передачу або розподіл електричної енергії.

Вартість послуг з приєднання електроустановок замовника, призначених для забезпечення електропостачання об'єктів будівництва, в яких передбачається розміщення доступного житла або житлового фонду соціального призначення, зменшується для замовника пропорційно площі такого доступного житла або житлового фонду соціального призначення до загальної площі об'єкта будівництва. Частина вартості послуг з приєднання електроустановок замовника, на яку зменшено вартість послуг з приєднання електроустановок замовника до електричних мереж, фінансується за рахунок тарифу на передачу або розподіл електричної енергії, який встановлюється для електропередавальної організації національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Стаття 17³. Місцева складова при створенні об'єкта електроенергетики

Для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів) та будівництво яких розпочате після 1 січня 2012 року, "зелений" тариф застосовується за умови дотримання вимог щодо розміру місцевої складової. У разі недотримання вимог щодо розміру місцевої складової тариф на електроенергію для таких об'єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів),

встановлюється на рівні оптової ринкової ціни електричної енергії без врахування дотаційних сертифікатів, що фактично склався за попередній розрахунковий період.

Місцевою складовою для цілей цього Закону є частка визначених цим Законом складових об'єкта електроенергетики (елементів місцевої складової) українського походження, використаних при створенні об'єкта електроенергетики.

Розмір місцевої складової для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з енергії вітру, сонячного випромінювання та біомаси, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 року та які введені в експлуатацію після 1 липня 2013 року, встановлюється на рівні не менш як 30 відсотків, а для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з енергії вітру, сонячного випромінювання та біомаси, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 року та які введені в експлуатацію після 1 липня 2014 року, встановлюється на рівні не менш як 50 відсотків.

Розмір місцевої складової для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з біогазу, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 року та які введені в експлуатацію після 1 січня 2014 року, встановлюється на рівні не менш як 30 відсотків, а для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з біогазу, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 року та які введені в експлуатацію після 1 січня 2015 року, встановлюється на рівні не менш як 50 відсотків.

Підтвердженням початку будівництва об'єкта електроенергетики, що виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії, є виданий уповноваженим органом дозвіл на виконання будівельних робіт або зареєстрована відповідно до законодавства декларація про початок виконання будівельних робіт відповідного об'єкта.

Підтвердженням введення в експлуатацію об'єкта електроенергетики, у тому числі черги будівництва електричної станції (пускового комплексу), що виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії, є виданий уповноваженим органом сертифікат, що засвідчує відповідність закінченого будівництвом об'єкта проектній документації та підтверджує його готовність до експлуатації, або зареєстрована відповідно до законодавства декларація про готовність об'єкта до експлуатації.

Порядок визначення розміру місцевої складової для об'єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів), затверджується національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Відповідність розміру місцевої складової вимогам, встановленим цим Законом, визначається на підставі поданого суб'єктом господарювання розрахунку та підтверджуючих документів національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, з урахуванням таких фіксованих часток:

а) для об'єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), які виробляють електричну енергію з енергії вітру:

Елементи місцевої складової	Операції, що повинні бути здійснені на території України	Фіксована частка, %
Лопаті	виробництво	15
Башта	виробництво	15
Гондола	зборка	30
Головна рама	виробництво	5
Головний вал	виробництво	5
Ротор	виробництво (лиття)	5
	зборка	5
Роботи з будівництва	виконання	20
Разом		100;

б) для об'єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), які виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання:

Елементи місцевої складової	Операції, що повинні бути здійснені на території України	Фіксована частка, %
Полікристалічний кремній	виробництво	32
Зливки монокристалічні, мульткристалічні або псевдо-моно-кристалічні	виробництво	13
Пластини монокристалічні або мульткристалічні	виробництво	7
Фотоелектричні елементи	виробництво	20
Фотоелектричні модулі	зборка	23
Роботи з будівництва	виконання	5
Разом		100;

в) для об'єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), які виробляють електричну енергію з біомаси:

Елементи місцевої складової	Операції, що повинні бути здійснені на території України	Фіксована частка, %
Турбіна	виробництво	25
Бойлер	виробництво	35

Роботи з будівництва	виконання	40
Разом		100;

г) для об'єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), які виробляють електричну енергію з біогазу:

Елементи місцевої складової	Операції, що повинні бути здійснені на території України	Фіксована частка, %
Біореактор для гідролізу	виробництво	35
Когенератор	виробництво	35
Роботи з будівництва	виконання	30
Разом		100.

Українське походження елементів місцевої складової (крім робіт з будівництва) визначається місцем здійснення визначених цим Законом операцій щодо елементів місцевої складової на території України та підтверджується сертифікатом походження, виданим у встановленому порядку Торгово-промисловою палатою України (її регіональними представництвами) або уповноваженим органом іноземної держави (щодо товарів, які імпортуються).

Українське походження робіт з будівництва визнається таким за умови реєстрації на території України місцезнаходження підрядників (генерального підрядника, підрядників), які виконували роботи з будівництва об'єкта електроенергетики, що підтверджується випискою (витягом) з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Стаття 18. Проектування та будівництво об'єктів електроенергетики

Проектування та будівництво (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, технічне переоснащення) об'єктів електроенергетики здійснюються відповідно до законодавства у сфері містобудівної діяльності. Оснащення об'єктів електроенергетики ліцензіатами, ціни (тарифи) на відповідні послуги (товари) яких встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, здійснюється на конкурентних засадах.

Фінансування капітального будівництва, реконструкції та обслуговування об'єктів, призначених для спільних потреб підприємств електроенергетики та підприємств інших галузей, провадиться за рахунок замовників (власників) та користувачів цих об'єктів.

Розвиток електричних мереж, які перебувають у власності або користуванні електропередавальних організацій, передбачається інвестиційними програмами, схваленими національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, та фінансується за рахунок коштів, передбачених у тарифах на передачу електричної енергії, оплати вартості послуг з приєднання, поворотної фінансової допомоги замовників, банківських кредитів, коштів, залучених з інших джерел, не заборонених законодавством. Кошти, отримані як оплата вартості послуги з приєднання, як поворотна фінансова допомога замовників обліковуються окремо та використовуються електропередавальною організацією для приєднання електроустановок замовників. Розвиток електричних мереж електропередавальної організації має узгоджуватися з планами забудови відповідної території.

У разі спорудження або реконструкції будівель, доріг, мостів, інших об'єктів архітектури роботи з перенесення повітряних і підземних електричних мереж, теплових мереж та інших об'єктів електроенергетики виконуються власником цих об'єктів електроенергетики за рахунок замовників будівництва або реконструкції будівель, доріг, мостів, інших об'єктів архітектури відповідно до затвердженої проектно-кошторисної документації.

Приєднання електроустановок замовників до електричних мереж власників, які не є електропередавальними організаціями, здійснюється на умовах і в порядку, що передбачені цим Законом для приєднання до електричних мереж електропередавальних організацій.

Стаття 19. Охорона об'єктів електроенергетики

Особливо важливі об'єкти електроенергетики, перелік яких визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі, і затверджується Кабінетом Міністрів України, охороняються відомчою воєнізованою охороною із залученням у разі необхідності відповідних структурних підрозділів органів державної влади.

Охорона інших об'єктів електроенергетики здійснюється згідно із законодавством України.

На об'єктах електроенергетики встановлюється особливий режим допуску.

Особовий склад відомчої воєнізованої охорони об'єктів електроенергетики забезпечується вогнепальною зброєю і спеціальними засобами самооборони. Застосування вогнепальної зброї, а також спеціальних засобів самооборони регулюється законодавством України.

Особовий склад відомчої воєнізованої охорони забезпечується форменим одягом за рахунок підприємств електроенергетики.

В охоронних зонах електричних мереж, а також інших особливо важливих об'єктів електроенергетики діють обмеження, передбачені законодавством України щодо використання земель. Розміщення споруд та інших об'єктів в охоронних зонах електричних і теплових мереж без здійснення передбачених нормативно-технічними документами технічних заходів безпеки не допускається.

Атомні електростанції охороняються відповідно до Закону України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" та Закону України "Про фізичний захист ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання".

Стаття 19¹. Установлення особливого режиму охорони на території забороненої зони та контрольованої зони гідроелектротехнічних споруд

На території забороненої зони та контрольованої зони гідроелектротехнічних споруд установлюється особливий режим охорони.

Доступ сторонніх осіб та всіх видів транспорту на цю територію можливий лише в порядку, встановленому власником гідроелектротехнічних споруд або уповноваженим ним органом.

Виконання сторонніми особами робіт на території забороненої зони гідроелектротехнічних споруд здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а на території контрольованої зони гідроелектротехнічних споруд - у порядку, встановленому власником гідроелектротехнічних споруд або уповноваженим ним органом.

Територія забороненої зони та контрольованої зони гідроелектротехнічних споруд охороняється відомчою воєнізованою охороною. На території забороненої зони гідроелектротехнічних споруд діє особливий (внутрішньооб'єктний та перепускний) режим.

Особливості режиму території забороненої зони та контрольованої зони гідроелектротехнічних споруд визначаються Кабінетом Міністрів України.

Положення цієї статті не поширюються на малі гідроелектростанції. Суб'єкти малої гідроелектроенергетики самостійно забезпечують необхідні заходи з охорони об'єктів малої гідроелектроенергетики та здійснюють на прилеглий території необхідні заходи безпеки.

Стаття 20. Охорона навколишнього природного середовища

Підприємства електроенергетики повинні додержувати вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, нести відповідальність за його порушення і здійснювати технічні та організаційні

заходи, спрямовані на зменшення шкідливого впливу об'єктів електроенергетики на навколишнє природне середовище.

У разі порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища рішення про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) чи припинення діяльності електричних станцій, магістральних та міждержавних електричних мереж приймається Кабінетом Міністрів України.

Рішення про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) чи припинення діяльності інших об'єктів електроенергетики приймають місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у межах їх компетенції, передбаченої законами України.

Для забезпечення безпеки населення, що мешкає в районі розташування об'єктів електроенергетики, встановлюються санітарно-захисні зони, розміри та порядок використання яких визначаються в нормативно-правових актах і проектах цих об'єктів, затверджених у встановленому порядку.

Усі види господарської діяльності в санітарно-захисних зонах, дозволені режимом їх використання, можуть провадитися тільки за погодженням з власником об'єкта електроенергетики або уповноваженим ним органом.

З метою запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру через припинення електропостачання споживачам для них встановлюється екологічна броня електропостачання.

Фінансування екологічної броні електропостачання при несплаті або неповній оплаті за спожиту електроенергію споживачами, що мають таку броню, здійснюється з державного або місцевих бюджетів та відповідних джерел доходів цих споживачів. Кабінет Міністрів України затверджує порядок складання переліку споживачів та їх обладнання, для якого має бути встановлена екологічна броня електропостачання, а також затверджує порядок надання державою забезпечення виконання грошових зобов'язань окремих споживачів з оплати електричної енергії.

Стаття 21. Особливості умов праці в електроенергетиці

Підприємства, установи та організації електроенергетики зобов'язані забезпечувати комплектування робочих місць висококваліфікованими кадрами, постійно підвищувати їх кваліфікацію, гарантувати надійний соціальний захист.

Працівники, які забезпечують виробничі процеси в електроенергетиці, зобов'язані проходити спеціальну підготовку і перевірку знань (атестацію) згідно із законодавством, включаючи нормативно-правові акти центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в електроенергетичному комплексі, інших центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідних сферах.

Перелік таких спеціальностей і посад затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у

сфері промислової безпеки та охорони праці, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в електроенергетичному комплексі.

Допуск до роботи працівників електроенергетики, які не пройшли відповідної підготовки, забороняється.

Витрати на підготовку та перепідготовку кадрів, утримання спеціалізованих навчально-тренувальних та галузево-координаційних центрів відносяться на валові витрати виробництва та обігу.

Перевірка знань (атестація) персоналу провадиться за рахунок коштів власників об'єктів електроенергетики.

Працівникам основних професій, зайнятим на підприємствах електроенергетики, може встановлюватися надбавка до тарифної ставки чи посадового окладу за безперервний стаж роботи в електроенергетиці відповідно до порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України, з віднесенням витрат на валові витрати виробництва та обігу. Персонал енергетичних установок, який перебуває в зоні впливу радіаційного, теплового і електромагнітного випромінювання, а також інших шкідливих і небезпечних факторів, підлягає спеціальному медичному обстеженню та обов'язковому страхуванню за рахунок коштів підприємств.

Створення робочих місць для працевлаштування інвалідів провадиться підприємствами електроенергетики в розмірі чотирьох відсотків від чисельності працівників, зайнятих у непромисловому виробництві.

Стаття 22. Страйки на підприємствах електроенергетики

Страйки на підприємствах електроенергетики забороняються у випадках, коли вони можуть призвести до порушення сталості об'єднаної енергосистеми України або теплопостачання в осінньо-зимовий період.

Стаття 23. Забезпечення енергопостачання в умовах надзвичайного стану, особливого періоду та у разі надзвичайних ситуацій в об'єднаній енергетичній системі України

У разі введення надзвичайного стану відповідно до Закону України "Про надзвичайний стан" підприємства, установи та організації електроенергетики, розташовані у місцевостях, де введено надзвичайний стан, зобов'язані виконувати розпорядження органів, які здійснюють заходи надзвичайного стану на відповідній території щодо енергопостачання споживачів, незалежно від умов укладених договорів.

У разі введення особливого періоду суб'єкти електроенергетики діють згідно із Законом України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", Положенням про мобілізаційну підготовку народного господарства України і нормативно-правовими актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в електроенергетичному комплексі, що регламентують функціонування електроенергетики в умовах особливого періоду.

У разі виникнення надзвичайних ситуацій в об'єднаній енергетичній системі України суб'єкти електроенергетики зобов'язані діяти відповідно до стандартів операційної безпеки функціонування об'єднаної енергетичної системи України та виконувати оперативні команди і розпорядження державного підприємства, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління об'єднаною енергетичною системою України.

Особливості регулювання правових, економічних та організаційних відносин, пов'язаних з продажем електричної енергії з оптового ринку електричної енергії України на тимчасово окуповану територію, а також відносин, пов'язаних з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням, купівлею, продажем і використанням електричної енергії на тимчасово окупованій території, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 24. Права, обов'язки та відповідальність енергопостачальників і електропередавальних організацій

Енергопостачальники погоджують з відповідним споживачем величину екологічної броні електропостачання, яка має бути затверджена центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики. У разі недосягнення згоди між споживачем та енергопостачальником щодо величини екологічної броні електропостачання остаточне рішення приймається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики.

Енергопостачальники мають право за умови неповної оплати споживачем спожитої електричної енергії обмежити його електроспоживання до рівня екологічної броні електропостачання або за відсутності такої повністю припинити електропостачання споживачу.

Порядок обмеження електроспоживання споживачів до рівня екологічної броні електропостачання або повного припинення їм електропостачання встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Енергопостачальники мають право на відшкодування несплаченої споживачем частини вартості електричної енергії, що постачається йому на рівні екологічної броні електропостачання, за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

Електропередавальні організації зобов'язані забезпечувати належний технічний стан та організацію експлуатації об'єктів електроенергетики відповідно до вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж та енергетичного обладнання, надійне та якісне постачання (транспортування) енергії згідно з умовами ліцензій та договорів.

Електропередавальна організація, що здійснює передачу електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами, не має права відмовити замовнику, який має намір приєднати електроустановки до цих мереж, у наданні послуг з приєднання. Електропередавальна організація, що

здійснює передачу електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами, не має права самостійно змінювати видані технічні умови на приєднання або скасовувати їх з підстав, які не передбачені договором про приєднання.

Енергопостачальник, що здійснює постачання електричної енергії на закріпленій території, не має права відмовити замовнику (споживачу), електроустановки якого розташовані на такій території, в укладенні договору про постачання електричної енергії (договору про користування електричною енергією) за умови, що нова електроустановка замовника приєднана або потужність для діючої електроустановки споживача збільшена в установленому законодавством порядку.

Енергопостачальники, які здійснюють діяльність з передачі електричної енергії з використанням власних мереж, зобов'язані забезпечити рівноправний доступ до цих мереж усіх суб'єктів господарської діяльності, що отримали в установленому порядку ліцензію на здійснення відповідного виду діяльності і уклали договір на передачу електричної енергії. Енергопостачальники, які здійснюють діяльність з передачі електричної енергії з використанням власних мереж, не мають права відмовити у доступі до цих мереж суб'єктам господарювання, які виробляють енергію з використанням альтернативних джерел енергії. Енергопостачальники, які здійснюють діяльність з передачі електричної енергії з використанням власних мереж, у своїх інвестиційних програмах повинні передбачати витрати на приєднання об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з альтернативних джерел енергії.

Електропередавальна організація оприлюднює та щопівроку оновлює на своєму веб-сайті в мережі Інтернет інформацію за всіма трансформаторними підстанціями на території здійснення ліцензованої діяльності щодо їх номінальної потужності, приєднаної потужності, потужності, що приєднується за договорами про приєднання, резерву потужності з урахуванням укладених договорів про приєднання. Правилами приєднання електроустановок до електричних мереж можуть встановлюватися додаткові вимоги до інформації, яка підлягає оприлюдненню. Така інформація є відкритою та надається безоплатно.

Енергопостачальник зобов'язаний у встановленому законом порядку забезпечити доступ інспекторів з державного енергетичного нагляду до енергетичних установок для здійснення державного енергетичного нагляду (контролю) за дотриманням вимог нормативно-правових актів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж та енергетичного обладнання.

Енергопостачальники, що здійснюють постачання електричної енергії на закріпленій території, несуть відповідальність за порушення умов та правил здійснення ліцензованої діяльності з урахуванням неналежного проведення розрахунків з оптовим постачальником електричної енергії, а також із суб'єктом господарської діяльності, що здійснює передачу або розподіл належної

енергопостачальнику електричної енергії, у разі, коли електрична енергія поставляється мережами, які не є його власністю.

Енергопостачальники, до складу яких входять теплоелектроцентралі, здійснюють постачання енергії в першу чергу на території здійснення ліцензованої діяльності.

Енергопостачальники несуть відповідальність перед споживачами електричної енергії у розмірі двократної вартості недовідпущеної електричної енергії у разі переривання електропостачання з вини енергопостачальника (згідно з умовами договору на постачання електричної енергії).

У разі відпуску електричної енергії, параметри якості якої внаслідок дій або бездіяльності енергопостачальника виходять за межі показників, визначених у договорі на постачання електричної енергії, енергопостачальник несе відповідальність у вигляді штрафу в розмірі двадцяти п'яти відсотків вартості такої електроенергії.

Енергопостачальник не несе відповідальності перед споживачем електричної енергії у разі переривання постачання електричної енергії, якщо на момент настання цієї події схема живлення споживача електроенергії з вини споживача не відповідала вимогам нормативно-технічних документів.

Енергопостачальник не несе відповідальності за майнову шкоду, заподіяну споживачу або третім особам внаслідок припинення або обмеження електропостачання, здійсненого у встановленому порядку.

У разі порушення енергопостачальником, який здійснює постачання електричної енергії на закріпленій території, умов і правил здійснення ліцензованої діяльності з постачання електричної енергії та інших обов'язків, передбачених цим Законом, враховуючи зобов'язання щодо забезпечення захисту прав споживачів електричної енергії та проведення розрахунків за закуплену енергопостачальником електричну енергію, а також із суб'єктом господарської діяльності, який здійснює передачу належної енергопостачальнику електричної енергії, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, застосовує до такого енергопостачальника такі санкції:

застереження;

штраф;

призначення тимчасового керуючого (адміністрації);

зупинення дії ліцензії на здійснення господарської діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території;

анулювання ліцензії на здійснення господарської діяльності з постачання електричної енергії на відповідній території.

Стаття 24¹. Відповідальність суб'єктів електроенергетики за збитки, завдані при виробництві, передачі, розподілі та постачанні електричної енергії

Відповідальність за збитки, завдані внаслідок переривання процесу виробництва, передачі, розподілу та постачання електричної енергії та/або внаслідок виробництва, передачі, розподілу та постачання електричної енергії,

параметри якості якої виходять за межі показників, визначених державними стандартами України, несе суб'єкт електроенергетики, в електроустановках якого сталися події, що призвели до таких збитків.

Величина збитків, передбачених частиною першою цієї статті, визначається за методикою, затвердженою Національною комісією регулювання електроенергетики України.

Умови відшкодування збитків, завданих унаслідок переривання процесу виробництва, передачі, розподілу та постачання електроенергії та/або внаслідок виробництва, передачі, розподілу та постачання електроенергії, параметри якості якої виходять за межі показників, визначених державними стандартами України, зазначаються у відповідних договорах між суб'єктами електроенергетики, що здійснюють виробництво, передачу та постачання електроенергії.

Стаття 25. Права споживачів електричної енергії

Споживачі електричної енергії мають право на:

приєднання та підключення до електричної мережі, за умови виконання правил приєднання електроустановок до електричних мереж;

вибір постачальника електричної енергії;

отримання інформації щодо якості електричної енергії, цін, порядку оплати, умов та режимів її споживання;

отримання електричної енергії, якісні характеристики якої визначені державними стандартами;

відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення його прав, згідно з законодавством.

абзац сьомий частини першої статті 25 виключено

Захист прав споживачів електричної енергії, а також механізм реалізації захисту цих прав регулюються цим Законом, законами України "Про захист прав споживачів", "Про захист економічної конкуренції", "Про енергозбереження", іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 26. Обов'язки та відповідальність споживачів енергії

Споживання енергії можливе лише на підставі договору з енергопостачальником.

Споживач енергії зобов'язаний додержуватись вимог нормативно-технічних документів та договору про постачання енергії.

Безпечну експлуатацію енергетичних установок споживача та їх належний технічний стан забезпечує сам споживач.

Споживач енергії несе відповідальність за порушення умов договору з енергопостачальником та правил користування електричною і тепловою енергією та виконання приписів державних інспекцій з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії згідно із законодавством України. Правила користування електричною і тепловою енергією для населення затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Споживач енергії несе відповідальність за шкоду, заподіяну енергопостачальнику внаслідок невідповідності технічного стану електроустановок споживача та/або схеми живлення споживача вимогам нормативно-технічних документів, згідно з умовами договору.

Споживачі (крім населення та навчальних закладів) у випадку споживання електричної енергії понад договірну величину за розрахунковий період сплачують енергопостачальникам двократну вартість різниці фактично спожитої і договірної величини.

У випадку перевищення договірної величини потужності споживачі (крім населення та навчальних закладів) сплачують енергопостачальникам двократну вартість різниці між найбільшою величиною потужності, що зафіксована протягом розрахункового періоду, та договірною величиною потужності.

Споживач, якому електрична енергія постачається енергопостачальником, що здійснює господарську діяльність з постачання електричної енергії на закріпленій території, зобов'язаний оплачувати її вартість виключно коштами шляхом їх перерахування на поточний рахунок із спеціальним режимом використання енергопостачальника. У разі проведення споживачем розрахунків в інших формах та/або сплати коштів на інші рахунки такі кошти не враховуються як оплата спожитої електричної енергії.

За умови неповної оплати за спожиту електричну енергію споживач зобов'язаний обмежити власне електроспоживання до рівня екологічної броні або повністю його припинити в разі відсутності такої.

Споживач забезпечує в установленому законом порядку безперешкодний доступ відповідальних представників енергопостачальника, підприємства, яке здійснює передачу енергії, до власних енергетичних установок для здійснення контролю за рівнем споживання енергії, відключення та обмеження споживання відповідно до встановленого порядку, а також уповноважених осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, для здійснення державного енергетичного нагляду (контролю) за дотриманням вимог нормативно-правових актів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання і мереж суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії в порядку, визначеному Законом України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності". У разі перешкоджання доступу зазначених представників та уповноважених осіб до енергетичних установок споживача посадові особи такого споживача несуть відповідальність відповідно до закону.

Споживач (власник мереж, які використовуються для передачі електричної енергії іншим суб'єктам господарювання, населенню) зобов'язаний укласти з електропередавальною організацією, яка здійснює ліцензовану діяльність на закріпленій території, договір про спільне використання технологічних електричних мереж.

Стаття 27. Відповідальність за порушення законодавства про електроенергетику

Правопорушення в електроенергетиці тягне за собою встановлену законодавством України цивільну, адміністративну і кримінальну відповідальність.

Правопорушеннями в електроенергетиці є:

порушення вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання і мереж суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії, виготовлення, монтажу, налагодження та випробування енергоустановок і мереж, виконання проектних робіт на енергоустановках і мережах;

крадіжка електричної і теплової енергії, самовільне підключення до об'єктів електроенергетики і споживання енергії без приладів обліку;

пошкодження приладів обліку;

розкомплектування та пошкодження об'єктів електроенергетики, розкрадання майна цих об'єктів;

створення перешкод у здійсненні державного енергетичного нагляду та у виконанні робіт, пов'язаних з обслуговуванням об'єктів електроенергетики;

порушення правил охорони електричних мереж;

порушення правил користування енергією;

дії, які перешкоджають оперативному персоналу та посадовим особам об'єктів електроенергетики виконувати свої службові обов'язки;

незабезпечення енергією споживачів, що не допускають порушень своїх обов'язків перед енергопостачальниками;

припинення або обмеження електропостачання навчального закладу незалежно від форми власності протягом навчального року.

Суб'єкти господарської діяльності несуть відповідальність за правопорушення в електроенергетиці:

за неподання інформації або подання завідомо недостовірної інформації, передбаченої в ліцензіях на виробництво, передачу, розподіл або постачання електричної енергії, здійснення функцій системного оператора, здійснення функцій оператора ринку, здійснення функцій гарантованого покупця та в нормативно-правових актах, що регулюють питання функціонування об'єднаної енергетичної системи України і споживання енергії, - штраф у розмірі до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

за ухилення від виконання або несвоєчасне виконання рішень чи приписів національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, та порушення умов ліцензій - штраф у розмірі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, на підставі

акта перевірки, оформленого в установленому порядку, за наявності порушень, передбачених цією статтею, видають у межах своєї компетенції суб'єктам господарської діяльності постанови або розпорядження про накладення штрафів за встановленою формою.

Оскарження дій щодо накладення штрафів провадиться у судовому порядку.

Суми стягнених штрафів зараховуються до Державного бюджету України.

Санкції, передбачені частиною восьмою статті 24, частинами третьою, четвертою і п'ятою статті 26 та частиною третьою цієї статті, застосовуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Громадяни, працівники та посадові особи несуть адміністративну відповідальність в установленому законом порядку за порушення вимог нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання і мереж суб'єктів електроенергетики та споживачів енергії, невиконання (ухилення від виконання) чи несвоєчасне виконання приписів посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі електроенергетики, щодо усунення порушень нормативно-правових актів, нормативно-технічних документів, нормативних документів з питань технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання суб'єктів електроенергетики, суб'єктів відносин у сфері теплопостачання та споживачів електричної енергії.

Законами України може бути встановлена відповідальність і за інші види правопорушень в електроенергетиці.

Використання об'єктів електроенергетики з метою, що суперечить інтересам безпеки людини і держави, порушує громадський порядок, забороняється. У разі порушення цих умов підприємства, установи та організації електроенергетики мають право в установленому порядку зупинити користування послугами об'єктів електроенергетики.

Методика розрахунку розміру шкоди, завданої енергопостачальнику внаслідок викрадення електроенергії, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розділ V МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 28. Міжнародне співробітництво

Суб'єкти електроенергетики беруть участь у міжнародному науково-технічному, зовнішньоекономічному та інших формах міжнародного співробітництва відповідно до державних програм, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших актів законодавства.

Стаття 29. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором, учасником якого є Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про електроенергетику, застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 30. Особливості експорту електроенергії

Для здійснення експорту електричної енергії енергопостачальники закупають необхідний їй обсяг на оптовому ринку електричної енергії України за оптовою ринковою ціною.

Доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж України для експорту електричної енергії надається на умовах аукціону. Аукціон щодо доступу до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж України на строк не більше одного року проводиться суб'єктом електроенергетики, який здійснює передачу електричної енергії міждержавними електричними мережами України. Участь в аукціоні беруть суб'єкти електроенергетики, які мають ліцензію на здійснення діяльності з постачання електричної енергії, є членами оптового ринку електричної енергії України та не мають простроченої заборгованості за електричну енергію, закуплену на оптовому ринку електричної енергії України. Аукціон проводиться не рідше одного разу на місяць за умови наявності вільної пропускної спроможності міждержавних електричних мереж України.

Переможцем аукціону визначається суб'єкт електроенергетики, який запропонував найвищу ціну. У разі якщо переможець аукціону протягом двох календарних місяців поспіль використовує отриману в результаті аукціону пропускну спроможність міждержавних електричних мереж України менше, ніж на сімдесят відсотків в середньому за місяць, така пропускна спроможність міждержавних електричних мереж України знову виставляється на аукціон.

Порядок проведення аукціону затверджується національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, та визначає:

фінансові гарантії оплати доступу до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж України;

величину пропускної спроможності міждержавних електричних мереж України за окремими лотами;

початкову ціну доступу до міждержавних електричних мереж України;

умови відмови в наданні доступу до міждержавних електричних мереж України;

умови дострокового припинення доступу до міждержавних електричних мереж України в разі невиконання енергопостачальником умов договору про доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж України або вимог законодавства;

інші умови.

Кошти, отримані в результаті проведення аукціону щодо доступу до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж України, розподіляються в порядку, затвердженому національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Напрями використання зазначених коштів:

погашення реструктуризованої заборгованості оптового постачальника електричної енергії енергогенеруючим компаніям та суб'єкту електроенергетики, який здійснює передачу електричної енергії міждержавними електричними мережами України, пропорційно до рівня такої заборгованості;

фінансування інвестиційної програми суб'єкта електроенергетики, який здійснює передачу електричної енергії міждержавними електричними мережами України.

При реалізації проектів будівництва (нового будівництва, розширення, реконструкції) магістральних, міждержавних електричних мереж України, включаючи об'єкти мережевої інфраструктури, що дають змогу збільшити пропускну спроможність міждержавних електричних мереж України, кошти, отримані в результаті проведення аукціону щодо доступу до додатково створеної пропускну спроможності, використовуються на забезпечення окупності відповідних проектів будівництва.

Передача електричної енергії, призначеної для експорту, здійснюється на підставі договору з суб'єктом електроенергетики, який здійснює передачу електричної енергії міждержавними електричними мережами України. Зазначений суб'єкт електроенергетики укладає з переможцем аукціону договір про доступ до пропускну спроможності міждержавних електричних мереж України, включаючи технічні умови забезпечення експорту електричної енергії. Примірний договір про доступ до пропускну спроможності міждержавних електричних мереж України затверджується національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Суб'єкт електроенергетики, який здійснює передачу електричної енергії міждержавними електричними мережами України, зобов'язаний щомісяця оприлюднювати інформацію щодо пропускну спроможності міждержавних електричних мереж України, їх поточного завантаження, а також вільної пропускну спроможності міждержавних електричних мереж України у порядку, встановленому національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Розділ VI ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України до 1 грудня 1997 року:

подати на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про особливості приватизації державного майна підприємств паливно-енергетичного комплексу;

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про приведення законодавчих актів України у відповідність із Законом України "Про електроенергетику";

привести рішення Уряду України у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України нормативних актів, що суперечать цьому Закону.

3. Кабінету Міністрів України:

до 1 січня 1998 року розробити нормативні акти щодо встановлення нижньої граничної межі калорійності вугілля, що поставляється для теплових електростанцій;

до 1 червня 1998 року розробити і внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про засади функціонування оптового ринку електричної енергії України.

4. До запровадження повномасштабного ринку електричної енергії, передбаченого Законом України "Про засади функціонування ринку електричної енергії України", системний оператор зобов'язаний укласти договори на придбання допоміжної послуги забезпечення резервів нової та/або реконструйованої генеруючої потужності з виробниками, для яких на момент припинення функціонування оптового ринку електричної енергії України було встановлено інвестиційну складову до тарифу на електричну енергію для фінансування проектів реконструкції та/або модернізації теплових електростанцій. Придбання допоміжної послуги у таких виробників здійснюється на умовах, що були передбачені на момент встановлення їм інвестиційної складової. Обсяг платежів, графік їх здійснення системним оператором, а також типова форма договору на придбання допоміжної послуги затверджуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

5. Установити, що вимога про відповідність будівництва об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, плану розвитку об'єднаної енергетичної системи України на наступні десять років для цілей статей 17¹ та 17² цього Закону не поширюється на об'єкти електроенергетики, договір щодо приєднання яких укладено до 1 липня 2014 року.

Президент України

Л. КУЧМА

м. Київ

16 жовтня 1997 року

№ 575/97-ВР

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про енергозбереження

Цей Закон визначає правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, а також для громадян.

У цьому Законі вживаються такі поняття:

"енергозбереження" - діяльність (організаційна, наукова, практична, інформаційна), яка спрямована на раціональне використання та економне витрачання первинної та перетвореної енергії і природних енергетичних ресурсів в національному господарстві і яка реалізується з використанням технічних, економічних та правових методів;

"енергозберігаюча політика" - адміністративно-правове і фінансово-економічне регулювання процесів видобування, переробки, транспортування, зберігання, виробництва, розподілу та використання паливно-енергетичних ресурсів з метою їх раціонального використання та економного витрачання;

"паливно-енергетичні ресурси" - сукупність всіх природних і перетворених видів палива та енергії, які використовуються в національному господарстві;

"раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів" - досягнення максимальної ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів при існуючому рівні розвитку техніки та технології і одночасному зниженні техногенного впливу на навколишнє природне середовище;

"економія паливно-енергетичних ресурсів" - відносне скорочення витрат паливно-енергетичних ресурсів, що виявляється у зниженні їх питомих витрат на виробництво продукції, виконання робіт і надання послуг встановленої якості;

"енергоефективні продукція, технологія, обладнання" - продукція або метод, засіб її виробництва, що забезпечують раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів порівняно з іншими варіантами використання або виробництва продукції однакового споживчого рівня чи з аналогічними техніко-економічними показниками;

"енергозберігаючі (енергоефективні) заходи" - заходи, спрямовані на впровадження та виробництво енергоефективних продукції, технологій та обладнання;

"енергоефективний проект" - проект, спрямований на скорочення енергоспоживання, а саме: реконструкція мереж і систем постачання, регулювання і облік споживання води, газу, теплової та електричної енергії, модернізація огорожувальних конструкцій та технологій виробничих процесів;

"енергетичний аудит (енергетичне обстеження)" - визначення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів та розроблення рекомендацій щодо її поліпшення;

"менеджмент з енергозбереження" - система управління, спрямована на забезпечення раціонального використання споживачами паливно-енергетичних ресурсів;

"норми питомих витрат палива та енергії" - регламентована величина питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів для даного виробництва, процесу, даної продукції, роботи, послуги;

"прямі втрати паливно-енергетичних ресурсів" - втрата паливно-енергетичних ресурсів поза технологічними процесами (вид нераціонального використання паливно-енергетичних ресурсів);

"вторинні енергетичні ресурси" - енергетичний потенціал продукції, відходів, побічних і проміжних продуктів, який утворюється в технологічних агрегатах (установках, процесах) і не використовується в самому агрегаті, але може бути частково або повністю використаний для енергопостачання інших агрегатів (процесів);

"нетрадиційні та поновлювані джерела енергії" - джерела, що постійно існують або періодично з'являються в навколишньому природному середовищі у вигляді потоків енергії Сонця, вітру, тепла Землі, енергії морів, океанів, річок, біомаси.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання законодавства про енергозбереження

Метою законодавства про енергозбереження є регулювання відносин між господарськими суб'єктами, а також між державою і юридичними та фізичними особами у сфері енергозбереження, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів, забезпечення заінтересованості підприємств, організацій та громадян в енергозбереженні, впровадженні енергозберігаючих технологій, розробці і виробництві менш енергоємних машин та технологічного

обладнання, закріплення відповідальності юридичних і фізичних осіб у сфері енергозбереження.

Стаття 2. Законодавство України про енергозбереження

Відносини у сфері енергозбереження на території України регулюються цим Законом, іншими актами законодавства України.

Стаття 3. Основні принципи державної політики енергозбереження

Основними принципами державної політики у сфері енергозбереження є:

а) створення державою економічних і правових умов заінтересованості в енергозбереженні юридичних та фізичних осіб;

б) здійснення державного регулювання діяльності у сфері енергозбереження на основі застосування економічних, нормативно-технічних заходів управління;

в) пріоритетність вимог енергозбереження при здійсненні господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів;

г) наукове обґрунтування стандартизації у сфері енергозбереження та нормування використання паливно-енергетичних ресурсів, необхідність дотримання енергетичних стандартів та нормативів при використанні палива та енергії;

д) створення енергозберігаючої структури матеріального виробництва на основі комплексного вирішення питань економії та енергозбереження з урахуванням екологічних вимог, широкого впровадження новітніх енергозберігаючих технологій;

е) обов'язковість державної експертизи з енергозбереження;

є) популяризація економічних, екологічних та соціальних переваг енергозбереження, підвищення громадського освітнього рівня у цій сфері;

ж) пункт "ж" статті 3 виключено

з) пункт "з" статті 3 виключено

и) вирішення проблем енергозбереження у поєднанні з реалізацією енергетичної програми України, а також на основі широкого міждержавного співробітництва;

і) стимулювання раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів шляхом комбінованого виробництва електричної та теплової енергії (когенерації);

ї) поступовий перехід до масового застосування приладів обліку та регулювання споживання паливно-енергетичних ресурсів;

й) обов'язковість визначення постачальниками і споживачами обсягу відпущених паливно-енергетичних ресурсів за показаннями приладів обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів у разі їх наявності;

к) запровадження системи енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення.

Стаття 4. Об'єкти правового регулювання відносин у сфері енергозбереження

Об'єктами правового регулювання законодавства про енергозбереження є відносини у сфері функціонування енергетичного господарства України, проектування, створення та впровадження наукових та конструкторських розробок, пов'язаних з підвищенням ефективності використання палива та енергії, інформаційного забезпечення народного господарства та населення з проблем енергозбереження, а також у сфері управління та контролю за використанням паливно-енергетичних ресурсів.

Стаття 5. Суб'єкти правового регулювання відносин у сфері енергозбереження

Суб'єктами правового регулювання відносин у сфері енергозбереження є юридичні та фізичні особи, в результаті діяльності яких здійснюються:

проведення енергозберігаючої політики та заходів щодо енергозбереження в усіх галузях економіки - промисловості, транспорті, будівництві, сільському господарстві тощо, соціальній сфері та побуті, а також у сфері міждержавного та міжнародного співробітництва;

видобування, переробка, транспортування, виробництво, зберігання та використання всіх видів палива, теплової та електричної енергії, інших ресурсів природного чи штучного походження в частині використання паливно-енергетичних ресурсів;

проведення енергетичного аудиту;

виробництво та поставка енергетичного та енергоспоживаючого обладнання, машин, механізмів, конструкційних, будівельних матеріалів та

іншої продукції, приладів обліку, контролю і регулювання витрачання енергоресурсів;

науково-дослідні, проектно-конструкторські, експертні, спеціалізовані, монтажні, налагоджувальні, ремонтні та інші види робіт і послуг, пов'язані з підвищенням ефективності використання та економії паливно-енергетичних ресурсів;

роботи, пов'язані з розвитком і використанням нетрадиційних поновлюваних джерел енергії, вторинних енергетичних ресурсів, процесів заміщення дефіцитних видів палива;

визначення пріоритетних напрямів екологічно чистої енергетики і створення нових джерел енергії та видів палива;

інформаційне забезпечення народного господарства та населення з проблем енергозбереження і використання нових джерел енергії та видів палива;

створення ефективних систем управління енергозбереженням.

Стаття 6. Державні цільові та інші програми енергозбереження

Для проведення ефективної цілеспрямованої діяльності держави щодо організації та координації дій у сфері енергозбереження розробляються та приймаються державні цільові, регіональні, місцеві та інші програми.

Порядок та умови розробки державних цільових програм енергозбереження визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 7. Освіта і виховання у сфері енергозбереження

Виховання ощадливого ставлення до використання паливно-енергетичних ресурсів забезпечується шляхом навчання і широкої популяризації та пропаганди економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження.

Знання у сферах енергозбереження та екології є обов'язковими для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням паливно-енергетичних ресурсів.

Навчальні заклади включають до навчальних програм відповідні курси з питань енергозбереження.

Стаття 8. Наукові дослідження

Держава забезпечує умови для проведення систематичних комплексних досліджень у сфері енергозбереження для розробки наукових основ створення новітніх енергозберігаючих процесів і технологій.

Стаття 9. Управління у сфері енергозбереження

Управління у сфері енергозбереження спрямоване на забезпечення потреб економіки та населення України в паливі, тепловій та електричній енергії на основі раціонального використання енергоресурсів, скорочення всіх видів втрат паливно-енергетичних ресурсів, здійснення функцій державної експертизи з енергозбереження, прогнозування, інформування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності.

Державне управління в сфері енергозбереження здійснює Кабінет Міністрів України та уповноважений Президентом України центральний орган виконавчої влади.

Розділ II. ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Стаття 10. Мета і завдання економічного механізму

Метою впровадження економічного механізму енергозбереження в господарчу практику є інтенсифікація та розширення процесів енергозбереження в умовах становлення та розвитку ринкових відносин в економіці.

Завданням економічного механізму енергозбереження є стимулювання раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів, створення виробництва і широкого застосування енергетично ефективних технологічних процесів, обладнання та матеріалів.

Стаття 11. Економічні заходи для забезпечення енергозбереження

Економічні заходи для забезпечення енергозбереження передбачають:

а) комплексне застосування економічних важелів та стимулів для орієнтації управлінської, науково-технічної і господарської діяльності підприємств, установ та організацій на раціональне використання і економію паливно-енергетичних ресурсів;

б) визначення джерел і напрямів фінансування енергозбереження;

в) створення бази для реалізації економічних заходів управління енергозбереженням у вигляді системи державних стандартів, які містять показники питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів для основних енергоємних видів продукції та технологічних процесів в усіх галузях народного господарства;

г) використання системи державних стандартів у сфері енергозбереження при визначенні розмірів надання економічних пільг та застосування економічних санкцій;

д) введення відрахувань від вартості фактично використаних підприємствами паливно-енергетичних ресурсів;

е) пункт "е" статті 11 виключено

є) пункт "є" статті 11 виключено

ж) надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних та інших пільг для стимулювання розробок, впровадження патентних винаходів та використання енергозберігаючих технологій, обладнання і матеріалів;

з) матеріальне стимулювання колективів та окремих робітників за ефективне використання та економію паливно-енергетичних ресурсів, впровадження розробок, захищених патентом.

Стаття 12. Фінансування заходів щодо економії та раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів

Джерелами фінансування заходів щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів є Державний фонд енергозбереження, власні та позикові кошти підприємств, установ і організацій, Державний бюджет України, місцеві бюджети, а також інші джерела.

Стаття 13. Державний фонд енергозбереження

Для забезпечення фінансування заходів щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів утворюється Державний фонд енергозбереження.

Джерелами формування Державного фонду енергозбереження є:

абзац другий частини другої статті 13 виключено

кошти, отримані за видачу центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, документів дозвільного характеру;

добровільні внески підприємств, установ, організацій та громадян.

Порядок розподілу коштів, що надходять до Державного фонду енергозбереження, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Напрями використання фондів енергозбереження

Кошти фондів енергозбереження використовуються для фінансування заходів щодо раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів, включаючи науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи у сфері енергозбереження, дольову участь у здійсненні програм структурної перебудови економіки, спрямованої на енергозбереження, розробку та впровадження енергозберігаючих технологій та обладнання, надання кредитних пільг і субсидій для розробки і реалізації енергозберігаючих заходів і програм.

Кошти фондів енергозбереження використовуються також для розвитку нетрадиційної енергетики, виробництва альтернативних видів палива, проведення державної енергетичної експертизи, організації підготовки та перепідготовки кадрів, розробки енергетичних стандартів, норм і нормативів, участі в оснащенні підприємств засобами обліку, контролю та управління енерговикористанням.

Стаття 15. Взаємна економічна відповідальність постачальників і споживачів паливно-енергетичних ресурсів

Економічні заходи для забезпечення енергозбереження ґрунтуються на принципі взаємної економічної відповідальності і передбачають:

а) компенсаційні виплати та відшкодування збитків споживачам паливно-енергетичних ресурсів у разі невиконання договірних умов паливо- та енергопостачальними установами;

б) відшкодування збитків постачальникам паливно-енергетичних ресурсів у разі невиконання договірних умов споживачами;

в) обов'язок постачальника енергії щодо обов'язкового прийняття заявок споживача на приєднання навантаження та збільшення енергоспоживання з правом постачальника встановлювати договірні ціни на приєднувану потужність та використовувану енергію, що перевищують його виробничі можливості;

г) право споживача енергії на отримання компенсаційних виплат від постачальника в разі примусового обмеження фактично використовуваної споживачем потужності.

Стаття 16. Стимулювання енергозбереження

Стимулювання енергозбереження здійснюється шляхом:

а) надання податкових пільг підприємствам - виробникам енергозберігаючого обладнання, техніки і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, виробникам обладнання для використання нетрадиційних та поновлюваних джерел енергії і альтернативних видів палива;

б) надання податкових пільг підприємствам, які використовують устаткування, що працює на нетрадиційних та поновлюваних джерелах енергії, альтернативних видах палива;

в) пріоритетного кредитування заходів щодо забезпечення раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів.

Пріоритетному кредитуванню підлягають енергозберігаючі заходи, що вживаються згідно з рекомендаціями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, включаючи витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, виготовлення дослідних зразків та експериментальних установок, впровадження у виробництво високоєфективних технологічних процесів, обладнання та матеріалів.

Придбання з ініціативи підприємств - споживачів паливно-енергетичних ресурсів енергозберігаючих технологій, обладнання, матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, а також інвестиції у створення енергозберігаючих технологій, виробництво енергозберігаючого обладнання, матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, у створення і впровадження технологій використання нетрадиційних джерел енергії, виробництва альтернативних видів палива, в будівництво енергозберігаючих об'єктів кредитується на пільгових умовах за наявності відповідного експертного висновку органів управління енергозбереженням. Розмір зниження відсоткової ставки залежить від енергетичної ефективності впровадження енергозберігаючих заходів. Компенсація збитків кредитних установ від зменшення позикового відсотка проводиться за рахунок коштів фонду енергозбереження;

Порядок пріоритетного кредитування заходів щодо забезпечення раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів,

використання нетрадиційних та поновлюваних джерел енергії, виробництва альтернативних видів палива встановлюється Кабінетом Міністрів України.

г) встановлення підвищених норм амортизації енергозберігаючих основних фондів.

Перелік видів енергозберігаючого обладнання, до яких застосовуються підвищені норми амортизації, встановлюється Кабінетом Міністрів України;

д) цільових державних та інших субсидій і безповоротного асигнування на виконання пошукових науково-дослідних робіт у сфері енергозберігаючих технологій і нетрадиційних видів енергії, на виробництво та освоєння нових видів енергозберігаючої техніки та технології.

Порядок надання державних субсидій та здійснення безповоротного асигнування встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розміри податкових, кредитних та інших пільг встановлюються згідно з законодавством України.

Стаття 17. Виключена

Розділ III. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА НОРМУВАННЯ У СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Стаття 18. Завдання стандартизації у сфері енергозбереження

Стандартизація у сфері енергозбереження проводиться для встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог щодо раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів. Стандарти у сфері енергозбереження є основою для застосування економічних санкцій за нераціональне використання паливно-енергетичних ресурсів, виробництво енергетично неефективного обладнання та матеріалів.

Стаття 19. Енергетичні стандарти

Державні енергетичні стандарти є обов'язковими для виконання. Вони визначають основні терміни та поняття, організаційно-методичні основи енергозбереження, раціональні питомі витрати паливно-енергетичних ресурсів, методи визначення потреб в енергії, сертифікації об'єктів відповідно до вимог енергозбереження, методи збирання та обробки інформації про витрати паливно-енергетичних ресурсів, вимоги до енергозберігаючих технологій і енергозберігаючого обладнання, вимоги до вторинних енергетичних ресурсів, нетрадиційних і поновлюваних джерел енергії.

Стаття 20. Норми та нормативи витрат паливно-енергетичних ресурсів

Норми і нормативи витрат паливно-енергетичних ресурсів в обов'язковому порядку включаються в енергетичні паспорти обладнання, режимні карти, технологічні інструкції та інструкції з експлуатації, а також у технічні умови та паспорти на всі види машин і механізмів, що споживають паливно-енергетичні ресурси.

На період до введення в дію систем енергетичних стандартів допускається застосування прогресивних норм і нормативів витрат паливно-енергетичних ресурсів.

Порядок встановлення норм питомих витрат палива та енергії визначається Кабінетом Міністрів України.

Контроль за дотриманням нормативів витрат паливно-енергетичних ресурсів здійснюється уповноваженим на те Президентом України органом.

Розділ IV. ДЕРЖАВНА ЕКСПЕРТИЗА З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЕНЕРГЕТИЧНИЙ АУДИТ

Стаття 21. Обов'язковість державної експертизи з енергозбереження

Державна експертиза з енергозбереження - система заходів щодо встановлення відповідності показників об'єктів експертизи, які характеризують використання паливно-енергетичних ресурсів, вимогам нормативно-правових актів та нормативно-технічних документів у сфері енергозбереження.

Проведення державної експертизи з енергозбереження є обов'язковим у процесі правотворчої, інвестиційної, управлінської, та іншої діяльності, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробництвом та споживанням паливно-енергетичних ресурсів, а також для отримання пільг, передбачених податковим та/або митним законодавством; пріоритетного кредитування заходів із забезпечення раціонального використання та економії паливно-енергетичних ресурсів; отримання безповоротного асигнування, цільових державних та інших субсидій, субвенцій, дотацій для здійснення заходів із забезпечення енергозбереження за рахунок бюджетних коштів.

Державна експертиза з енергозбереження проводиться на платній основі. Розмір плати за проведення державної експертизи з енергозбереження встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 22. Об'єкти державної експертизи з енергозбереження

Державній експертизі з енергозбереження підлягають:

а) проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, проекти розвитку галузей народного господарства, територіальних схем енергозабезпечення, інша передпланова та передпроектна документація;

б) енерготехнологічна частина техніко-економічних обґрунтувань і проектів будівництва нових та розширення (реконструкції, технічного переобладнання, модернізації) діючих об'єктів та підприємств з річним споживанням паливно-енергетичних ресурсів у тисячу і більше тонн у перерахунку на умовне паливо - за рішенням замовника у разі надання преференцій (субсидій, податкових або фінансово-кредитних пільг) за рахунок бюджетних коштів;

в) проекти інструктивно-методичних та нормативно-технічних актів, будівельні норми і правила, документація на створення та придбання нової енергоємної техніки, технології і матеріалів, інші документи і матеріали, що регламентують всі види діяльності у сфері енергозбереження.

Стаття 23. Державна експертиза з енергозбереження

Основними завданнями державної експертизи з енергозбереження є:

а) визначення відповідності управлінської, інвестиційної та іншої діяльності цілям енергозбереження;

б) встановлення відповідності передпроектних, передпланових, проектних та інших рішень вимогам законодавства про енергозбереження, діючим енергетичним стандартам і нормам;

в) підготовка експертних висновків, пов'язаних із програмами і проектами у сфері енергоспоживання та енергозбереження.

До проведення державної експертизи з енергозбереження можуть залучатися відповідні органи виконавчої влади, державні науково-дослідні, проектно-конструкторські, інші установи, організації та підприємства, представники, громадськості, експерти міжнародних організацій.

Державна експертиза з енергозбереження проводиться органом виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сферах ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива. Експертиза проектів будівництва проводиться відповідно до статті 31 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності".

Стаття 24. Обов'язковість виконання розпоряджень і висновків державної експертизи з енергозбереження

Висновки державної експертизи з енергозбереження повинні враховувати нормативи галузевих стандартів, приведених у відповідність з вимогами цього Закону, і є обов'язковими для виконання.

Негативний висновок державної експертизи з енергозбереження є підставою для переробки програм і проектів та усунення недоліків у будівлях, спорудах або інженерних об'єктах згідно з висновками експертизи. Позитивний висновок державної експертизи з енергозбереження є підставою для задоволення подання споживача енергоресурсів щодо отримання субсидій, податкових і фінансово-кредитних пільг за рахунок коштів фонду енергозбереження.

Спірні питання, які впливають з висновків державної експертизи з енергозбереження, вирішуються відповідно до чинного законодавства.

Стаття 24¹. Енергетичний аудит

Енергетичний аудит проводиться з метою:

визначення шляхів раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів, уникнення необґрунтованих витрат на проведення енергозберігаючих заходів;

здійснення енергозберігаючих заходів та запровадження менеджменту з енергозбереження;

установлення обґрунтованих обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів;

визначення відповідності фактичних питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів нормам питомих витрат, установленим у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

надання висновків щодо ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів у разі поширення на цих споживачів дії економічного механізму енергозбереження.

Порядок проведення енергетичного аудиту встановлюється законом.

Розділ V. Виключено

Розділ VI. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Стаття 28. Участь України у міжнародному співробітництві у сфері енергозбереження

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сфері енергозбереження на державному та громадському рівнях відповідно до законодавства України та міжнародного права.

Якщо міжнародними договором, укладеним Україною, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про енергозбереження, то застосовуються правила міжнародного договору.

Україна вживає заходів до розвитку та зміцнення міжнародного співробітництва з іншими державами у сфері енергозбереження та у рамках діяльності ООН і організацій, що входять до її системи, інших урядових і неурядових міжнародних організацій щодо розвитку енергетики та енергозбереження.

Стаття 29. Обов'язок іноземних юридичних осіб, іноземців та осіб без громадянства щодо додержання законодавства України про енергозбереження

Іноземні юридичні особи, іноземці та особи без громадянства зобов'язані додержувати на території України вимог цього Закону, інших законодавчих актів, що регулюють відносини у сфері енергозбереження, та несуть відповідальність за їх порушення відповідно до законодавства України.

Президент України
м. Київ
1 липня 1994 року
N 74/94 ВР

Л. КРАВЧУК

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про теплопостачання

Цей Закон визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності на об'єктах сфери теплопостачання та регулює відносини, пов'язані з виробництвом, транспортуванням, постачанням та використанням теплової енергії з метою забезпечення енергетичної безпеки України, підвищення енергоефективності функціонування систем теплопостачання, створення і удосконалення ринку теплової енергії та захисту прав споживачів та працівників сфери теплопостачання.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі основні терміни вживаються в такому значенні:

балансоутримувач (будинку, групи будинків, житлового комплексу) - власник відповідного майна або юридична особа, яка за договором з власником утримує на балансі відповідне майно і уклала договір купівлі-продажу теплової енергії з теплогенеруючою або теплопостачальною організацією, а також договори на надання житлово-комунальних послуг з кінцевими споживачами;

виробництво теплової енергії - господарська діяльність, пов'язана з перетворенням енергетичних ресурсів будь-якого походження, у тому числі альтернативних джерел енергії, на теплову енергію за допомогою технічних засобів з метою її продажу на підставі договору;

гарантований постачальник - вживається у значенні, визначеному Законом України "Про засади функціонування ринку природного газу";

група будинків (споруд) - два або більше будинків (споруд), які разом з тепловими мережами до місця установки приладу комерційного обліку теплової енергії мають одну балансову належність;

джерело теплової енергії - виробничий об'єкт, призначений для виробництва теплової енергії;

інвестиційна програма - комплекс заходів, затверджений в установленому порядку, для підвищення рівня надійності та забезпечення ефективної роботи систем централізованого теплопостачання, який містить зобов'язання суб'єкта господарювання у сфері централізованого теплопостачання щодо будівництва (реконструкції, модернізації) об'єктів у цій сфері, поліпшення якості послуг, з відповідними розрахунками та обґрунтуваннями, а також зазначенням джерел фінансування та графіка виконання;

когенераційна установка - комплекс обладнання, що працює у спосіб комбінованого виробництва електричної та теплової енергії або перетворює скидний енергетичний потенціал технологічних процесів в електричну та теплову енергію;

магістральна теплова мережа - комплекс трубопроводів і споруд, що забезпечують транспортування теплоносія від джерела теплової енергії до місцевої (розподільчої) теплової мережі;

місцева (розподільча) теплова мережа - сукупність енергетичних установок, обладнання і трубопроводів, яка забезпечує транспортування теплоносія від джерела теплової енергії, центрального теплового пункту або магістральної теплової мережі до теплового вводу споживача;

нормативний документ - норми, правила, інструкції та стандарти, прийняті та зареєстровані в порядку, встановленому законодавством, щодо забезпечення належного технічного стану теплових, тепловикористальних установок та мереж, їх експлуатації, проектування та будівництва;

об'єкти у сфері теплопостачання - теплогенеруючі станції чи установки, теплові електростанції, теплоелектроцентралі, котельні, когенераційні установки, теплові мережі, які призначені для виробництва і транспортування теплової енергії, а також об'єкти та споруди, основне і допоміжне обладнання, що використовуються для забезпечення безпечної та надійної експлуатації теплових мереж;

охоронна зона теплових мереж - землі вздовж теплових мереж для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодженню, а також для зменшення їх негативного впливу на людей, суміжні землі, природні об'єкти та довкілля;

постачання теплової енергії (теплопостачання) - господарська діяльність, пов'язана з наданням теплової енергії (теплоносія) споживачам за допомогою технічних засобів транспортування та розподілом теплової енергії на підставі договору;

поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків за інвестиційними програмами (далі - спеціальні рахунки) - рахунки суб'єктів господарювання у сфері централізованого теплопостачання, призначені для накопичення та використання коштів виключно для виконання інвестиційних програм у зазначеній сфері;

поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків з гарантованим постачальником природного газу (далі - рахунки із спеціальним режимом використання) - рахунки теплопостачальної організації, відкриті в уповноваженому банку і призначені для зарахування коштів, що вносяться споживачами теплової енергії, для виробництва якої повністю або частково використовується природний газ, що постачається гарантованим постачальником;

тариф (ціна) на теплову енергію - грошовий вираз витрат на виробництво, транспортування, постачання одиниці теплової енергії (1 Гкал) з урахуванням рентабельності виробництва, інвестиційної та інших складових, що визначаються згідно із методиками, розробленими національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг;

теплова установка - обладнання, пристрої, призначені для виробництва, перетворення та споживання теплової енергії;

тепловикористальна установка - комплекс обладнання (пристроїв), що використовує теплову енергію (теплоносій) для опалення, вентиляції, гарячого водопостачання, технологічних або комунально-побутових потреб;

теплогенеруюча установка - комплекс взаємопов'язаного обладнання, що виробляє теплову енергію, незалежно від місця його розташування;

теплоносій - рідка або газоподібна речовина, що циркулює у трубах або каналах і передає теплову енергію в системах теплопостачання, опалення, вентиляції та технологічних установках;

технологічний мінімум споживання природного газу - мінімальний рівень використання природного газу об'єктом у сфері теплопостачання, що забезпечує номінальне функціонування підприємства, недопущення виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і визначається за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України;

сфера теплопостачання - сфера діяльності з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії споживачам;

прилад комерційного обліку теплової енергії - засіб вимірювальної техніки, що має нормовані метрологічні характеристики і тип якого занесений до Державного реєстру засобів вимірювальної техніки, на основі показань якого визначається обсяг спожитої теплової енергії;

ринок теплової енергії - сфера обороту теплової енергії як товару, на який є попит і пропозиція;

система автономного теплопостачання - внутрішньобудинкова система опалення, яка використовується для теплозабезпечення окремого багатоквартирного будинку;

система децентралізованого теплопостачання - сукупність джерел теплової енергії потужністю від 1 до 3 Гкал/год., місцевих (розподільчих) теплових мереж;

система помірно-централізованого теплопостачання - сукупність джерел теплової енергії потужністю від 3 до 20 Гкал/год., магістральних та/або місцевих (розподільчих) теплових мереж;

система централізованого теплопостачання - сукупність джерел теплової енергії, магістральних та місцевих (розподільчих) теплових мереж, що об'єднані між собою та використовуються для теплозабезпечення споживача, населеного пункту, яка включає системи децентралізованого та помірно-централізованого теплопостачання;

споживач теплової енергії - фізична або юридична особа, яка використовує теплову енергію на підставі договору;

суб'єкти відносин у сфері теплопостачання - фізичні та юридичні особи незалежно від організаційно-правових форм та форми власності, які здійснюють виробництво, транспортування, постачання теплової енергії, теплосервісні організації, споживачі, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;

теплова енергія - товарна продукція, що виробляється на об'єктах сфери теплопостачання для опалення, підігріву питної води, інших господарських і технологічних потреб споживачів, призначена для купівлі-продажу;

енергоносії - органічне паливо, електроенергія, нетрадиційні та поновлювані види енергії, вторинні енергетичні ресурси;

теплогенеруюча організація - суб'єкт господарської діяльності, який має у своїй власності або користуванні теплогенеруюче обладнання та виробляє теплову енергію;

теплотранспортуюча організація - суб'єкт господарської діяльності, який здійснює транспортування теплової енергії;

теплостачальна організація - суб'єкт господарської діяльності з постачання споживачам теплової енергії;

теплосервісна організація - суб'єкт господарської діяльності з технічного обслуговування засобів виробництва, транспортування та споживання теплової енергії;

транспортування теплової енергії - господарська діяльність, пов'язана з передачею теплової енергії (теплоносія) за допомогою мереж на підставі договору;

уповноважений банк - визначений Кабінетом Міністрів України банк, що обслуговує поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків з гарантованим постачальником природного газу;

Стаття 2. Сфера дії Закону

Цей Закон регулює відносини, що виникають у зв'язку з виробництвом, транспортуванням, постачанням і використанням теплової енергії, державним наглядом (контролем) у сфері теплопостачання, експлуатацією теплоенергетичного обладнання та виконанням робіт на об'єктах у сфері теплопостачання суб'єктами господарської діяльності незалежно від форми власності.

Стаття 3. Законодавство у сфері теплопостачання

Відносини між суб'єктами діяльності у сфері теплопостачання регулюються цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 4. Норми, правила і стандарти у сфері теплопостачання

Проектування, будівництво, реконструкція, ремонт, експлуатація об'єктів теплопостачання, виробництво, постачання теплової енергії регламентуються нормативно-правовими актами, які є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами відносин у сфері теплопостачання.

Стаття 5. Особливості відносин у сфері теплопостачання

Регулювання відносин у сфері теплопостачання має особливості, визначені цим Законом. Ці особливості викликані такими об'єктивними умовами функціонування систем теплопостачання:

наявністю поділу господарської діяльності у сфері теплопостачання на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії;

існуванням різних технологій виробництва теплової енергії, у тому числі технологій комбінованого виробництва електричної і теплової енергії та з використанням нетрадиційних і поновлюваних джерел енергії;

централізованим теплопостачанням споживачів від теплоелектроцентралей і котелень, які входять до об'єднаної енергетичної системи України;

існуванням об'єктів теплопостачання різних форм власності;

суттєвою сезонною відмінністю режимів виробництва і споживання теплової енергії протягом року;

особливим статусом суб'єктів природних монополій, який мають деякі суб'єкти господарювання у сфері теплопостачання.

Розділ II. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Стаття 6. Принципи державної політики у сфері теплопостачання

Державна політика у сфері теплопостачання базується на принципах: забезпечення енергетичної безпеки держави;

державного управління і регулювання відносин у сфері теплопостачання;

оптимального поєднання систем централізованого та автономного теплопостачання відповідно до затверджених місцевими органами виконавчої влади схем теплопостачання з періодом перегляду п'ять років;

державної підтримки та стимулювання у сфері теплопостачання;

формування цінової та тарифної політики;

пріоритетного розвитку застосування технології комбінованого виробництва теплової та електричної енергії (когенерації) та використання вторинних енергетичних ресурсів, нетрадиційних і поновлювальних джерел енергії;

забезпечення захисту прав та інтересів споживачів;

взаємної відповідальності суб'єктів відносин у сфері теплопостачання за якісне постачання теплової енергії та своєчасну її оплату;

періодичного перегляду, удосконалення та техніко-економічної оптимізації схем теплопостачання, затверджуваних місцевими органами виконавчої влади;

додержання стандартів, правил і норм усіма суб'єктами відносин у сфері теплопостачання;

заборони обмеження енергопостачання об'єктів у сфері теплопостачання в опалювальний період нижче технологічного мінімуму споживання природного газу. У разі несплати або внесення не в повному обсязі плати за використаний природний газ та послуги з його транспортування газопостачальна організація має право обмежити споживання природного газу суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання, для яких тарифи встановлені на економічно обґрунтованому рівні, до технологічного мінімуму споживання;

створення умов для функціонування сфери теплопостачання на принципах самоокупності;

сприяння розвитку конкурентних відносин на ринку теплової енергії;
встановлення відповідальності суб'єктів тепlopостачання за порушення законодавства у сфері тепlopостачання;
підвищення екологічної безпеки систем тепlopостачання;
створення умов для впровадження енергозберігаючих технологій;
забезпечення впровадження засобів обліку і приладів регулювання споживання теплової енергії.

Стаття 7. Напрями розвитку систем тепlopостачання

Основними напрямками розвитку систем тепlopостачання є:

планування тепlopостачання, розроблення та реалізація схем тепlopостачання міст та інших населених пунктів України, строк дії яких має бути не менше 5 - 7 років на основі оптимального поєднання централізованих та автономних систем тепlopостачання;

впровадження когенераційних установок, у тому числі на базі діючих опалювальних котелень;

використання нетрадиційних і поновлюваних джерел енергії, у тому числі енергії сонця, вітру, біогазу, геотермальних вод, відходів виробництва;

впровадження високоефективного теплоенергетичного обладнання і матеріалів у новостворюваних та діючих системах тепlopостачання, зокрема, котлів з підвищеним коефіцієнтом корисної дії, утилізаторів тепла вихідних газів, малогабаритних теплообмінних апаратів, уніфікованих блочних палинкових пристроїв з автоматикою, приладів диспетчерського контролю та управління технологічними процесами;

зниження втрат під час транспортування теплової енергії в магістральних та місцевих (розподільчих) теплових мережах шляхом впровадження сучасних видів теплоізоляції;

підвищення строків експлуатації трубопроводів методами впровадження нових видів антикорозійних покриттів та засобів електрохімічного захисту, використання неметалевих трубопроводів;

впровадження попереджувальної діагностики (енергетичного обстеження) стану систем тепlopостачання у процесі експлуатації.

Стаття 8. Державна підтримка та стимулювання у сфері тепlopостачання

Державна підтримка у сфері тепlopостачання надається відповідно до обсягів коштів, передбачених законом про Державний бюджет України та місцевими бюджетами на відповідний рік, а також коштів на проведення науково-дослідних робіт з удосконалення систем тепlopостачання та енергозбереження.

У разі здійснення теплогенеруючими або тепlopостачальними організаціями заходів з енергозбереження, що привели до економії енергоносіїв при виробництві теплової енергії, до зменшення втрат при її транспортуванні та постачанні, орган виконавчої влади, який згідно з цим Законом регулює тарифи на теплову енергію, на три роки залишає тарифи на рівні, встановленому до

впровадження цих заходів. Якщо протягом строку окупності змінюються ціни на енергоносії, то відповідною мірою коригується рівень тарифу.

Розділ III. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Стаття 9. Засади державного управління у сфері теплопостачання

Завданнями державного управління у сфері теплопостачання є:

забезпечення надійності теплопостачання як одного з необхідних елементів безпеки людини;

створення механізмів функціонування ефективного ринку теплової енергії;

зменшення шкідливого впливу на довкілля;

створення умов для залучення інвестицій у розвиток та технічне оновлення систем теплопостачання.

Державне управління у сфері теплопостачання здійснюють:

на загальнодержавному рівні - Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади у межах своїх повноважень;

на місцевому рівні - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації.

Стаття 10. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері теплопостачання

До повноважень Кабінету Міністрів України належать:

розробка та реалізація державної політики у сфері теплопостачання;

координація діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади у сфері розробки державних (міждержавних, регіональних) цільових програм розвитку систем теплопостачання, довгострокового прогнозування споживання теплової енергії, нормативно-правових актів щодо формування цін на теплову енергію;

організація здійснення контролю та обліку в цій сфері;

визначення органів ліцензування;

вирішення інших питань у сфері теплопостачання відповідно до законів України.

Стаття 11. Повноваження центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства, належить:

забезпечення формування державної політики у сфері теплопостачання;

розроблення державних цільових програм розвитку систем теплопостачання і контроль за їх виконанням;

розроблення довгострокових прогнозних балансів споживання теплової енергії виходячи з потреб національної економіки, установ і організацій та населення;

розроблення науково обґрунтованих нормативів витрат та втрат енергоносіїв при виробництві, транспортуванні та постачанні теплової енергії;
установлення порядку ведення моніторингу у сфері теплопостачання;
координація діяльності місцевих органів виконавчої влади;
розроблення та внесення пропозицій щодо вдосконалення законодавства у сфері теплопостачання.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері житлово-комунального господарства, належить:
реалізація державної політики у сфері теплопостачання;
забезпечення моніторингу у сфері теплопостачання, а також використання результатів моніторингу для вдосконалення систем теплопостачання;

погодження схем теплопостачання населених пунктів з кількістю жителів більш як 20 тисяч осіб та регіональних програм модернізації систем теплопостачання.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади у межах своїх повноважень беруть участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері теплопостачання, формуванні державних цільових програм, довгострокового прогнозування споживання теплової енергії з погодженням цих розробок з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

Стаття 12. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій у сфері теплопостачання

До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій у сфері теплопостачання належать:

розроблення і реалізація місцевих програм та участь у розробленні і реалізації державних цільових програм у цій сфері;

погодження діяльності у сфері теплопостачання з органами місцевого самоврядування та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства;

забезпечення виконання правил і норм у сфері теплопостачання;

здійснення контролю за забезпеченням споживачів міст та інших населених пунктів тепловою енергією.

Стаття 13. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері теплопостачання

До основних повноважень органів місцевого самоврядування у сфері теплопостачання належать:

регулювання діяльності суб'єктів відносин у сфері теплопостачання в межах, віднесених до відання відповідних рад;

затвердження місцевих програм розвитку у сфері теплопостачання, участь у розробці та впровадженні державних і регіональних програм у цій сфері;

затвердження з урахуванням вимог законодавства у сфері теплопостачання проектів містобудівних програм, генеральних планів забудови населених пунктів, схем теплопостачання та іншої містобудівної документації;

здійснення контролю за забезпеченням споживачів тепловою енергією відповідно до нормативних вимог;

погодження на розміщення в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці нових або реконструкцію діючих об'єктів теплопостачання та сприяння розвитку систем теплопостачання на відповідній території;

встановлення для відповідної територіальної громади в порядку і межах, визначених законодавством, тарифів на теплову енергію, які надаються підприємствами та організаціями комунальної власності, крім тарифів на теплову енергію, що виробляється на установках комбінованого виробництва теплової і електричної енергії;

погодження інвестиційних програм стосовно об'єктів теплопостачання, що перебувають у комунальній власності, крім тих, що виробляють теплову енергію на теплоелектроцентралях, ТЕС, АЕС, когенераційних установках та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії;

сприяння провадженню інвестиційної діяльності у сфері теплопостачання.

Стаття 14. Державний нагляд (контроль) у сфері теплопостачання

Державний нагляд (контроль) у сфері теплопостачання здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) у галузі теплопостачання.

Предметом державного нагляду (контролю) у сфері теплопостачання є господарська діяльність, пов'язана з виробництвом, транспортуванням, постачанням та використанням теплової енергії в частині технічної експлуатації теплових, тепловикористальних установок і мереж, енергетичного обладнання суб'єктів відносин у сфері теплопостачання, випробування та ремонту зазначених установок і мереж, режимів споживання теплової енергії, а також виконання робіт з проектування теплових, тепловикористальних установок і мереж.

Способом здійснення державного нагляду (контролю) у сфері теплопостачання є проведення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) у галузі теплопостачання, відповідних обстежень, перевірок, оглядів, інспектування теплових, тепловикористальних установок і мереж, енергетичного обладнання суб'єктів відносин у сфері теплопостачання в порядку, визначеному Законом України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності".

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) у галузі теплопостачання, здійснює нагляд за тепловими, тепловикористальними установками та мережами суб'єктів відносин у сфері теплопостачання щодо додержання вимог нормативно-

правових актів, нормативних документів з питань технічного стану теплових, тепловикористальних установок та мереж, їх експлуатації, проектування, будівництва, підтвердження готовності до роботи, користування енергією у сфері теплопостачання.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) у галузі теплопостачання, під час здійснення державного енергетичного нагляду (контролю) має право:

вимагати від суб'єктів відносин у сфері теплопостачання усунення виявлених порушень вимог законодавства;

вимагати припинення дій, які перешкоджають здійсненню державного енергетичного нагляду (контролю);

видавати суб'єктам відносин у сфері теплопостачання обов'язкові для виконання розпорядження щодо усунення порушень вимог нормативно-правових актів, нормативних документів з питань технічного стану теплових, тепловикористальних установок та мереж, їх експлуатації, проектування та будівництва, користування енергією у сфері теплопостачання;

зупиняти експлуатацію теплових, тепловикористальних установок та мереж через їх незадовільний технічний стан та/або організацію їх експлуатації шляхом видання споживачам теплової енергії та суб'єктам у сфері теплопостачання вмотивованого письмового рішення керівника центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) у галузі теплопостачання, чи його заступника щодо неприпустимості продовження такої експлуатації. Підставою для такого зупинення є загроза життю або здоров'ю працівників і населення або наявність передумов для виникнення надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру;

одержувати на письмовий запит безоплатно відповідно до законодавства необхідні для виконання покладених на нього завдань інформацію, пояснення, довідки, документи, матеріали, відомості з питань, що виникають під час здійснення державного нагляду (контролю). Зазначений письмовий запит повинен містити вичерпний перелік інформації, пояснень, довідок тощо, які підлягають наданню у відповідь на запит, та посилання на нормативно-правові акти, з метою виконання яких здійснюється збір інформації;

приймати рішення про відбір зразків продукції (частин енергетичного обладнання тощо) для проведення експертизи;

застосовувати відповідно до цього Закону штрафні санкції до суб'єктів господарювання за порушення вимог законодавства у сфері теплопостачання;

надавати суб'єктам відносин у сфері теплопостачання консультативну допомогу з питань, що належать до його компетенції, та розглядати спірні питання, що виникають між суб'єктами у сфері теплопостачання та споживачами енергії;

фіксувати процес проведення заходу чи кожну окрему дію за допомогою засобів аудіо- та відеотехніки.

Інспектори з державного енергетичного нагляду мають право:

доступу в установленому законом порядку до теплових, тепловикористальних установок і мереж суб'єктів відносин у сфері теплопостачання;

одержувати безоплатно від суб'єктів відносин у сфері теплопостачання інформацію, необхідну для виконання покладених на них завдань відповідно до нормативно-правових актів;

видавати в межах своїх повноважень суб'єктам відносин у сфері теплопостачання обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень вимог нормативно-правових актів, нормативних документів з питань технічного стану теплових, тепловикористальних установок та мереж, їх експлуатації, проектування та будівництва, користування енергією у сфері теплопостачання;

видавати суб'єктам відносин у сфері теплопостачання приписи щодо приведення технічного стану теплових, тепловикористальних установок і мереж, засобів обліку, контролю та регулювання виробництва, постачання та споживання теплової енергії, організації їх експлуатації у відповідність із вимогами нормативних документів з питань експлуатації, проектування та будівництва енергообладнання і мереж у сфері теплопостачання;

вносити керівникам суб'єктів господарської діяльності або їх уповноваженим представникам подання про усунення від виконання обов'язків відповідальної за теплове господарство посадової особи теплотехнічного профілю, дії чи бездіяльність якої призвели до порушення вимог нормативно-правових актів, нормативних документів з питань експлуатації, проектування та будівництва енергообладнання і мереж у сфері теплопостачання або яка не пройшла в установленому порядку перевірку знань правил технічної експлуатації теплових установок і мереж;

вимагати від суб'єктів відносин у сфері теплопостачання додержання встановлених нормативно-правовими актами режимів постачання та споживання теплової енергії;

складати в установленому законом порядку протоколи про адміністративні правопорушення та розглядати справи про адміністративні правопорушення;

фіксувати процес проведення заходу чи кожен окрему дію за допомогою засобів аудіо- та відеотехніки.

Розділ IV. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Стаття 15. Засади державного регулювання діяльності у сфері теплопостачання

Основними завданнями державного регулювання діяльності у сфері теплопостачання є:

реалізація державної політики щодо функціонування ринку теплової енергії;

захист прав споживачів;

забезпечення рівних можливостей доступу суб'єктів відносин у сфері теплопостачання на ринок теплової енергії;

запобігання монополізації та створення умов для розвитку конкурентних відносин у сфері теплопостачання.

Державне регулювання діяльності у сфері теплопостачання провадиться у формі:

ліцензування певних видів господарської діяльності в цій сфері;

регулювання тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії з урахуванням змін цін на енергоносії та інших витрат;

здійснення контролю за діяльністю суб'єктів відносин у сфері теплопостачання та застосування відповідних санкцій за порушення ними умов і правил здійснення господарської діяльності у сфері теплопостачання.

Державне регулювання у сфері теплопостачання здійснюється:

Кабінетом Міністрів України;

Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, крім суб'єктів господарської діяльності з теплопостачання, що здійснюють комбіноване виробництво теплової і електричної енергії та/або використовують нетрадиційні чи поновлювані джерела енергії;

Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, для суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання, що здійснюють комбіноване виробництво теплової і електричної енергії та/або використовують нетрадиційні чи поновлювані джерела енергії;

Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями відповідно до закону.

Стаття 16. Повноваження національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, у сфері теплопостачання

До повноважень національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, при регулюванні господарської діяльності суб'єктів відносин у сфері теплопостачання, крім систем з теплоелектроцентралями, ТЕС, АЕС, іншими когенераційними установками та установками, що використовують нетрадиційні або поновлювані джерела енергії, належать:

розробка методик розрахунків тарифів на виробництво теплової енергії та плати за її транспортування та постачання;

забезпечення проведення єдиної тарифної політики у сфері теплопостачання;

ліцензування господарської діяльності з виробництва теплової енергії (крім діяльності з виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях, теплоелектростанціях, атомних електростанціях і когенераційних установках та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії), транспортування її магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими

мережами, постачання теплової енергії в обсягах, що перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами провадження господарської діяльності (ліцензійними умовами);

затвердження в установленому порядку ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва (крім виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях, теплоелектростанціях, атомних електростанціях і когенераційних установках та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії), транспортування і постачання теплової енергії та порядку контролю за їх додержанням;

розроблення методології (порядку) формування тарифів на теплову енергію у сфері теплопостачання для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках, ліцензування діяльності яких здійснюється Комісією";

встановлення тарифів на теплову енергію суб'єктам природних монополій у сфері теплопостачання, ліцензування діяльності яких здійснюється Комісією;

здійснення загального контролю за додержанням ліцензійних умов; розгляд справ про порушення ліцензійних умов і за результатами розгляду прийняття рішень у межах своїх повноважень;

захист прав споживачів;

інформування громадськості про свою роботу, здійснення у встановленому законодавством порядку видавничої діяльності у сфері теплопостачання.

Стаття 16¹. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій при регулюванні діяльності у сфері теплопостачання

До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій при регулюванні діяльності у сфері теплопостачання належать:

ліцензування господарської діяльності з виробництва теплової енергії (крім діяльності з виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях, теплоелектростанціях, атомних електростанціях і когенераційних установках та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії), транспортування її магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами, постачання теплової енергії в обсягах, що не перевищують рівень, який встановлюється умовами та правилами провадження господарської діяльності (ліцензійними умовами);

здійснення відповідно до своєї компетенції контролю за додержанням ліцензійних умов.

Стаття 17. Повноваження національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, у сфері теплопостачання

До повноважень національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, у сфері теплопостачання належать:

сприяння створенню конкурентного середовища в цій сфері;

встановлення та регулювання тарифів на теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, ТЕС, АЕС та когенераційних установках і установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії;

ліцензування певних видів господарської діяльності у сфері теплопостачання, якщо теплова енергія виробляється на теплоелектроцентралях, ТЕС, АЕС, когенераційних установках та установках з використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії;

здійснення контролю за додержанням ліцензійних умов у межах своїх повноважень;

розгляд справ про порушення ліцензійних умов і прийняття рішень у межах своїх повноважень.

Стаття 18. Антимонопольні обмеження

Суб'єктам господарської діяльності у сфері теплопостачання забороняється зловживати монопольним становищем у будь-якій формі.

Суб'єкти господарської діяльності, які здійснюють виробництво, постачання та транспортування теплової енергії і займають монопольне (домінуюче) положення на ринку теплової енергії, не можуть припиняти свою діяльність або зменшувати обсяг постачання теплової енергії з метою створення дефіциту теплової енергії, якщо необхідність такого обмеження не встановлена законодавством України.

Розділ V. ПРИНЦИПИ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Стаття 19. Основні принципи господарювання

Діяльність у сфері теплопостачання може здійснюватись суб'єктами господарської діяльності у сфері теплопостачання всіх організаційно-правових форм та форм власності, зокрема, на основі договорів оренди, підряду, концесії, лізингу та інших договорів.

Теплогенеруючі організації, які використовують різні технології виробництва теплової енергії, мають рівні права доступу на ринок теплової енергії.

Споживач або суб'єкт теплоспоживання має право вибрати (змінювати) теплопостачальну організацію, якщо це технічно можливо.

Теплогенеруюча організація має право постачати вироблену теплову енергію безпосередньо споживачу згідно з договором купівлі-продажу. У разі якщо така організація не є теплотранспортуючою, то теплотранспортуюча організація не має права відмовити теплогенеруючій організації у транспортуванні теплової енергії, якщо це дозволяють технічні можливості системи.

Теплотранспортуюча організація не має права відмовити споживачу теплової енергії у забезпеченні його тепловою енергією за наявності технічних можливостей на приєднання споживача до теплової мережі.

Споживач повинен щомісячно здійснювати оплату тепlopостачальній організації за фактично отриману теплову енергію.

Стаття 19¹. Порядок розрахунків за теплову енергію, для виробництва якої використовується природний газ, що постачається гарантованим постачальником

Оплата теплової енергії, для виробництва якої повністю або частково постачається природний газ гарантованим постачальником, здійснюється споживачами теплової енергії шляхом перерахування коштів на рахунки із спеціальним режимом використання, які відкривають тепlopостачальні організації в уповноваженому банку. Оплата теплової енергії шляхом перерахування коштів на інші рахунки забороняється.

Оплата споживачем теплової енергії шляхом перерахування коштів на рахунок із спеціальним режимом використання є обов'язковою умовою договору на постачання теплової енергії, укладеного між тепlopостачальною організацією та споживачем теплової енергії.

Кошти, що надійшли на рахунки із спеціальним режимом використання, перераховуються банками згідно з порядком розподілу коштів, затвердженим Кабінетом Міністрів України, виключно на рахунок:

- гарантованого постачальника;
- теплогенеруючої організації;
- тепlopостачальної організації;
- теплотранспортуючої організації.

Цим порядком також визначається механізм перерахування коштів такими організаціями для проведення розрахунків з гарантованим постачальником за весь обсяг спожитого природного газу.

На кошти, що перебувають на рахунках із спеціальним режимом використання, не може бути звернено стягнення за зобов'язаннями гарантованого постачальника, теплогенеруючих, тепlopостачальних та теплотранспортуючих організацій.

Операції на поточних рахунках із спеціальним режимом використання не підлягають зупиненню.

Стаття 20. Загальні засади формування тарифів на теплову енергію

Тарифи на теплову енергію повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих витрат на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії.

Тарифи на теплову енергію, реалізація якої здійснюється суб'єктами господарювання, що займають монопольне становище на ринку, є регульованими.

Тарифи на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, крім тарифів на виробництво теплової енергії для суб'єктів господарювання, що здійснюють комбіноване виробництво теплової і електричної енергії та/або використовують нетрадиційні та поновлювані джерела енергії, затверджуються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері

комунальних послуг, та органами місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законодавством.

Тариф на теплову енергію для споживача визначається як сума тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії.

Тарифи повинні враховувати повну собівартість теплової енергії і забезпечувати рівень рентабельності не нижче граничного рівня рентабельності, встановленого Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства.

У разі якщо тимчасово тариф на теплову енергію встановлено нижче її собівартості з урахуванням граничного рівня рентабельності, то орган, яким встановлено цей тариф, повинен передбачити механізми компенсації цієї різниці в порядку, встановленому законодавством.

Збитки теплоенергогенеруючих та теплопостачальних організацій внаслідок надання пільг з оплати за спожиту теплову енергію окремим категоріям споживачів повністю відшкодовуються за рахунок джерел фінансування, визначених законами України, які передбачають відповідні пільги.

Органи державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій зобов'язані прийняти рішення про зменшення встановленого ними тарифу на суму нецільового використання коштів у разі:

використання суб'єктом господарювання у сфері теплопостачання коштів на цілі та/або у розмірах, які не передбачені програмою технічного розвитку та/або інвестиційною програмою;

використання суб'єктом господарювання у сфері теплопостачання коштів на цілі та/або у розмірах, які не передбачені структурою тарифу.

Стаття 21. Конкурентні засади у сфері теплопостачання

Теплогенеруючим організаціям незалежно від організаційно-правових форм та форм власності надається право доступу до магістральних та місцевих теплових мереж за умови виконання технічних умов на приєднання. Суб'єкт господарювання, який здійснює діяльність з транспортування теплової енергії, зобов'язаний приєднати теплогенеруючу організацію, що має намір здійснювати діяльність з виробництва теплової енергії, після виконання технічних умов та укладання договору на приєднання до теплової мережі. Спори щодо обсягу робіт, зазначених у технічних умовах на приєднання, розглядаються відповідно до законодавства.

Якщо до магістральної або місцевої теплової мережі теплопостачальної організації приєднані дві або декілька теплогенеруючих організацій, то встановлення пріоритетності укладання договорів на закупівлю теплової енергії від них здійснюється на конкурентних засадах. Конкурс організує виконавчий орган міської або селищної ради в порядку, встановленому законодавством.

Якщо теплопостачальна організація має свої теплогенеруючі потужності, участь у конкурсі на закупівлю теплової енергії цієї організації є обов'язковою.

При збільшенні обсягів теплоспоживання місцеві органи виконавчої влади обирають проекти теплогенеруючих об'єктів, призначених для будівництва, відповідно до затвердженої у встановленому законодавством порядку схеми теплопостачання на конкурсних засадах.

Після будівництва та введення в експлуатацію такого об'єкта залучені на його будівництво кошти (банківські кредити, продаж облігацій, фінансовий лізинг, інвестиції, відсотки за користування цими коштами тощо) повертаються шляхом урахування в тарифі на виробництво (транспортування) теплової енергії інвестиційної складової, що діє протягом строку окупності капіталовкладень у створення цього об'єкта теплопостачання.

У разі якщо розрахунковий тариф з урахуванням залучених коштів перевищує граничну верхню величину тарифу, встановленого на відповідній території, то після закінчення строку окупності капіталовкладень тариф зменшується до рівня граничної верхньої величини.

Стаття 22. Умови зміни права власності та особливості правонаступництва зобов'язань у сфері теплопостачання

Якщо при централізованому теплопостачанні технологічні витрати теплової енергії або витрати палива теплогенеруючих, теплотранспортних, теплопостачальних організацій перевищують нормативний рівень, то це може стати підставою для розірвання існуючих договірних відносин з ними.

Зміна форми власності або перехід права власності на відповідні об'єкти з виробництва, постачання та транспортування теплової енергії, яка здійснюється в порядку, передбаченому законами України, не повинна призводити до погіршення умов та якості теплопостачання споживачам.

У разі якщо суб'єкту господарювання надано в користування (оренду, концесію, управління тощо) цілісний майновий комплекс (індивідуально визначене майно) з вироблення теплової енергії, такий суб'єкт стає правонаступником за борговими зобов'язаннями з оплати спожитих енергоносіїв та послуг з їх транспортування і постачання, що виникли у суб'єкта господарювання, який раніше використовував зазначене майно (володів або користувався ним).

Договори про постачання та транспортування енергоносіїв укладаються з правонаступниками реорганізованої теплопостачальної та/або теплогенеруючої організації виключно за умови погодження порядку погашення заборгованості з оплати спожитих енергоносіїв та послуг з їх транспортування і постачання за попередній період.

Учасник (засновник) теплопостачальної або теплогенеруючої організації у разі прийняття рішення про її ліквідацію забезпечує погашення боргу такої організації перед постачальниками енергоносіїв.

Стаття 23. Ліцензування діяльності у сфері теплопостачання

Господарська діяльність з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії підлягає ліцензуванню в порядку, встановленому законом.

Стаття 24. Права та основні обов'язки споживача теплової енергії

Споживач теплової енергії має право на:

вибір одного або декількох джерел теплової енергії чи теплопостачальних організацій, якщо це можливо за існуючими технічними умовами;

отримання інформації щодо якості теплопостачання, тарифів, цін, порядку оплати, режимів споживання теплової енергії;

відшкодування згідно із законодавством збитків, заподіяних внаслідок порушення його прав, у разі виконання ним своїх зобов'язань відповідно до договору;

приєднання до теплової мережі відповідно до нормативно-правових актів;

отримання обсягів теплової енергії згідно з параметрами відповідно до договорів та стандартів;

отримання перерахунку за спожиту теплову енергію з урахуванням здійсненого авансового платежу та показань приладів комерційного обліку теплової енергії протягом місяця після закінчення опалювального періоду.

Захист прав споживачів теплової енергії, а також механізм реалізації захисту цих прав регулюються цим Законом, Законом України "Про захист прав споживачів", іншими нормативно-правовими актами.

Основними обов'язками споживача теплової енергії є:

своєчасне укладання договору з теплопостачальною організацією на постачання теплової енергії;

додержання вимог договору та нормативно-правових актів;

забезпечення безпечної експлуатації систем теплоспоживання;

забезпечення безперешкодного доступу до власного теплового обладнання приладів комерційного обліку представникам теплогенеруючої чи теплопостачальної організації за умови пред'явлення відповідного посвідчення при виконанні службових обов'язків;

недопущення провадження будь-яких видів господарської діяльності в охоронних зонах теплових мереж без погодження з власником об'єкта теплопостачання.

Споживач теплової енергії несе відповідальність за порушення умов договору з теплопостачальною організацією, відповідних нормативно-правових актів та виконання приписів органів, уповноважених здійснювати державний нагляд за режимами споживання теплової енергії згідно із законом.

Стаття 25. Права та основні обов'язки теплогенеруючої, теплотранспортної та теплопостачальної організацій

Теплогенеруюча, теплотранспортна та теплопостачальна організації мають право:

укладати договори купівлі-продажу теплової енергії із споживачами;

на відшкодування збитків у разі наявності порушень у роботі теплового обладнання споживача, що призвели до перебоїв у технологічному процесі теплопостачання;

обмежувати або припиняти постачання теплової енергії споживачам після письмового попередження, надісланого не пізніше ніж за три робочі дні, в разі

заборгованості за спожиту теплову енергію в порядку, встановленому законодавством;

обмежувати або припиняти постачання теплової енергії споживачам у разі виникнення обставин непереборної сили, передбачених у договорі;

видавати дозволи та технічні умови на підключення споживачів до розподільчих теплових мереж;

отримувати від споживачів авансовий платіж, якщо це передбачено договором;

безперешкодного доступу до теплового обладнання та приладів комерційного обліку, що належать споживачу;

вимагати від суб'єктів господарської діяльності винесення споруд та інших об'єктів, зведених з порушенням вимог законодавства, за межі охоронних зон теплових мереж.

Теплопостачальні, теплотранспортні і теплогенеруючі організації зобов'язані:

при зміні тарифів на теплову енергію повідомляти споживача письмово або в засобах масової інформації в порядку, встановленому законодавством;

забезпечувати надійне постачання обсягів теплової енергії відповідно до умов договору та стандартів;

здійснювати перерахунок за спожиту теплову енергію із споживачами з урахуванням авансового платежу та показань приладів комерційного обліку теплової енергії протягом місяця після закінчення опалювального періоду.

Теплопостачальні організації, які здійснюють діяльність із постачання теплової енергії з використанням власних теплових мереж, зобов'язані забезпечити рівноправний доступ до цих мереж усіх суб'єктів господарської діяльності відповідно до укладених договорів.

У разі наявності технічної можливості теплопостачальні організації, що здійснюють постачання теплової енергії на закріпленій території, не мають права відмовити споживачу, який розташований на цій території, в укладенні договору.

У разі несвоєчасної сплати платежів за споживання теплової енергії споживач сплачує пеню за встановленими законодавством або договором розмірами.

У разі відмови споживача оплачувати споживання теплової енергії заборгованість стягується в судовому порядку.

Стаття 26. Проектування, будівництво, реконструкція та модернізація об'єктів теплопостачання

Проектування, будівництво, реконструкція об'єктів у сфері теплопостачання здійснюються на основі схем теплопостачання, державних будівельних норм та нормативно-правових актів на проведення будівельних робіт.

Проектування, будівництво, реконструкція об'єктів у сфері теплопостачання здійснюються спеціалізованими організаціями, які мають відповідні дозволи та ліцензії.

Реконструкція (розширення, технічне переоснащення), нове будівництво та модернізація теплогенеруючих об'єктів і теплових мереж здійснюються на основі оптимального поєднання централізованого та автономного теплопостачання.

Фінансування капітального будівництва, реконструкції та обслуговування об'єктів у сфері теплопостачання, призначених для спільних потреб теплогенеруючої організації та підприємств інших галузей, проводиться за рахунок замовників. Замовником можуть бути власники зазначених об'єктів або уповноважені ними особи.

У разі спорудження або реконструкції будівель, доріг, мостів та інших об'єктів роботи, пов'язані з упорядкуванням, перенесенням повітряних і підземних теплових мереж та інших об'єктів теплопостачання, виконуються замовниками будівництва або реконструкції відповідно до затвердженої проектно-кошторисної документації та вимог відповідних нормативів, а також під контролем власників споруд або теплових мереж.

Оснащення об'єктів будівництва та теплопостачання за рахунок бюджетних коштів здійснюється на тендерних засадах.

Стаття 26¹. Інвестиційна діяльність у сфері теплопостачання

Інвестиційні програми розробляються суб'єктами господарювання у сфері теплопостачання.

Порядок розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання встановлюється спільним рішенням центрального органу виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства, центрального органу виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності та національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг.

Суб'єкти господарювання у сфері теплопостачання для проведення в установленому законодавством порядку розрахунків за інвестиційними програмами відкривають спеціальні рахунки.

На зазначені рахунки суб'єкти господарювання перераховують кошти в обсязі, передбаченому в установлених тарифах для виконання інвестиційних програм у сфері теплопостачання.

Порядок зарахування коштів на спеціальний рахунок, використання зазначених коштів і здійснення контролю за їх витрачанням встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Суб'єкти господарювання у сфері теплопостачання - власники спеціальних рахунків зобов'язані використовувати кошти, що перебувають на таких рахунках, виключно для виконання інвестиційних програм. Використання зазначених коштів у будь-яких інших цілях забороняється.

Порядок контролю за реалізацією інвестиційних програм у сфері теплопостачання, а також граничний рівень вартості інвестицій, які можуть залучатися за інвестиційними програмами, що включаються при розрахунку економічно обґрунтованих витрат, та граничний термін дії інвестиційних

програм до моменту повного погашення зобов'язань за ними встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 27. Охорона навколишнього середовища

Суб'єкти у сфері теплопостачання повинні дотримуватися вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, нести відповідальність за його порушення і здійснювати технічні та організаційні заходи, спрямовані на зменшення шкідливого впливу об'єктів у сфері теплопостачання на навколишнє природне середовище.

У разі порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища рішення про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) чи припинення діяльності суб'єктів відносин у сфері теплопостачання приймають органи місцевого самоврядування і спеціально уповноважені органи виконавчої влади у межах своїх повноважень з урахуванням прав споживачів теплової енергії.

Для забезпечення безпеки населення, що мешкає в районі розташування об'єктів теплопостачання, встановлюються охоронні зони, розміри та порядок використання яких визначаються нормативно-правовими актами і проектами цих об'єктів, затвердженими у встановленому законодавством порядку.

Усі види господарської діяльності в охоронних зонах можуть провадитися тільки за погодженням з власником об'єкта теплопостачання або уповноваженим ним органом.

Стаття 28. Постачання теплової енергії в умовах обмеження в постачанні енергоносіїв та введення надзвичайного стану і особливого періоду

Суб'єкти господарської діяльності, які уклали договори на постачання енергоносіїв з теплогенеруючими або теплопостачальними організаціями, в разі обмеження об'ємів постачання енергоносіїв повинні письмово попередити місцеві органи виконавчої влади не пізніше як за 24 години до введення обмежень, при цьому повинні бути вказані терміни та обсяги обмежень. Обсяги обмежень не повинні призвести до зупинки теплогенеруючого обладнання.

У разі якщо незаплановані обмеження постачання енергоносіїв призвели до аварійного пошкодження в системі теплопостачання, відшкодування наслідків аварії здійснюється в установленому законом порядку за рахунок організації - постачальника енергоносія.

У разі введення надзвичайного стану та особливого періоду відповідно до законів України "Про надзвичайний стан", "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" теплогенеруючі та теплопостачальні організації, які розташовані у місцевості, на якій введено особливий період або надзвичайний стан, зобов'язані виконувати розпорядження органів, які здійснюють заходи надзвичайного стану або особливого періоду на відповідній території, щодо постачання теплової енергії споживачам незалежно від договору.

Стаття 29. Особливості умов праці у сфері теплопостачання

Суб'єкти у сфері теплопостачання зобов'язані забезпечувати комплектування робочих місць висококваліфікованими кадрами, підвищувати їх кваліфікацію, гарантувати соціальний захист.

Працівники, які забезпечують технологічні процеси у сфері теплопостачання, зобов'язані проходити спеціальну підготовку і атестацію згідно з законодавством. Атестація персоналу проводиться за рахунок коштів теплогенеруючої або теплопостачальної організації. Допуск до роботи працівників, які не пройшли відповідної підготовки, забороняється.

Працівникам основних професій, зайнятим у теплогенеруючих та теплопостачальних організаціях, може встановлюватися надбавка до тарифної ставки чи посадового окладу за безперервний стаж роботи у сфері теплопостачання у порядку, що затверджується Кабінетом Міністрів України, з віднесенням витрат на валові витрати виробництва та обігу.

Персонал теплогенеруючих енергетичних установок, який перебуває в зоні впливу теплового і електромагнітного випромінювання, а також інших шкідливих факторів, підлягає спеціальному медичному обстеженню та обов'язковому страхуванню за рахунок коштів підприємств. Перелік таких спеціальностей і посад затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства, і погоджується з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони праці.

Стаття 30. Страйки на об'єктах у сфері теплопостачання

Страйки на об'єктах у сфері теплопостачання забороняються у випадках, коли вони можуть призвести до порушення стабільності теплопостачання споживачів в опалювальний період.

Розділ VI. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Стаття 31. Штрафні санкції, що застосовуються до суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері теплопостачання

Уповноважені органи застосовують до суб'єктів господарювання штрафні санкції:

1) за неподання передбаченої законом інформації уповноваженим державним органам або подання завідомо недостовірної інформації - у розмірі до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за невиконання (ухилення від виконання) або несвоєчасне виконання рішень чи приписів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері енергозбереження, або центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) у галузі теплопостачання, або національної комісії, що здійснює державне

регулювання у сфері енергетики, - у розмірі до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) за перешкоджання або недопущення до систем теплопостачання та теплоспоживання працівників органу державного нагляду або представників теплогенеруючих (теплопостачальних) організацій при виконанні ними службових обов'язків - у розмірі до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) за порушення ліцензійних умов або діяльність з простроченою ліцензією - до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

5) за необґрунтоване застосування тарифів на виробництво теплової енергії та її транспортування чи постачання або завищення нарахування плати за фактично відпущену теплову енергію споживачу (покупцю) - у розмірі до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

6) за постачання теплової енергії, параметри якої не відповідають державним стандартам, затвердженим нормативам на теплову енергію, умовам договору купівлі-продажу, що зафіксовано представниками теплопостачальної (теплогенеруючої) організації та споживача у відповідному акті, - у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; після трьох таких порушень постачальник теплової енергії сплачує штраф як за порушення ліцензійних умов;

7) за самовільне (несанкціоноване) від'єднання споживача від теплової мережі теплопостачальної (теплогенеруючої) організації до закінчення строку дії договору купівлі-продажу теплової енергії - у розмірі до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

8) за водорозбір з систем опалення через крани та інші пристрої; самовільне підключення до систем опалення без укладання договору купівлі-продажу теплової енергії; роботу з пошкодженими пломбами на приладах комерційного обліку теплової енергії або їх роботу з простроченим строком метрологічної повірки - у розмірі до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

9) за неприєднання власниками теплових мереж до теплової мережі теплогенеруючої установки або споживача теплової енергії, які розташовані на території, закріпленій за власниками в разі виконання ними умов на приєднання, - у розмірі до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

10) за порушення вимог нормативно-правових актів та/або нормативних документів щодо забезпечення належного технічного стану теплових, тепловикористальних установок та мереж, а також їх експлуатації - у розмірі від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідальність за порушення інших вимог цього Закону, у тому числі за порушення безперебійного постачання теплової енергії, не пов'язане з дією обставин непереборної сили, що завдало споживачу матеріальних збитків при виконанні ним договірних зобов'язань, визначається згідно із законом.

Справи про накладання штрафів за порушення, визначені цією статтею, розглядаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну

політику у сфері нагляду (контролю) в галузі теплопостачання, та органами державного регулювання в межах їх компетенції.

Суми штрафів, що накладаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в галузі теплопостачання, та органами державного регулювання, перераховуються до Державного бюджету України.

Суб'єкт господарювання повинен сплатити штраф у п'ятнадцятиденний термін із дня отримання постанови про його накладання.

У разі несплати штрафу в зазначений строк він стягується в судовому порядку.

Рішення про накладання штрафу в справах про порушення, передбачені цим Законом, може бути оскаржено в суді.

Штрафні санкції, передбачені частиною першою цієї статті, застосовуються в установленому Кабінетом Міністрів України порядку.

Розділ VII. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

Стаття 32. Міжнародне співробітництво у сфері теплопостачання

Суб'єкти діяльності у сфері теплопостачання беруть участь у міжнародному науково-технічному, зовнішньоекономічному, інформаційному та інших формах міжнародного співробітництва відповідно до державних цільових програм, міжнародних договорів України та законодавства України.

Стаття 33. Міжнародні договори України у сфері теплопостачання

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються правила міжнародного договору України.

Розділ VIII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Внести зміни до таких законів України:

1) у статті 17 Закону України "Про електроенергетику" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., N 1, ст. 1; 2000 р., N 38, ст. 319):

перше речення частини п'ятої викласти в такій редакції: "Формування цін на електричну енергію, вироблену на теплоелектроцентралях та інших установках з комбінованим виробництвом електричної і теплової енергії, здійснюється з урахуванням тарифів на теплову енергію";

частину шосту викласти в такій редакції:

"Регулювання тарифів на теплову енергію, вироблену на теплоелектроцентралях, інших установках з комбінованим виробництвом електричної і теплової енергії, здійснюється Національною комісією регулювання електроенергетики України";

2) статтю 9 Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., N 36, ст. 299, N 45, ст. 377; 2001 р., N 11, ст. 45, N 16, ст. 76, N 22, ст. 105; 2002 р., N 6, ст. 39, N 7, ст. 50, N 17, ст. 121, N 20, ст. 134, N 30, ст. 207, N 31, ст. 214; 2003 р., N 13, ст. 92, N 23, ст. 145, N 36, ст. 276; 2004 р., N 12, ст. 155, N 13, ст. 180, N 15, ст. 228, N 38, ст. 468, N 50, ст. 537; 2005 р., N 4, ст. 106, N 5, ст. 114, N 6, ст. 138, N 9, ст. 183, NN 17, 18 - 19, ст. 267) доповнити пунктом 73 такого змісту:

"73) виробництво теплової енергії, транспортування її магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії".

3. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом та забезпечити розробку нормативно-правових актів, що впливають із цього Закону;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України

В. ЮЩЕНКО

**м. Київ
2 червня 2005 року
N 2633-IV**

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про альтернативні джерела енергії

Цей Закон визначає правові, економічні, екологічні та організаційні засади використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширенню їх використання у паливно-енергетичному комплексі.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:
альтернативні джерела енергії - відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, енергія хвиль та припливів,

гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів;

альтернативна енергетика - сфера енергетики, що забезпечує вироблення електричної, теплової та механічної енергії з альтернативних джерел енергії;

енергія, вироблена з альтернативних джерел, - електрична, тепла та механічна енергія, яка виробляється на об'єктах альтернативної енергетики і може виступати товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу;

об'єкти альтернативної енергетики - енергогенеруюче та інше обладнання, що виробляє енергію за рахунок використання альтернативних джерел енергії, частка яких становить не менш як 50 відсотків від встановленої потужності всіх задіяних на об'єкті джерел енергії;

сфера альтернативних джерел енергії - галузь діяльності, що пов'язана з використанням альтернативних джерел енергії для виробництва, постачання, транспортування, зберігання, передачі та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел.

Стаття 2. Законодавство України про альтернативні джерела енергії

Законодавство України про альтернативні джерела енергії базується на Конституції України і складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини у цій сфері.

Стаття 3. Основні засади державної політики у сфері альтернативних джерел енергії

Основними засадами державної політики у сфері альтернативних джерел енергії є:

нарощування обсягів виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, з метою економного витрачання традиційних паливно-енергетичних ресурсів та зменшення залежності України від їх імпорту шляхом реструктуризації виробництва і раціонального споживання енергії за рахунок збільшення частки енергії, виробленої з альтернативних джерел;

додержання екологічної безпеки за рахунок зменшення негативного впливу на стан довкілля при створенні та експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні та споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел;

додержання безпеки для здоров'я людини на об'єктах альтернативної енергетики на всіх етапах виробництва, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні та споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел;

науково-технічне забезпечення розвитку альтернативної енергетики, популяризація та впровадження науково-технічних досягнень у цій сфері, підготовка відповідних фахівців у вищих та середніх навчальних закладах;

додержання законодавства всіма суб'єктами відносин, пов'язаних з виробництвом, збереженням, транспортуванням, постачанням, передачею і споживанням енергії, виробленої з альтернативних джерел;

додержання умов раціонального споживання та економії енергії, виробленої з альтернативних джерел;

залучення вітчизняних та іноземних інвестицій і підтримка підприємництва у сфері альтернативних джерел енергії, в тому числі шляхом розробки і здійснення загальнодержавних і місцевих програм розвитку альтернативної енергетики.

Розділ II. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Стаття 4. Державне управління у сфері альтернативних джерел енергії

Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у сфері альтернативних джерел енергії та здійснює законодавче регулювання відносин у ній.

Кабінет Міністрів України та інші уповноважені органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом, реалізують державну політику в галузі альтернативних джерел енергії та здійснюють управління нею.

Державне управління у сфері альтернативних джерел енергії передбачає:

розроблення загальнодержавних, галузевих та місцевих програм у сфері альтернативних джерел енергії, а також їх наукове, науково-технічне та фінансово-економічне супроводження, розробку і виконання завдань відповідних загальнодержавних цільових наукових та науково-технічних програм;

розроблення та прийняття органами виконавчої влади в межах їх компетенції нормативно-правових актів, державних норм, правил і стандартів, методичних документів щодо використання альтернативних джерел енергії;

координацію та узгодження галузевих і місцевих програм у сфері альтернативних джерел енергії із загальнодержавними програмами;

здійснення контролю за додержанням вимог законодавства у сфері альтернативних джерел енергії та за виконанням загальнодержавних програм у цій сфері.

Стаття 5. Державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії

Державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії здійснює Кабінет Міністрів України чи за його дорученням спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у відповідній сфері в порядку, визначеному законодавством.

Державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії здійснюється шляхом:

розроблення, затвердження та запровадження норм, правил і стандартів виробництва, передачі, транспортування, постачання, зберігання і споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел;

нагляду та контролю за безпечним виконанням робіт на об'єктах альтернативної енергетики незалежно від їх форми власності, безпечною експлуатацією енергогенеруючого обладнання та за режимами передачі і споживання енергії;

нагляду та контролю за додержанням вимог технічної експлуатації на об'єктах альтернативної енергетики незалежно від їх форми власності, технічної експлуатації енергетичного обладнання об'єктів, підключених до об'єднаної енергетичної системи України;

встановлення тарифів на електричну енергію, вироблену на об'єктах альтернативної енергетики, а також на теплову енергію, видобуту з альтернативних джерел;

всебічного заохочення і підтримки науково-дослідницьких, дослідно-конструкторських робіт, діяльності винахідників і раціоналізаторів, спрямованих на розвиток виробництва та використання альтернативних джерел енергії.

Монопольна діяльність у сфері альтернативних джерел енергії регулюється відповідно до законодавства.

Стаття 6. Організаційне забезпечення діяльності у сфері альтернативних джерел енергії

Організаційне забезпечення діяльності у сфері альтернативних джерел енергії включає:

визначення джерел і напрямів фінансування заходів у сфері альтернативних джерел енергії;

підключення підприємствами електричних мереж (енергопостачальних компаній) об'єктів усіх форм власності, що виробляють енергію з альтернативних джерел, до об'єднаної енергетичної системи України;

створення бази статистичних даних про ресурси альтернативних джерел енергії;

підтвердження відповідності енергогенеруючих об'єктів об'єктам альтернативної енергетики.

Стаття 7. Стандартизація у сфері альтернативних джерел енергії

Метою стандартизації у сфері альтернативних джерел енергії є розроблення нормативних документів для забезпечення на об'єктах альтернативної енергетики:

додержання вимог екологічного законодавства щодо забезпечення охорони довкілля, захисту життя і здоров'я людей;

застосування обладнання належної якості;

додержання санітарно-гігієнічних вимог та правил;

додержання вимог та виконання правил безпеки праці і здоров'я людини відповідно до законодавства.

Стаття 8. Фінансування заходів у сфері альтернативних джерел енергії

Фінансування заходів у сфері альтернативних джерел енергії здійснюється як за рахунок коштів, передбачених в оптових тарифах на електроенергію та тарифах на теплову енергію, шляхом впровадження спеціальної цільової надбавки до тарифу, визначеної законом, так і за рахунок коштів підприємств, установ, організацій, коштів державного та місцевого бюджетів, добровільних внесків та інших коштів, не заборонених законодавством.

Порядок формування фонду цільового фінансування зазначених заходів і здійснення контролю за цільовим використанням цих коштів встановлює Кабінет Міністрів України.

Стаття 9. Стимулювання виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел

Стимулювання виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, здійснюється відповідно до законодавства шляхом:

застосування економічних важелів і стимулів, передбачених законодавством про енергозбереження та охорону довкілля, з метою розширення використання альтернативних джерел енергії;

створення сприятливих економічних умов для спорудження об'єктів альтернативної енергетики.

Для підтвердження походження електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, суб'єкту господарської діяльності - виробнику електричної енергії з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - виробленої лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями) на його запит орган, уповноважений Кабінетом Міністрів України, видає гарантію походження електричної енергії.

Порядок видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарської діяльності, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - виробленої лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розділ III. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Стаття 10. Особливості використання альтернативних джерел енергії

Використання альтернативних джерел енергії має особливості, зокрема зумовлені природними умовами, а саме:

залежністю від атмосферних та інших умов довкілля;

наявністю водних ресурсів малих річок, необхідних для роботи гідроенергетичного обладнання;

наявністю біомаси, кількість якої залежить від обсягів щорічних урожаїв;

наявністю геотермальних джерел та свердловин, придатних для виробництва та використання геотермальної енергії;

наявністю теплових викидів, обсяги яких залежать від функціонування підприємств промисловості;
періодичністю природних циклів, внаслідок чого виникає незбалансованість виробництва енергії;
необхідністю узгодження та збалансування періодичності передачі обсягів енергії, виробленої з альтернативних джерел, зокрема передачі електричної енергії в об'єднану енергетичну систему України.

Стаття 11. Порядок експлуатації альтернативних джерел енергії

Експлуатація альтернативних джерел енергії на об'єктах альтернативної енергетики провадиться за умов:

безпечного проведення робіт, здійснення, державного нагляду за режимами споживання енергії;

енергетичної безпеки, що гарантує технічне та економічне задоволення періодичних, поточних і перспективних потреб споживачів енергії;

виконання технологічних вимог щодо виробництва, акумулювання, передачі, постачання та споживання енергії;

додержання єдиних державних норм, правил і стандартів усіма суб'єктами відносин, пов'язаних з будівництвом (створенням), експлуатацією, виведенням з експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, систем диспетчерського (оперативно-технологічного) управління;

додержання правил експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, що регламентуються нормативно-правовими актами, обов'язковими для виконання всіма суб'єктами підприємницької діяльності.

Порядок експлуатації альтернативних джерел енергії встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 12. Протиаварійний захист та екологічна безпека при використанні альтернативних джерел енергії

Протиаварійний захист та забезпечення екологічної безпеки при використанні альтернативних джерел енергії здійснюються шляхом:

запобігання аварійним ситуаціям і ліквідації їх наслідків на об'єктах альтернативної енергетики за рахунок додержання вимог та правил, встановлених відповідно до державних стандартів;

створення умов для розвитку, підвищення технічного рівня, безпечної експлуатації та охорони об'єктів альтернативної енергетики згідно із законодавством;

підтримки необхідного балансу потужності та якості енергії, виробленої з альтернативних джерел, для забезпечення надійного і безаварійного функціонування з об'єднаною енергетичною системою України;

здійснення нагляду за впровадженням нових систем протиаварійної автоматики та захисту об'єктів альтернативної енергетики, а також засобів зв'язку і диспетчерського (оперативно-технологічного) управління з енергетичними мережами України;

здійснення нагляду за експлуатацією систем протиаварійної автоматики та захисту об'єктів альтернативної енергетики від несанкціонованого втручання.

Стаття 13. Державний нагляд у сфері альтернативних джерел енергії

Державний нагляд у сфері альтернативних джерел енергії здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у відповідній сфері та інші органи у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Відповідальність за порушення законодавства про використання альтернативних джерел енергії

Порушення законодавства про використання альтернативних джерел енергії тягне за собою відповідальність згідно із законами.

Розділ IV. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Стаття 15. Участь України у міжнародному співробітництві у сфері альтернативних джерел енергії

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сфері виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

Якщо міжнародним договором України, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ V. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:

розробити фінансовий механізм стимулювання розвитку альтернативної енергетики і подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо законодавчого забезпечення такого механізму;

підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

забезпечити перегляд міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України

Л. КУЧМА

**м. Київ
20 лютого 2003 року
N 555-IV**

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про альтернативні види палива

Цей Закон визначає правові, соціальні, економічні, екологічні та організаційні засади виробництва (видобутку) і використання альтернативних видів палива, а також стимулювання збільшення частки їх використання до 20 відсотків від загального обсягу споживання палива в Україні до 2020 року.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі нижченаведені терміни вживаються у такому значенні:

альтернативні види палива - тверде, рідке та газове паливо, яке є альтернативою відповідним традиційним видам палива і яке виробляється (видобувається) з нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини;

відходи - шлаки та відходи промисловості, сільського господарства, комунально-побутових та інших підприємств, які можуть бути джерелом або сировиною для видобутку чи виробництва альтернативних видів палива;

нетрадиційні джерела та види енергетичної сировини - сировина рослинного походження, відходи, тверді горючі речовини, інші природні і штучні джерела та види енергетичної сировини, у тому числі нафтові, газові, газоконденсатні і нафтогазоконденсатні вичерпані, непромислового значення та техногенні родовища, важкі сорти нафти, природні бітуми, газонасичені води, газогідрати тощо, виробництво (видобуток) і переробка яких потребує застосування новітніх технологій і які не використовуються для виробництва (видобутку) традиційних видів палива;

споживачі альтернативних видів палива - фізичні та юридичні особи, які використовують технічні засоби, у тому числі двигуни внутрішнього згорання, котельні агрегати, печі, інші енергетичні агрегати, установки та машини, що працюють повністю або частково на альтернативних видах палива;

сфера альтернативних видів палива - сфера діяльності, пов'язана з виробництвом (видобутком), транспортуванням, зберіганням та споживанням альтернативних видів палива;

біологічні види палива (біопаливо) - тверде, рідке та газове паливо, виготовлене з біологічно відновлювальної сировини (біомаси), яке може використовуватися як паливо або компонент інших видів палива;

біокомпонент - біопаливо, що використовується як компонент інших видів палива;

біомаса - біологічно відновлювальна речовина органічного походження, що зазнає біологічного розкладу (відходи сільського господарства (рослинництва і тваринництва), лісового господарства та технологічно пов'язаних з ним галузей промисловості, а також органічна частина промислових та побутових відходів);

біоетанол - спирт етиловий зневоджений, виготовлений з біомаси або спирту етилового - сирцю для використання як біопалива;

біобутанол - спирт бутиловий, виготовлений з біомаси, що використовується як біопаливо або біокомпонент;

біодизельне паливо (біодизель) - метилові та/або етилові етери вищих органічних кислот, отриманих з рослинних олій або тваринних жирів, що використовуються як біопаливо або біокомпонент;

біогаз - газ, отриманий з біомаси, що використовується як паливо;

біоводень - водень, отриманий з біомаси і є одним з видів біогазу;

виробник біопалива - суб'єкт господарської діяльності, що безпосередньо виробляє біопаливо з біомаси;

добавки на основі біоетанолу - біокомпоненти моторного палива, отримані шляхом синтезу із застосуванням біоетанолу або змішуванням біоетанолу з органічними сполуками та паливом, одержаними з вуглеводневої сировини, в яких вміст біоетанолу відповідає вимогам нормативних документів та які належать до біопалива;

рідке паливо з біомаси - біопаливо дизельне, біоетанол, біобутанол, чиста олія та інші синтетичні палива, виготовлені з біомаси;

синтетичні біопалива - синтетичні вуглеводні та суміші синтетичних вуглеводнів, виготовлені з біомаси;

тверде біопаливо - тверда біомаса, що використовується як котельно-пічне паливо, у тому числі дрова, торф, тирса, тріска, солома, інші сільськогосподарські відходи, гранули та брикети, вироблені з біомаси, деревне вугілля та вуглиста речовина.

Стаття 2. Основні принципи державної політики у сфері альтернативних видів палива

Основними принципами державної політики у сфері альтернативних видів палива є:

сприяння розробці та раціональному використанню нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини для виробництва (видобутку) альтернативних видів палива з метою економії паливно-енергетичних ресурсів та зменшення залежності України від їх імпорту;

поетапне збільшення нормативно визначеної частки виробництва і застосування біопалива та сумішевого палива моторного. Вміст біоетанолу в бензинах моторних, що виробляються та/або реалізуються на території України, становитиме:

у 2013 році - рекомендований вміст не менш як 5 відсотків (об'ємних);

у 2014 - 2015 роках - обов'язковий вміст не менш як 5 відсотків (об'ємних);

з 2016 року - обов'язковий вміст не менш як 7 відсотків (об'ємних);

зменшення негативного впливу на стан довкілля за рахунок використання як сировини для виробництва альтернативних видів палива відходів різного роду діяльності, додержання екологічної безпеки виробництва (видобутку), транспортування, зберігання та споживання альтернативних видів палива;

підтримка розвитку науково-технічної бази виробництва (видобутку) альтернативних видів палива, пропаганда науково-технічних досягнень у цій сфері;

підтримка підприємництва у сфері альтернативних видів палива на основі державного захисту інтересів підприємця;

пропаганда серед населення економічних, екологічних, соціальних та інших переваг виробництва (видобутку) і споживання альтернативних видів палива;

розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва, широке використання можливостей світової науки і техніки у сфері альтернативних видів палива;

запобігання штучному створенню монополій на ринку альтернативних видів палива, а у разі визнання в установленому законодавством порядку природних монополій здійснення контролю за їх діяльністю, недопущення зловживань монополієм становитиме та обмеження монополізму, якщо необхідність такого обмеження не встановлена законодавством.

Розділ II. ОЗНАКИ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ПАЛИВА. ЙОГО СПОЖИВАЧІВ, ПОРЯДОК ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Стаття 3. Ознаки альтернативних видів палива

Паливо визначається альтернативним, якщо воно:

повністю виготовлене (видобуте) з нетрадиційних та поновлювальних джерел і видів енергетичної сировини (включаючи біомасу) або є сумішшю традиційного палива з альтернативним, вміст якого має відповідати технічним нормативам моторного палива;

виготовлене (видобуте) з нафтових, газових, нафтогазоконденсатних родовищ непромислового значення, вичерпаних родовищ, з важких сортів нафти тощо і за своїми ознаками відрізняється від вимог до традиційного виду палива. Якщо таке паливо за своїми ознаками відповідає вимогам до традиційного виду палива, дія цього Закону поширюється тільки на його виробництво (видобуток) і не поширюється на споживачів палива;

нормативи екологічної безпеки і наслідки застосування альтернативних видів палива для довкілля і здоров'я людини відповідають вимогам, встановленим законодавством України для традиційних видів палива.

Стаття 4. Альтернативні види рідкого палива

До альтернативних видів рідкого палива належать:

горючі рідини, одержані під час переробки твердих видів палива (вугілля, торфу, сланців);

спирти (біоетанол, біобутанол) та отримані на їх основі синтетичні продукти, що можуть використовуватись як паливо або компоненти палива (добавки на основі біоетанолу та біобутанолу), олії, інші види рідкого палива з біомаси (у тому числі біодизель);

горючі рідини, одержані з промислових відходів, у тому числі газових викидів, стічних вод, виливів та інших відходів промислового виробництва;

паливо, одержане з нафти і газового конденсату нафтових, газових та газоконденсатних родовищ непромислового значення та вичерпаних родовищ, з важких сортів нафти та природних бітумів, якщо це паливо не належить до традиційного виду.

Стаття 5. Альтернативні види газового палива

До альтернативних видів газового палива належать:

газ (метан) вугільних родовищ, а також газ, одержаний у процесі підземної газифікації та підземного спалювання вугільних пластів;

газ, одержаний під час переробки твердого палива (кам'яне та буре вугілля, горючі сланці, торф), природних бітумів, важкої нафти;

газ, що міститься у водоносних пластах нафтогазових басейнів з аномально високим пластовим тиском, в інших підземних газонасичених водах, а також у газонасичених водоймищах і болотах;

газ, одержаний з природних газових гідратів, та підгідратний газ;

біогаз, звалищний, генераторний газ у будь-якому стані, біоводень, інше газове паливо, одержане з біомаси; газ у будь-якому стані, одержаний під час переробки твердого палива (кам'яне та буре вугілля, горючі сланці, торф), природних бітумів, важкої нафти, нафтової сировини;

газ, одержаний з промислових відходів (газових викидів, стічних вод промислової каналізації, вентиляційних викидів, відходів вугільних збагачувальних фабрик тощо);

стиснений та зріджений природний газ, зріджений нафтовий газ, супутний нафтовий газ, вільний газ метан, якщо вони одержані з газових, газоконденсатних та нафтових родовищ непромислового значення та вичерпаних родовищ і не належать до традиційних видів палива.

Стаття 5¹. Альтернативні види твердого палива

До альтернативних видів твердого палива належать:

продукція та відходи сільського господарства (рослинництва і тваринництва), лісового господарства та технологічно пов'язаних з ним галузей промисловості, а також гранули, брикети, деревне вугілля та вуглиста речовина, вироблені з цієї продукції та відходів, що використовуються як паливо;

органічна частина промислових та побутових відходів, а також гранули та брикети, вироблені з них;

торф, а також гранули та брикети, вироблені з нього.

Стаття 6. Порядок визначення палива альтернативним

Належність палива до альтернативного підтверджується документом про ідентифікацію палива, що видається уповноваженим органом виконавчої влади в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Біологічні види палива, призначені для реалізації як товарна продукція, підлягають обов'язковій сертифікації відповідно до законодавства.

Виробниками альтернативних видів палива вважаються суб'єкти господарювання всіх форм власності, що виготовляють тверде, рідке та газове паливо з нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини.

Відмова органу виконавчої влади у видачі документа про ідентифікацію палива або порушення ним порядку видачі можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Суб'єкти господарської діяльності, які реалізують свою продукцію, на вимогу покупця надають документ, що підтверджує якість палива та його належність до альтернативних видів палива.

Стаття 7. Технічні засоби, що працюють на альтернативних видах палива, та порядок підтвердження здатності технічного засобу працювати на альтернативних видах палива

До технічних засобів, що працюють на альтернативних видах палива, належать засоби, призначені або переобладнані для роботи принаймні на одному з видів альтернативного палива або на суміші традиційного палива з альтернативним, в яких вміст біоетанолу відповідає вимогам нормативних документів, що здатні працювати на такому паливі без погіршення безпечності, надійності та відповідності їх екологічних показників вимогам нормативних документів.

Призначення технічного засобу для роботи на альтернативному виді палива підтверджується документом підприємства - виробника цього засобу. Переобладнання технічного засобу для роботи на альтернативному виді палива погоджується з підприємством - виробником технічного засобу або центральним органом виконавчої влади з питань технічного регулювання у сфері, що стосується конструкції відповідного технічного засобу.

Підтвердження відповідності призначеного або переобладнаного для роботи на альтернативному виді палива технічного засобу здійснюється згідно з вимогами законодавства, що поширюється на технічні засоби, які працюють на традиційних паливах.

До техніки, обладнання, устаткування, що використовуються для реконструкції існуючих та будівництва нових підприємств з виробництва біопалив та таких, що використовуються для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалив, відносяться товари, які класифікуються за кодами УКТ ЗЕД 8402, 8403, 8404, 8405, 8406, 8416, 8417, 8419, 8422 40 00, 8423 20 00 00, 8423 30 00 00, 8423 81, 8423 82, 8423 89 00 00, 8423 90 00 00, 8514.

До технічних та транспортних засобів, у тому числі самохідних сільськогосподарських машин, що працюють на біопаливі, відносяться товари, які класифікуються за кодами УКТ ЗЕД 8701, 8702, 8704, 8705, 8709.

Стаття 8. Особливості відносин у сфері виробництва та використання біологічних видів палива

Діяльність у сфері виробництва та використання біологічних видів палива може здійснюватися суб'єктами господарювання всіх форм власності відповідно до законодавства України.

Суб'єкти господарювання, що використовують різні технології виробництва біологічних видів палива, мають рівні права на доступ до ринку біологічних видів палива.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють господарську діяльність у сфері виробництва, зберігання та введення в обіг рідких біологічних видів палива та біогазів, підлягають внесенню до державного реєстру виробників рідких біологічних видів палива та біогазів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Ведення державного реєстру виробників рідких біологічних видів палива та біогазів здійснюється органом, уповноваженим Кабінетом Міністрів України.

Біомаса, що утворюється внаслідок діяльності суб'єктів господарювання, може використовуватись як біопаливо або для виробництва біопалива чи біокомпонентів, крім тієї частини біомаси, яка використовується зазначеними суб'єктами для потреб власного виробництва, не пов'язаних з виробництвом біопалива чи біокомпонентів.

Суб'єкти господарювання, внаслідок діяльності яких утворюється біомаса, що використовується для виготовлення біопалива та біокомпонентів, зобов'язані вести облік такої біомаси в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Виробники біопалива зобов'язані вести облік виробленого ними біопалива та біокомпонентів у порядку, встановленому законодавством.

Виробництво біоетанолу здійснюється суб'єктами господарювання за наявності відповідної ліцензії.

Забороняються виробництво та зберігання спирту етилового на підприємствах з виробництва біоетанолу.

Забороняються зберігання та транспортування біоетанолу без його денатурації від 1 - 10 відсотків бензину або у разі його використання на експорт та виготовлення етил-трет-бутилового етеру (ЕТБЕ) - денатурація здійснюється згідно з умовами укладених договорів.

Розділ III. ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ПАЛИВА

Стаття 9. Організаційно-економічні заходи щодо стимулювання виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива

Організаційно-економічні заходи щодо стимулювання виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива включають:

визначення джерел і напрямів фінансування заходів у сфері альтернативних видів палива;

створення системи державних стандартів у сфері альтернативних видів палива, які містять нормативно-технічні показники споживчої якості, питомих витрат палива в різних галузях народного господарства, нормативи екологічної безпеки та показники щодо безпеки праці і здоров'я людини;

застосування у сфері альтернативних видів палива економічних важелів і стимулів, передбачених законодавством України для підприємств, установ, організацій і громадян, діяльність яких пов'язана з розробками і впровадженням маловідхідних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій у процесі використання нетрадиційних та поновлюваних джерел і видів енергії, у тому числі викидів та скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище в процесі виробництва альтернативних видів палива;

надання юридичним і фізичним особам субсидій, дотацій, податкових, кредитних та інших пільг, встановлених відповідними законами України для стимулювання розробок і впровадження нових технологій, обладнання, матеріалів у процесі виробництва (видобутку) альтернативних видів палива;

стимулювання підприємств - виготовлювачів машин, механізмів, приладів, енергетичних установок, інших технічних засобів та пристроїв до них, що працюють на альтернативних видах палива, а також підприємств, установ, організацій і громадян, які переобладнують технічні засоби, що працюють на традиційних видах палива, для споживання альтернативних видів палива;

стимулювання інвестиційної діяльності і запровадження новітніх технологій у сфері альтернативних видів палива шляхом створення пільгового режиму інвестиційної та іншої господарської діяльності іноземним інвесторам;

надання відповідно до закону спеціальних державних гарантій захисту іноземних інвестицій, спрямованих на розвиток сфери альтернативних видів палива;

створення спеціального інформаційного фонду з метою накопичення, систематизації та поширення інформації про наявність в Україні нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини.

Стаття 10. Фінансування заходів щодо стимулювання виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива

Фінансування заходів щодо стимулювання виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива здійснюється за рахунок коштів підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, коштів державного та місцевого бюджету, інших не заборонених законом джерел.

Стаття 11. Стандартизація

Метою стандартизації у сфері альтернативних видів палива є встановлення комплексу норм, правил, вимог, показників щодо технології виробництва (видобутку) та споживання цих видів палива, їх якості, екологічної безпеки, безпеки для здоров'я і праці людей.

Стандарти, якими встановлюються вимоги щодо якості альтернативних видів палива, повинні забезпечувати ефективне та економічне використання енергетичного потенціалу палива.

Показники споживчої якості кожного альтернативного виду палива встановлюються у відповідних стандартах.

Ці показники мають бути основою для всіх розрахунків щодо альтернативних видів палива (обсяги виробництва та реалізації, техніко-економічні, комерційні та інші показники).

Нормативи екологічної безпеки альтернативних видів палива та показники щодо безпеки для здоров'я і праці людей повинні перебувати в межах, встановлених законодавством для традиційних видів палива.

Стаття 12. Норми і нормативи

Нормами і нормативами у сфері альтернативних видів палива встановлюються витратні енергетичні показники процесів виробництва (видобутку) зазначених видів палива з нетрадиційних джерел і видів енергетичної сировини, показники витрат палива для різних технічних засобів, інші техніко-економічні показники, а також нормативи екологічної безпеки, санітарні показники.

Розділ IV. ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ПАЛИВА

Стаття 13. Правопорушення у сфері альтернативних видів палива

Правопорушеннями у сфері альтернативних видів палива є:

збут підприємствами-виробниками, юридичними та фізичними особами альтернативних видів палива, що не відповідають стандартам, технічним умовам;

виробництво, збут і споживання традиційних видів палива як альтернативних;

надання пільг виробникам та споживачам альтернативних видів палива, діяльність яких не відповідає вимогам законодавства про альтернативні види палива;

невиконання розпоряджень, приписів органів, які здійснюють державний нагляд та контроль за дотриманням чинного законодавства про альтернативні види палива, а також створення перешкод для їх діяльності;

необгрунтована відмова від надання відповідним органам необхідної інформації щодо виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива.

Законами України можуть бути встановлені й інші правопорушення у сфері альтернативних видів палива.

Стаття 14. Відповідальність за порушення законодавства про альтернативні види палива

Порушення законодавства про альтернативні види палива тягне за собою встановлену законами України дисциплінарну, адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність.

Підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, а також громадяни зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну внаслідок порушення законодавства про альтернативні види палива, у порядку та розмірах, встановлених законодавством України.

Розділ V. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА (ВИДОБУТКУ) ТА СПОЖИВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ВИДІВ ПАЛИВА

Стаття 15. Міжнародне співробітництво

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сфері виробництва (видобутку) та споживання альтернативних видів палива відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

Якщо міжнародним договором України, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, то застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ VI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:

підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із Законом України "Про альтернативні види рідкого та газового палива";

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України

Л. КУЧМА

м. Київ

14 січня 2000 року

N 1391-XIV

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності суб'єктів відносин у сфері енергозбереження щодо використання когенераційних установок, регулює відносини, пов'язані з особливостями виробництва, передачі, розподілу і постачання електричної та теплової енергії від когенераційних установок.

Метою цього Закону є створення правових засад для підвищення ефективності використання палива в процесах виробництва енергії або інших технологічних процесах, розвитку та застосування технологій комбінованого виробництва електричної і теплової енергії, підвищення надійності та безпеки енергопостачання на регіональному рівні, залучення інвестицій на створення когенераційних установок.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

відпущена енергія - електрична або тепла енергія, що постачається споживачам від когенераційної установки;

додаткове паливо - паливо, що спалюється постійно або тимчасово в продуктах згорання основного палива з метою підвищення електричної і/або теплової потужності когенераційної установки;

ефективність використання додаткового палива - відношення приросту обсягу відпущеної протягом року електричної і/або теплової енергії від когенераційної установки, обумовленого спаленням додаткового палива протягом вказаного строку, до енергії цього додаткового палива;

кваліфікація когенераційної установки - встановлення центральним органом виконавчої влади у сфері енергозбереження відповідності умов та показників експлуатації когенераційної установки вимогам (кваліфікаційним показникам) цього Закону;

кваліфікована когенераційна установка - когенераційна установка, умови і показники експлуатації якої відповідають вимогам цього Закону;

когенераційна установка - комплекс обладнання, що працює за способом комбінованого виробництва електричної і теплової енергії або перетворює скидний енергетичний потенціал технологічних процесів в електричну та теплову енергію;

комбіноване виробництво електричної та теплової енергії (когенерація) - спосіб одночасного виробництва електричної та теплової енергії в межах одного технологічного процесу у результаті спалення палива;

основне паливо - паливо, що забезпечує роботоздатність когенераційної установки, у тому числі скидний енергетичний потенціал технологічних процесів;

скидний енергетичний потенціал технологічних процесів - вторинні енергетичні ресурси, які можуть бути використані для виробництва електричної та теплової енергії в когенераційних установках. Перелік цих вторинних енергетичних ресурсів встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері енергозбереження.

Стаття 2. Сфера дії Закону

Цей Закон регулює відносини, що виникають у сфері енергозбереження між власниками когенераційних установок і енергопостачальними організаціями, які здійснюють діяльність з передачі або постачання електричної енергії, незалежно від форми власності.

Дія цього Закону в частині стимулювання використання когенераційних установок поширюється на установки, що введені в експлуатацію після набрання чинності цим Законом.

Стаття 3. Законодавство про комбіноване виробництво теплової і електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергетичного потенціалу

Відносини у сфері комбінованого виробництва теплової і електричної енергії регулюються законами України "Про енергозбереження", "Про електроенергетику", цим Законом, іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 4. Особливості використання і експлуатації когенераційних установок

Використання когенераційних установок має особливості, що обумовлені такими факторами:

споживанням традиційних органічних видів палива або використанням скидного енергетичного потенціалу технологічних процесів;

можливістю застосування додаткового палива;

можливістю відпуску електричної енергії від когенераційної установки в місцеві (локальні) електричні мережі або споживанням її для власних потреб об'єкта, на якому використовується когенераційна установка;

різноманітністю енергетичних об'єктів, на базі яких споруджуються когенераційні установки;

наявністю суттєво відмінних вимог до співвідношення обсягів електричної і теплової енергії, що виробляються когенераційною установкою.

Експлуатація когенераційних установок провадиться за умов:

підтримки необхідного балансу потужності та якості електричної енергії, виробленої когенераційними установками, для забезпечення надійного функціонування енергетичної системи;

запобігання неправомірному втручанню в роботу системи протиаварійної автоматики.

Розділ II ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ КОМБІНОВАНОГО ВИРОБНИЦТВА ТЕПЛОВОЇ ТА ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ

Стаття 5. Принципи державної політики у сфері використання когенераційних установок

Державна політика у сфері використання когенераційних установок ґрунтується на засадах:

розвитку та збалансованого використання когенераційних установок у національній економіці;

сприяння перебудові діючих теплогенеруючих об'єктів в установки комбінованого виробництва електричної та теплової енергії з метою зростання ефективності використання палива та підвищення екологічної безпеки;

створення розподілених (місцевих) електрогенеруючих потужностей як умови підвищення надійності та безпеки енергопостачання на регіональному рівні;

державного регулювання відносин у цій сфері;

економічного стимулювання використання когенераційних установок на підприємствах незалежно від форми власності та галузевої належності;

забезпечення вільного доступу органів, що здійснюють державний контроль, до інформації про стан когенераційних установок та обсяги виробництва електричної і теплової енергії.

Стаття 6. Фінансування створення когенераційних установок

Фінансування розробки проектів, закупівлі технологічного обладнання та будівництва когенераційних установок здійснюється за рахунок власних і запозичених коштів підприємств, часткового використання коштів спеціальних рахунків технопарків, фізичних осіб, у тому числі іноземних інвесторів, кредитів енергосервісних компаній, а також за рахунок коштів відповідних бюджетів.

Стаття 7. Відносини власності при створенні і використанні когенераційних установок

При створенні когенераційних установок, у тому числі на базі діючих енергетичних об'єктів у промисловості або у комунальному теплопостачанні, із залученням коштів інвестора такий інвестор може набувати права власника (співвласника) когенераційної установки на умовах, визначених інвестиційною угодою.

Уповноваженим особам власника (співвласника), інвестора когенераційної установки надається право доступу на територію, до приміщень і обладнання (устаткування) енергетичних об'єктів для спорудження та технічного обслуговування когенераційної установки на умовах, визначених інвестиційною угодою.

Власникам (співвласникам), інвесторам когенераційної установки надається відповідно до Земельного кодексу України право користування земельною ділянкою, на якій розташовується когенераційна установка, у тому

числі в охоронній зоні з обмеженнями (обтяженнями) відповідно до закону або договору.

Власник когенераційної установки вирішує питання використання когенераційної установки на власний розсуд, а співвласники - за відповідною угодою, з урахуванням обмежень, передбачених законом.

Розділ III ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ КОГЕНЕРАЦІЙНИХ УСТАНОВОК

Стаття 8. Державне регулювання у сфері використання когенераційних установок

Державне регулювання у сфері використання когенераційних установок здійснюють центральний орган виконавчої влади у сфері енергозбереження, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, та уповноважені Кабінетом Міністрів України органи виконавчої влади у відповідних сферах діяльності в порядку, визначеному законодавством України.

Державне регулювання у сфері використання когенераційних установок здійснюється шляхом:

проведення кваліфікації когенераційних установок;

ліцензування господарської діяльності з комбінованого виробництва теплової і електричної енергії;

встановлення тарифів на електричну та теплову енергію, що виробляються когенераційними установками;

надання дозволів на встановлення або спорудження когенераційних установок на базі існуючих енергетичних об'єктів;

нагляду та контролю за безпечним виконанням робіт при будівництві чи реконструкції когенераційних установок.

Видачу ліцензій і встановлення тарифів на електричну та теплову енергію, що виробляються когенераційними установками, здійснює національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

Стаття 9. Державне стимулювання створення і використання когенераційних установок

Власникам когенераційних установок незалежно від встановленої електричної потужності надається право безперешкодного доступу до місцевих (локальних) електричних мереж та продажу виробленої електричної енергії окремим споживачам за договорами, включаючи право постачати споживачу електричну енергію в години доби найбільшого або середнього навантаження електричної мережі (пікові та напівпікові періоди доби) одночасно (додатково) з основним постачальником електричної енергії.

Власникам кваліфікованих когенераційних установок у встановленому законодавством України порядку нарівні з іншими суб'єктами підприємницької діяльності з виробництва та постачання електричної енергії надається право продажу всього обсягу або частини виробленої ними електричної енергії в

Оптовий ринок електричної енергії України, місцевим енергопостачальним організаціям, до електричних мереж яких приєднані когенераційні установки, а також за договорами зі споживачами по всій території України незалежно від електричної потужності когенераційної установки за тарифами, встановленими національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

До тарифів на електричну і теплову енергію, вироблену кваліфікованими когенераційними установками, не включається на період до 2015 року цільова надбавка, встановлена статтею 17 Закону України "Про електроенергетику", а також іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 10. Когенерація в комунальному теплопостачанні

Умови господарювання підприємств комунального теплопостачання, визначені нормативно-правовими актами, зберігаються у разі модернізації цих підприємств на основі використання когенераційних установок та поширюються на суб'єктів господарювання, які забезпечують тепловою енергією населення та об'єкти соціальної сфери від окремо споруджених когенераційних установок.

Розділ IV ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ КОГЕНЕРАЦІЙНИХ УСТАНОВОК

Стаття 11. Кваліфікація когенераційних установок

Когенераційні установки, які відпускають частину або весь обсяг виробленої електричної енергії споживачам, крім потреб власного споживання, можуть бути визнані як кваліфіковані, якщо вони відповідають кваліфікаційним показникам однієї з двох таких умов:

1) як основне паливо використовується скидний енергетичний потенціал технологічних процесів; для таких установок виробництво теплової енергії не є обов'язковим.

Якщо застосовується додаткове паливо, то ефективність використання додаткового палива протягом одного року з дня введення в експлуатацію цієї установки і кожних наступних 12 місяців повинна бути не меншою 42 відсотків.

У разі, якщо спалення додаткового палива застосовується для підтримання проектної електричної потужності когенераційної установки при тимчасовому зменшенні теплової потужності скидного енергетичного потенціалу стосовно його значення, прийнятого у технічному проекті когенераційної установки, обсяг витрат додаткового палива повинен бути узгоджений з центральним органом виконавчої влади у сфері енергозбереження;

2) як основне паливо використовується традиційне (органічне) паливо, при цьому обсяг відпущеної теплової енергії повинен бути не менше 10 відсотків від загального виробництва електричної і теплової енергії протягом одного року з дня її введення в експлуатацію і протягом кожних наступних 12

місяців; протягом вказаного строку обсяг відпущеної електричної та теплової енергії по відношенню до енергії основного та додаткового палива повинен становити не менше 42 відсотків.

Кваліфікацію когенераційних установок здійснює центральний орган виконавчої влади у сфері енергозбереження у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України. Строк дії кваліфікації становить один рік. Кваліфікація когенераційної установки, яка вперше введена в експлуатацію, провадиться за проектними даними та результатами випробувань когенераційної установки на експлуатаційних режимах. Кваліфікація когенераційної установки на кожний наступний рік після спливу строку її попередньої кваліфікації здійснюється за фактичними показниками експлуатації когенераційної установки за попередні 12 місяців.

Стаття 12. Особливості приєднання когенераційних установок до електричних та теплових мереж

Технічні умови на приєднання когенераційних установок до електричної і/або теплової мережі надаються її власником у порядку, встановленому нормативними актами, не пізніше 15 днів з дня отримання відповідного запиту. Приєднання здійснюється згідно з договором про приєднання, невід'ємним додатком до якого є технічні умови.

У разі, коли в технічних умовах передбачається проведення реконструкції або модернізації розподільчих електричних мереж або технологічного обладнання власника електричної мережі, пов'язаних з приєднанням когенераційної установки, власник когенераційної установки має право звернутися до національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, за експертним висновком щодо технічної обґрунтованості технічних вимог на приєднання, обсягу робіт.

Власник електричної мережі зобов'язаний підключити когенераційну установку до своєї електричної мережі у порядку, встановленому нормативними актами, за умови виконання договору на приєднання та після затвердження акта технічної комісії про готовність когенераційної установки до прийняття в експлуатацію.

Правила приєднання когенераційних установок до електричної мережі встановлює національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики.

У разі, коли в технічних умовах передбачається проведення реконструкції або модернізації теплових мереж або технологічного обладнання власника теплової мережі, пов'язаних з приєднанням когенераційної установки, власник когенераційної установки має право звернутися до центрального органу виконавчої влади у сфері теплопостачання за експертним висновком щодо технічної обґрунтованості технічних вимог на приєднання, обсягу робіт.

Власник теплової мережі зобов'язаний підключити когенераційну установку до своєї теплової мережі у порядку, встановленому нормативними актами, за умови виконання договору на приєднання та після затвердження акта

технічної комісії про готовність когенераційної установки до прийняття в експлуатацію.

Правила приєднання когенераційних установок до теплової мережі встановлює центральний орган виконавчої влади у сфері теплопостачання.

Стаття 13. Державний нагляд у сфері використання когенераційних установок

Державний нагляд у сфері використання когенераційних установок здійснюють центральний орган виконавчої влади у сфері енергозбереження та інші уповноважені Кабінетом Міністрів України органи виконавчої влади у відповідних сферах діяльності.

Розділ V

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ КОГЕНЕРАЦІЙНИХ УСТАНОВОК

Стаття 14. Міжнародне співробітництво у сфері використання когенераційних установок

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у сфері комбінованого виробництва теплової і електричної енергії та використання вторинних енергетичних ресурсів відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

Стаття 15. Міжнародні договори України у сфері використання когенераційних установок

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, то застосовуються правила міжнародного договору України.

Розділ VI ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, крім статті 9, яка набирає чинності з 1 січня 2006 року.

2. Внести зміни до таких законів України:

1) у Законі України "Про енергозбереження" (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., N 30, ст. 283):

статтю 3 доповнити пунктом "і" такого змісту:

"і) стимулювання раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів шляхом комбінованого виробництва електричної та теплової енергії (когенерації)";

пункт "б" частини першої статті 17 доповнити словами "за їх споживання понад показники питомих витрат, визначених системою стандартів, а до введення системи стандартів у дію - нормами питомих витрат енергоресурсів, а

також за невідповідність показників когенераційних установок кваліфікаційним показникам";

2) підпункт 2 пункту 2 розділу VI втратив чинність

3) частину першу статті 17 Закону України "Про електроенергетику" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., N 1, ст. 1; 2000 р., N 38, ст. 319) доповнити словами "крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками".

3. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

забезпечити розробку нормативно-правових актів, що впливають із цього Закону;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення центральними органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України

В. ЮЩЕНКО

**м. Київ
5 квітня 2005 року
N 2509-IV**

Кострюков Сергій Володимирович

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

дисципліни

ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО

Видано в редакції автора

Підп. до друку 24.11.2014. Формат 30 x 42/4
Папір офсет. Ризографія. Ум. друк. арк. 11,9.
Обл. - вид. арк. 11,9. Тираж 10 пр. Зам. №

Державний ВНЗ “Національний гірничий університет”
49005, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19